

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİNİN MUHASEBE
MESLEKİ ETİK KURALLARI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat KAYA

**Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe ve Finansman**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Recep YILMAZ

TEMMUZ - 2014

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİNİN MUHASEBE
MESLEKİ ETİK KURALLARI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat KAYA

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe ve Finansman

“Bu tez 16.07/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof.Dr. A. Vecdi ÇAN	BAŞARILI	
Yrd. Doç. Dr. Recep YILMAZ	BAŞARILI	
Doç. Dr. Belim İNANÇLI	BAŞARILI	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Murat KAYA

16.07.2014

ÖNSÖZ

“Kurumsal Yönetim İlkelerinin Muhasebe Mesleki Etik Kuralları Açısından Değerlendirilmesi” üzerine yapılmış bu çalışma, ülke sınırlarının öneminin kalmadığı, uluslararası rekabetin üst seviyede olduğu, her türlü bilgiye çok kısa bir sürede ulaşıldığı ve herhangi bir etkiye anında tepki verildiği küreselleşen dünyada, 21.yüzyılın başlarından itibaren yaşanan finansal krizler ve şirket skandalları neticesinde şirketler ve ilgili çıkar grupları açısından araştırılmaya değer bulunmuştur. Bu tezin hazırlanmasında, çalışmamı sahiplenerek yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç.Dr. Recep Yılmaz’a, fikir ve rehberlikte desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN, Doç. Dr. Selim İnançlı ve Yrd. Doç.Dr. Mustafa Arı’ya teşekkürlerimi ve saygılarımı arz ederim. Ayrıca emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim annem, babam ve eşime şükranlarımı sunarım. Çocuklarım Fatih Mehmet, Zeynep Cemile ve Zuhal’a...

Murat KAYA

16.07.2014

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KURUMSAL YÖNETİM	3
1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı	3
1.1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı ve Tanımlanması.....	3
1.1.2. Kurumsal Yönetimin Ortaya Çıkışı.....	6
1.1.3. Kurumsal Yönetimin Gelişmesinin Nedenleri	8
1.1.3.1. Uluslararası Sermaye Hareketliliği	9
1.1.3.2. Hisse Senedi Sahiplik Oranlarının Artması.....	10
1.1.3.3. Sermaye Piyasalarındaki Rekabet	10
1.1.3.4. Özel Sektörün Rolü	11
1.1.3.5. Uluslararası Ekonomik Bağımlılık.....	12
1.1.3.6. Ortaklıkların Rekabet Ortamlarının Değişmesi.....	13
1.1.4. Şirketlerin Kurumsal Yönetim İlkeleri Öncesi ve Sonrası Durumları	13
1.2. Kurumsal Yönetimin Amacı ve Önemi	14
1.2.1. Kurumsal Yönetimin Amacı.....	14
1.2.2. Kurumsal Yönetimin Önemi	17
1.3. Kurumsal Yönetim Uygulamaları.....	20
1.4. Kurumsal Yönetimin Faydaları.....	22
1.4.1. Şirketler Açısından Kurumsal Yönetimin Faydaları	22
1.4.2. Ülkeler Açısından Kurumsal Yönetimin Faydaları	26
1.4.3. Toplum Açısından Kurumsal Yönetimin Faydaları	28
1.5. Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri.....	29
1.5.1. Adillik (Fairness).....	30
1.5.2. Şeffaflık (Transparency).....	31

1.5.3. Hesap Verebilirlik (Accountability)	32
1.5.4. Sorumluluk (Responsibility)	33
1.6. Uluslararası Bazı Düzenlemeler.....	34
1.6.1. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri	34
1.6.1.1. Hissedar Hakları	34
1.6.1.2. Hissedarlara Eşit Muamele.....	36
1.6.1.3. Kurumsal Yönetimde Doğrudan Çıkar Sahiplerinin Rolü	38
1.6.1.4. Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık.....	39
1.6.1.5. Yönetim Kurulunun Sorumlulukları	40
1.6.2. Sarbanes-Oxley Kanunu	42
1.7. Türkiye’de Kurumsal Yönetim Uygulamaları	43
1.7.1. TÜSİAD Kurumsal Yönetim Kodu.....	44
1.7.2. SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri	45
1.7.2.1. Pay Sahipleri.....	47
1.7.2.2. Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık.....	49
1.7.2.3. Menfaat Sahipleri	50
1.7.2.4. Yönetim Kurulu.....	51
1.7.3. İMKB’de (Borsa İstanbul) Kurumsal Yönetim.....	53
1.7.4. Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD)	54
1.7.5. Yeni Türk Ticaret Kanununda Kurumsal Yönetim İlkeleri	54
BÖLÜM 2: MUHASEBE VE MUHASEBE MESLEK ETİĞİ	58
2.1. Muhasebe Kavramı ve Amacı.....	58
2.1.1. Bilimsel Açıdan Muhasebe.....	60
2.1.2. Sayısal İşlem Açısından Muhasebe	60
2.1.3. Toplumsal Açıdan Muhasebe	60
2.1.4. ktisadi Açıdan Muhasebe.....	61
2.1.5. Tümlen Açısından Muhasebe	61
2.2. Muhasebe Mesleği	62
2.3. Muhasebenin İşletme Açısından Önemi	63
2.3.1. İç Kullanıcılar	64
2.3.2. Dış Kullanıcılar	66

2.4. Muhasebe Meslek Etiği.....	68
2.4.1. Muhasebe Meslek Etiğinin Amaçları	71
2.4.2. Muhasebe Meslek Etiğine Duyulan Gereksinim	72
2.4.3. Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Yaklaşımlar	74
2.4.3.1. Teknolojik Yaklaşım	74
2.4.3.2. Deontolojik Yaklaşım.....	75
2.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşıması Gereken Etiksel Özellikler	77
2.5.1. Dürüstlük	78
2.5.2. Güvenilirlik.....	79
2.5.3. Tarafsızlık.....	79
2.5.4. Sır Saklama.....	81
2.5.5. Bağımsızlık.....	83
2.5.6. Yeterlilik.....	85
2.6. Muhasebe Meslek Etiğinin Uluslararası Durumu	86
2.6.1. Amerikan Bağımsız Kamu Muhasebecileri Davranış Yasası İlkeleri	87
2.6.2. Yönetim Muhasebecileri Enstitü Etik Davranış Standartları	89
2.6.3. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu Meslek Etik Kuralları	91

BÖLÜM 3: KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI VE İLKELERİ İLE

MUHASEBE ETİK KURALLARI İLİŞKİSİ.....	95
3.1. Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe	95
3.2. Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi	97
3.2.1. Şirketler Açısından Kurumsal Yönetim Anlayışı.....	97
3.2.2. Şirketler Açısından Muhasebe Bilgi Sistemi.....	98
3.2.3. Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi.....	99
3.2.4. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Muhasebe Etik Kuralları Açısından Değerlendirilmesi ve İç Kontrol Sisteminin Etkisi.....	101

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	108
-------------------------------	------------

KAYNAKLAR	112
------------------------	------------

ÖZGEÇMİŞ.....	118
----------------------	------------

KISALTMALAR

AICPA	: Amerika Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü
GCGF	: Global Kurumsal Yönetim Forumu
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IMA	: Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TKYD	: Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
YMMO	: Yeminli Mali Müşavirler Odası

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1** : Genel Kabul Görmüş Kurumsal Yönetim İlkeleri 30
Şekil 2 : Kurumsal Yönetim İlkeleri İle Muhasebe Etik Kurallarının Eşleştirilmesi . 102

Tezin Başlığı: Kurumsal Yönetim İlkelerinin Muhasebe Mesleki Etik Kuralları Açısından Değerlendirilmesi

Tezin Yazarı: Murat KAYA

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Recep YILMAZ

Kabul Tarihi: 16.07.2014

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 118 (tez)

Anabilimdalı: İşletme

Bilimdalı: Muhasebe ve Finansman

21.yüzyılın başlarında ortaya çıkan uluslararası finansal raporlama skandalları bazı işletme paydaşlarının sömürüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Finansal raporlarda yer alan bilgiler gerçekleri yansıtmadığı için bu bilgilere dayanarak karar veren işletme paydaşları büyük zararlara uğramışlardır. Bu nedenle muhasebecilere finansal raporlara duyulan güven azalma eğilimi göstermiştir. Bunun sonucunda da şirketlerin kaynak maliyetleri artmıştır. Bütün bu olumsuzluklar şirketlerin kurumsal olmayan yönetim başarısızlıklarına dayandırılmaktadır. Kurumsal yönetim etik kurallara uymayı şart koşmaktadır. Muhasebe sürecinde yer alan insanların ve yöneticilerin gerekli etik kurallara göre hareket etmemeleri de şirketlerin yönetim başarısızlıklarını arttırmıştır.

Bu çalışmanın amacı, şirketlerdeki kurumsal yönetim ilkelerinin muhasebe mesleki etik kuralları ile birleşen ve birbirlerini destekleyen yönlerinin ortaya konmasıdır. Burada kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe mesleki etik kuralları literatür incelemesi ile araştırılmıştır.

Finansal raporların doğru, eksiksiz ve güvenilir biçimde çıkar gruplarına ulaştırılması muhasebe bilgi sistemindeki üretimin etik kurallara uyumu ile gerçekleşmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının etik kurallara uyumu ile düzenlemiş olduğu finansal raporlar, çıkar grupları ve paydaşların kararlarında yanılma oranını düşürecektir. Bu yapılan çalışmada muhasebe mesleki etik kurallarının amacı ile kurumsal yönetim ilkelerinin amacının doğru, dürüst, şeffaf, anlaşılır, kamu yararını göz önünde bulunduran bilgiler üretme temelinde birleştiği ve aynı yönde hareket ettiği gözlemlenmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kuralları arasında pozitif, paralel ve etkin bir ilişki söz konusu olduğu, ilkeler ve etik kuralların birbirlerini her konuda destekledikleri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Kurumsal Yönetim İlkeleri, Muhasebe Bilgi Sistemi, Muhasebe Mesleki Etik Kurallar

Title of the Thesis: Corporate Governance Principles And Accounting Department Ethics Rules	
Author: Murat KAYA	Supervisor: Assist Prof. Recep YILMAZ
Date: 16.07.2014	Nu. of pages: vii (pre text) + 118 (main)
Department: Business	Subfield: Accounting and Finance
<p>21. Which emerged at the beginning of the century, international financial reporting scandals led to the exploitation of some of the business stakeholders. The information contained in the financial statements of the business stakeholders to decide on the basis of this information to reflect the facts suffered huge losses. Therefore, decreased trust accounting and accountants. As a result, companies have increased funding costs had fallen some problems in finding the source. All this negativity is based on the failures of corporate governance. To comply with corporate governance requires ethical rules. People involved in the process of accounting and do not act according to ethical rules of managers in the corporate governance failures of the necessary increased.</p> <p>Principles of corporate governance and accounting rules of professional ethics was investigated by examination of the literature. Corporate governance principles from country to country, göstersede some differences from institution to institution, meanness, transparency, accountability and contain the basic principles of responsibility.</p> <p>The purpose of the rules of professional ethics, the purpose of accounting and corporate governance principles of accurate, honest, transparent, understandable, considering the public interest to produce on the basis of information fed from the same source, and observed that the junction. Financial reports are accurate, complete and reliable accounting information system will be taken out of production takes place in compliance with ethical rules. Ethics, law-abiding members of accounting profession shows that it produces the real situation of enterprises in the financial statements, business stakeholders decisions. As a result, a positive correlation between corporate governance principles and ethical rules of accounting in parallel and there is an active relationship, principles and rules of ethics are supporting each other in all matters.</p>	
Keywords: Corporate Govarnance, Corporate Governance Preciples, Accounting Attention System, Accounting Department Ethics Rules	

GİRİŞ

Çalışmanın Önemi

Uluslararası düzeyde ortaya çıkan finansal raporlama skandalları tüm çıkar grupları açısından yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Finansal raporlarda yer alan gerçekleri yansıtmayan bilgilere dayanarak karar veren işletme paydaşları büyük zararlara uğramış ve sömürülme ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum muhasebeye ve muhasebecilere kuşku ile yaklaşılmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda da şirket yönetimleri sorgulanır hale gelmiş ve şirketlerin kaynak maliyetleri artmıştır.

Uluslararası sermaye piyasalarında 21. Yüzyılın başlarında meydana gelen değişim sürecinde, tüm ülkelerdeki paydaşların ve çıkar gruplarının sermaye piyasalarından beklentileri artmakta ve farklılık arz etmektedir. Devletleri siyasilerin mi, yoksa şirketlerin mi yönlendirdiğinin konuşulduğu bir dünyada, toplumların refah seviyelerinin arttırılması için özel sektörün tüm çıkar gruplarına en fazla katma değeri sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma ekonomiye katkıda bulunan tüm çıkar gruplarının (şirketler, çalışan personeller, pay sahipleri, kamu, yeni yatırımcılar, alıcılar, satıcılar, ulusal ve uluslararası sermaye pazarları, devletler) beklentileri, sistemlerin çalışma durumu, kanunların uygulanma durumu, sermaye pazarları ve devletler açısından yararlı olacaktır.

Çalışmanın Amacı

Şirket yönetimleri, hissedarlar ile diğer çıkar grupları arasındaki ilişkileri, tüm çıkar gruplarının şirketteki hak ve sorumlulukları ile şirketin isabetli ve karlı karar alma süreçleri gibi iyi yönetim unsurlarını dikkate alarak faaliyetlerin devamlılığını hedefler.

Kurumsal yönetim ilkeleri, işletmelerin verimli ve etkin bir kurumsal yönetim yapısı oluşturmalarına yönelik bir dizi prensip ve standartlar ile yol gösterici nitelikteki düzenlemeleri belirlemektedir. Kurumsal yönetim, her şirket için uluslararası sermaye pazarlarına uyum ve sürdürülebilir bir ilişki açısından çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Kurumsal yönetim sürecini tamamlamış şirketler kendilerini daha rahat ifade etmekte ve kolay pazar bulabilmektedirler. Kurumsal yönetim ilkeleri uygulanırken her şirketin kendine özgü hukuki ve ekonomik durumu ele alınarak, içinde bulunulan ekonomik ve kültürel şartlara uyum sağlaması göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca bir ülkedeki kurumsal yönetim düzenlemelerini ve uygulamalarını diğer devletlerin belirlediği kurallardan farklı olarak değerlendirilmemesi gerektiği unutulmamalıdır. Dolayısıyla çalışmada, şirketlere, kamuya ve tüm paydaşlara sağlanan faydaların yanında oluşabilecek olumsuzluklar karşısında tüm paydaşların ve şirketlerin yapması gereken davranışlar amaçlanmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma literatür incelemesi yöntemiyle hazırlanmış olup, kurumsal yönetim ilkeleri incelenmiş, muhasebe mesleki etik kuralları araştırılmış ve kurumsal yönetim ilkeleri muhasebe mesleki etik kuralları açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Kapsamı

Finansal raporlama skandalları ve olumsuz gelişmeler şirketlerin yönetim başarısızlıklarına dayandırılmaktadır. Kurumsal yönetim etik kurallara uymayı şart koşmaktadır. Muhasebe sürecinde yer alan insanların ve yöneticilerin gerekli etik kurallara göre hareket etmemeleri de yönetim başarısızlıklarını arttırmıştır.

Muhasebe tüm paydaşların kullanabileceği bilgiler ürettiği için, muhasebe sürecinde yer alan meslek mensupları ve diğer çalışanların yeterli, tarafsız ve etik kurallara uygun davranmaları son derece önemlidir. Çünkü muhasebede üretilen bilgiler tüm çıkar grupları ve paydaşlar tarafından kullanılmaktadır.

Kurumsal yönetim ilkelerinin ve muhasebe etik kurallarının uygulanabilirliği, etkin bir iç kontrol sisteminin yanında bağımsız dış denetimin varlığına bağlıdır. Şeffaflığın oluşmasında, şirket icraat ve politikalarının kontrol altında alınmasında, üretilen bilgilerin sağlıklı ve güvenilirliğinin sağlanmasında iç kontrol sistemi ve bağımsız dış denetimin önemi çok büyüktür. Etkin bir iç kontrol sistemi şirketin risk haritasını ortaya koyar ve karşılaşılabilecek riskleri önceden haber vererek önlem alınmasını sağlar. Bağımsız dış denetim, şirket faaliyetlerinin yasalar, ilkeler, kurallar, standartlar, prensipler ve ana sözleşme çerçevesinde uygunluk denetimini yapmasının yanında çıkar gruplarına karşı güven ve şeffaflık duygularının oluşmasında etkin rol oynar.

Bu çalışmada kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kurallarının değerlendirilmesi yapılmış ve iç kontrol sisteminin önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: KURUMSAL YÖNETİM

1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı

1.1.1. Kurumsal Yönetim Kavramı ve Tanımlanması

Kurumsal yönetim (corporate governance), bir şirket tarafından hedefe varabilmek için oluşturulan yönetim faaliyetlerinin kurallar ve prensipler çerçevesinde yürütülmesidir. Diğer bir ifade ile bir şirketin ekonomik hayata ve tüm çıkar gruplarına katkı sağlayabilmesine yardımcı olan her türlü kural, prensip ve uygulamalara kurumsal yönetim denir (TÜSİAD, 2002: 9).

Son yıllarda dünya konjonktüründe meydana gelen sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alandaki değişimler, ülkeleri, şirketleri ve toplumları hızla etkisi altına alarak, yeni oluşumlara yol açmıştır. Bu bağlamda devletler arası sınırlar ortadan kalkmış ve küreselleşme olgusu ile birlikte dünya tek devlet olmuştur. Ülkelerin kendi sermaye piyasalarının yanında uluslararası para piyasaları da şirketlerin finansman temini açısından önemli bir kaynak olmuştur. Bu piyasalardan finansman temini yapabilmek ve süreklilik kazandırabilmek için tüm menfaat gruplarının hak ve hukuklarını güvence altına alacak kurallar ve prensiplerden oluşan yöntemler düzeni ihtiyacı doğmuştur. Kurumsal yönetim bu yöntemler düzeninden bir tanesidir (Uyar, 2004a: 116).

Kurumsal yönetim kavramının önemi dünya genelinde her geçen gün artmaya devam etmekte olup, ülkeler ve şirketler rekabet güçlerini arttırabilmek için kendi kurumsal yönetim ilkelerini belirlemeye ve geliştirmeye çalışmaktadırlar.

İş hayatında şirketler ile ülkeler finansman gereksinimlerini karşılayabilmek için kendi ülke sermaye pazarlarının yanında uluslararası sermaye pazarlarından da yeni sermaye bulma yarışına dâhil olmaktadır. Bunun yanında sermaye sahiplerinin yatırım imkânları sürekli çeşitlenmekte olup fonların ve yatırımcıların uluslararası bir kimliğe bürünmesi birçok avantajı da çıkar gruplarının emrine sunmaktadır. Bu gelişmelerin ve yeniliklerin sonucunda ortaya çıkan problemler ve yaşanan sıkıntıların giderilebilmesi için düzenlenmesi gereken konular ise giderek kompleks haline gelmektedir (SPK, 2005: 1).

Yaşanan finansal krizler ile şirket skandallarının arkasındaki temel kaynağın yönetim anlayışı ve uygulamaları olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. Bunun neticesinde iyi yönetim kavramı, şirket ile devletler açısından daha ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda iyi yönetim kavramı ulusal ve uluslararası piyasalarda kurumsal yönetim kavramının önemini artırmaya başlamış, alınacak her türlü kararların yanında, kurumsal yönetim anlayışının ve uygulamalarının sonuçları şirketlerin geleceği konusunda çıkar grupları tarafından sorgulanır duruma gelmiştir (SPK, 2005: 1).

Toplumların güvenilir ve standartları yüksek bir ortamda bir hedefe varabilmek için yapmış olduğu herhangi bir şirketin idaresinin yürütülmesi ve organizasyonu kurumsal yönetimdir (TÜSİAD, 2005: 31).

Genel olarak kabul görmüş adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk gibi kural ve prensiplerin oluşturulması, düzenlenmesi ve uygulanması bağlamında iyi şirket yönetimi kavramı yoğunlaşmaktadır. Bu yönetim kavramı, başarılı ve menfaat gruplarını tatmin edebilen bir şirket yönetimi için yukarıda sayılan kuralları da kapsayan modern yönetim tekniklerinin uygulanmasının önemi üzerinde durmaktadır. Başka bir deyişle bu teknikler kullanılarak oluşturulan yönetim kavramı kurumsal yönetimdir (Aktan, 2006: 4-5).

Geniş anlamda kurumsal yönetim; güvenilir, başarılı, menfaat gruplarının gereksinimlerine cevap verebilen, iyi bir şirket yönetimi için gerekli olan her türlü kurallar ve prensipler ile uygulamalar bütünü olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda kurumsal yönetim, güveni ve başarıyı sağlamanın yanında çıkar gruplarının ihtiyaçlarına da en üst seviyede karşılık verebilen iyi bir şirket yönetimi olarak da tanımlanabilir. Başarılı bir şirket yönetimi ortaya koyabilmek için, şirket yönetim kurulunun kanunlara ve genel kurula karşı görev ve sorumluklarını ve aynı zamanda şirket menfaat gruplarının hak ve hukuklarını kanunlar çerçevesinde belirlemek gerekir. Bunların yanı sıra başarılı ve performansı yüksek şirket yönetimi sergileyebilmek için uluslararası kabul görmüş ve değişime açık olan modern yönetim ilke ve tekniklerinin bünyeye uygun optimum düzeyde uygulanması ve tatbik edilmesi yerinde bir tutum olacaktır (Aktan, 2004: 4-5).

Kurumsal yönetim, bir işletmenin menfaat gruplarının gereksinimlerine cevap verebilecek performansın sağlanmasını, hissedarlarının hak ve hukukları ile toplumun

kazançlarını göz önünde tutarak finansal ve insan kaynaklarını kendi bünyesine dahil etmeye çalışmasını, kıt kaynakların optimum düzeyde kullanılmasını ve bu çerçevede paydaşların yıllara sari olarak ekonomik katma değer elde etmesini sağlayacak uygulamaların bütünleştirilmiş halidir (Doğan, 2007: 3).

Kurumsal yönetim kavramı, dünyadaki finansal krizlerden sonra yaygınlaşmaya ve şirketler açısından da önemli hale gelmeye başladı. Bunun ardından devletler ve şirketler küresel etkileşim halinde kendi kurumsal yönetim ilkelerini oluşturmaya ve geliştirmeye başlamışlardır.

Adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri, işletmelere yatırım yapacaklar açısından güven ortamının sağlanması ve sermaye piyasalarının ülke ve dünya ekonomisinin kalkınmasına olan katkısının artırılması için belirlenen prensipler ve kriterlerdir (Uyar, 2004b: 6).

Kurumsal yönetim, iktisadi kalkınmanın ve gelişme sürecinin hızlandırılması ile birlikte menfaat gruplarının ilgilerinin çekilmesinde önemli bir araçtır. Kurumsal yönetim, bir işletmenin iç ve dış tüm menfaat grupları arasındaki ilişkinin büyük bir bölümünü direkt veya endirekt kapsar. Diğer bir açıdan kurumsal yönetim, işletmelerin amaçlarını, bunların nasıl gerçekleştirileceğini, ortaya konan başarının nasıl ölçüleceğini belirleyen yol haritasıdır (TKYD, 2005: 9).

Dünya Bankası'nın tanımına göre,

“Kurumsal yönetim, şirketin mali ve beşeri sermaye çekmesine, verimli faaliyette bulunmasına ve böylece bir bütün olarak çıkar sahiplerinin ve toplumun çıkarlarına saygı duyarken pay sahipleri için uzun dönemli ekonomik değer yaratmak suretiyle şirketin kalıcı olmasına imkân sağlayan kanun, yönetmelik ve uygun ihtiyari özel sektör uygulamalarının bütünüdür” (Döner, 2004: 4).

Kurumsal yönetim, anonim şirketlerin kazanç elde etme ve hissedarlara paylaşırma amacının yanında, gerek hissedarların gerekse yöneticilerin çıkarlarını gözeten, aynı zamanda diğer menfaat sahiplerinin haklarının – ortaklık çalışanları, müşteriler, alacaklılar, fon sağlayanlar ve devlet – da önemsendiği bir anlayıştır (Abdioğlu, 2007: 85).

1.1.2. Kurumsal Yönetimin Ortaya Çıkışı

Kurumsal yönetim kavramının Avrupa, ABD ve Japonya'da 19'uncu yüzyıldan bu yana yaygın şekilde kullanıldığına işaret eden bazı çalışmaların varlığına karşın, kurumsal yönetim kavramı yaygın şekilde 1980'lerden itibaren benimsenmeye ve kullanılmaya başlanmıştır. Kurumsal yönetim kavramı, tüm menfaat grupları, pay sahipleri, idareciler ve sermaye piyasaları ile ekonomiyle ilgilenen bütün insanların gündeminin ilk sırasına 1990'lı yıllarda yerleşmeye başlamıştır. İkinci dünya savaşından sonra gözde ülkeler olan Almanya ve Japonya'nın ekonomik göstergeleri 20'nci yüzyılın sonlarına doğru sürekli artıştan durağanlığa doğru geçmeye başlayınca, ABD'nin göstermiş olduğu ekonomik başarı kurumsal yönetim kavramının uygulanma seviyesine ve etkinliğine delil olmuştur (Gürbüz ve Ergincan, 2004: 5-6).

21. yüzyılın başlarından itibaren ekonomik olarak ön sıralardaki ülkeler olan Amerika Birleşik Devletleri'nde Enron ve WorldCom, İtalya'da Parmalat, Hollanda'da Ahold ve Çin'de Yanguangxia gibi şirketlerdeki finansal raporlama skandalları, kurumsal yönetim kavramının önemini ön plana çıkarmakla birlikte, ekonomi dünyasının, şirketlerin ve ülkelerin gündemlerinde olması gereken ilk sıradaki yerini almasını sağlamıştır. Dünyada ve sermaye pazarlarında meydana gelen bu skandalların neticesindeki etkileşimler ve sonuçları itibarıyla, kurumsal yönetim kavramı ile iyi şirket yönetimi kavramı uluslararası örgütlerde konuşulmaya başlanmıştır. Doğru, güvenilir, iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim için ilişkili tüm kuruluşlar, devletler ve şirketler kendi kriter, kural, prensip ve değerlerini araştırmaya ve belirlemeye başlamışlardır. Dünya ekonomisinde söz sahibi olan Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, birçok ülke kurumsal yönetim kodları, ilkeleri, prensipleri ve kriterlerini yayınlamışlardır (Manisalı Darman, 2005: 15).

Günümüzde dünya kavramının büyük bir ülke kavramına dönüşmesi, fonların küresel finans pazarlarında daha hızlı hareket etmesini sağlamak ve aynı zamanda yatırımcılar açısından uluslararası sermaye piyasalarındaki fonlara ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Bu türden değişim ve olaylar neticesinde sermaye pazarlarında yatırımcıların haklarını en iyi ve adil bir şekilde muhafaza etmek maksadıyla dürüst ve itibar edilecek yöntemler düzeni geliştirmek gereksinimi hâsıl olmuş ve firmalar bu maksatla kuralları, prensipleri ve temel düşünceleri oluşturmaya ve geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Sermayenin tabiiyetinin sorgulanmasının sona ermesi, fon pazarlarında akışkan bir yapının hâkim olmasına sebebiyet vermiş ve bu durum özellikle kurumsal yatırımcılar açısından fonlarını aktaracakları devletlerde ve işletmelerde, güvenilirlik, istikrar ve şeffaflık aramalarını zorunlu hale getirmeye başlamıştır. Bu durumun gelişmekte olan devletlerin sermaye piyasalarına yansımaları ise, yatırımların, sıcak paranın, istihdam olanaklarının, karlılığın ve ihracatın artması ile sermaye piyasalarının daha bir hareketlenmesi ve değerinin artması, gelişen ve değeri artan piyasalara uluslararası sermayenin talebinin artması şeklinde olmaktadır. Bununla beraber, sermayenin uluslararası bir kimlik kazanması sebebiyle ortaya çıkan uluslararası ekonomik bütünlük, gelişmekte olan devletlerin ve sermaye pazarlarına giren uluslararası fonların sermaye piyasalarındaki spekülasyon hareketlere karşı daha bir duyarlı hale gelmesini sağlamıştır. Bu bağlamda yatırımcıların hem yatırımlarından beklentileri, hem de hak ve hukuklarının korunduğundan emin olmaları için tam güvence verilebilmesi konusunda işletmelerin üzerine ciddi bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Bu görev ve sorumluluk işletmeleri, kurumsal yönetim ilke ve prensiplerinin uygulanması konusunda zorunlu kılmaktadır. Şeffaflık ve doğruluk kavramlarını ilk şart olarak öne süren menfaat grupları, uluslararası sermaye pazarlarına girmeden evvel o pazarların olduğu devletlerin ve piyasaların ilkelerini, şartlarını, prensiplerini ve kurallarını öğrenmek istemektedirler (Abdioğlu, 2007: 18-19)

Dünyadaki sermaye piyasalarının ilerleme kaydetmesi, sermaye yapılarının büyümesi, yatırımcılar arasındaki mücadelenin uluslararası bir boyuta taşınması ve sermaye pazarlarının yerli ve yabancı tüm menfaat gruplarına açık olması gibi sebepler geleneksel şirketleri (şahıs şirketleri, adi şirketler v.b.) politikaları ve yapıları konusunda değişime mecbur kılmaktadır. Geleneksel şahıs şirketleri ile aile şirketleri nev'i değişikliği yaparak sermaye şirketine dönüşmekte ve halka açılım çerçevesinde hisse senedi ihraç ederek yeni sermaye kaynaklarına ulaşmaya çalışmaktadırlar. Şirketlerin nev'i değiştirmesi neticesinde sürekli ve babadan oğla geçen sahip olma düşüncesi zamanla yok sürecine girer. Bundan dolayıdır ki şirketlerdeki mülkiyet durumu değişmiş, yeni hissedarlar şirketlere ortak edilmiş olur. Bunun sonucunda şirketi idare eden yönetim kurulu ve şirket yöneticileri, geleneksel şirketlerdeki gibi sadece kurucu ortakların menfaatlerine değil, tüm çıkar gruplarının menfaatlerine uygun şekilde çalışmak durumundadır. İş dünyasında faaliyet gösteren büyük sermayeli ve çok

ortaklı işletmelerde hissedarlık ile işletme yönetimi mutlak bir şekilde birbirinden ayrılmalı ve bu durumun ilgili menfaat grupları nezdinde izah edilebilir bir durumda yürütülmesi gerekmektedir. Eğer yönetim mutlak bir şekilde ayrılmazsa kurucu ortaklar ve büyük pay sahipleri yönetim ve şirket denetimi görevlerini geleneksel olarak kendileri yapmaya devam edecekler ve menfaatleri çerçevesinde şirket imkânlarını kullanmaları gibi bir durum ortaya çıkacaktır. Bu gibi durumlar iyi şirket yönetim kavramı olan kurumsal yönetimin bilimsel anlamda ele alınmasına sebep olmuştur (Aktan, 2006: 6-7).

1.1.3. Kurumsal Yönetimin Gelişmesinin Nedenleri

Şirketler faaliyetlerine süreklilik kazandırabilmeleri için güçlü bir finansal yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu finansal yapıya sahip olabilmek için sadece yurt içinden kaynak sağlama imkânı çok azalmış ve şartlar zorlaşmıştır. Bunun yanında gelişen dünyada yeni kaynak bulabilme imkânı yurt içinin yanında yurt dışından da ortaya çıkmıştır. Tabii ki şirketler yeni kaynakları temin edebilmek için kendilerini anlaşılabilir, dürüst, şeffaf ve tatmin edici bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir. Kendilerini en iyi bir şekilde ifade edebilen, yatırımcıların güvenlerini kazanan ve ilgilerini çeken şirketler kurumsal yönetim ilkelerini uygulama alanında da başarı sağlamaktadırlar. Şirketlerin yatırımcıların güvenlerini kazabilmeleri kendileri açısından daha düşük maliyetli ve daha ucuz yeni kaynaklar elde etme imkânlarının doğmasına neden olacaktır (Arı, 2007: 90).

Sermaye piyasalarının uluslararası bir boyut kazanmasına paralel olarak şirket yönetimlerindeki prensip ve ilkeler ile uygulamaları yatırımcılar açısından araştırılır ve önemsenir bir duruma gelmiştir. Devletler ve şirketler uluslararası pazarlarda söz sahibi olmak, büyümek, devamlılığını sürdürmek ve karlarını arttırmak istiyorlarsa küresel değişim ve gelişime sürekli ayak uydurmak zorundadırlar. Şirketlerdeki uyum sürecinde yönetim kurulu ve şirket yöneticileri önemli bir görev üstlenmektedirler (Demirbaş ve Uyar, 2006: 36).

Dünyada meydana gelen uluslararası finansal krizlerin ve şirket skandallarının en önemli sebeplerden biri ve önemlisi olarak kamunun ve özel sektörün kurumsal yönetim politika ve uygulamalarının yetersiz ve eksik olduğu görüşü savunulmaktadır. Bu kriz ve skandalların bir daha yaşanmaması veya etkisinin çok düşük olması düşüncesi,

uluslararası sermaye hareketlerinin artması, güvenli finansal pazarların çoğalması, hisse senedi sahipliğinin ve sermaye piyasaları arasındaki küresel rekabetin kızışması gibi sebepler kurumsal yönetim anlayışının uluslararası arenada kabullenilmesini, ilke ve prensiplerinin belirlenmesini ve uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir (Uyar, 2008: 1-3).

Dünyayı etkileyen finansal krizler ve şirket skandalları şöyle bir soruyu da akla getirmektedir: “Muhasebe ve denetim ekonomik terörün veya finansal krizlerin, şirket skandallarının bir aracı olabilir mi?”. Ekonomik terör, meydana gelen zararların ve kayıpların kapatılamaması veya nötrlenememesi durumunda devletin ve milletin sırtına yüklenen mali kayıplar olarak tanımlanabilir. Ortaya çıkan bu durum finansal raporlara olan güvenilirlik unsurunu azaltmıştır. Bunun sebebini mevcut sistemler ve finansal uygulamalar ortadan kaldıramıyor veya önleyemiyorsa burada ekonomik terörden bahsedilebilir. Hatta muhasebe ve denetimin bu olayların birer unsuru ve sorumlusu olduğu söylenebilir. Çünkü muhasebenin esası olan güvenilirliğe müdahale eder mecrasından çıkarırsanız muhasebenin doğru tartmasını beklemeniz hayal olur. İşte o zaman muhasebe ekonomik terörün bir aracı olur (Can, 2010: 4-8).

1.1.3.1. Uluslararası Sermaye Hareketliliği

Sınırların öneminin azaldığı günümüzde çok uluslu işletmeler, faaliyet gösterdikleri ülkelerde ortaya koydukları yeni yatırımlar, ortaklıklar ve birleşmeler neticesinde bu ülkelerin sermaye piyasalarında ve ekonomilerinde önemli pozisyonlar ve söz sahipliği elde etmektedirler. Bu şekildeki yeni yapıların ortaya çıkması, ekonomik ve sermaye hareketliliğini artırması yanında ülkeler arası uygulama farklılıklarının azaltılması şeklinde zorlamaları da ortaya çıkarmaktadır. Bu yeni yapı aynı zamanda, bir ülkedeki güç odaklarının yetkilerini serbest rekabet ortamını menfi etkileyecek derecede müdahalede bulunmasına engel olacak kuralların ve kriterlerin düzenlenmesi ve uygulanması yönünde kamu erkine ve özel sektöre önemli bir baskı ve yönlendirme yaptığı da dikkatten kaçmamaktadır (Kayacan, 2005: 1).

Uluslararası sermaye pazarlarındaki değişim ve gelişmelerin sağladığı fonlar uluslararası sermaye hareketliliğini arttırmaktadır. Bu hareketlilik sonucunda finansal pazarlara kaynak sunan şirketler ve bireyler yüksek kar oranı sağlayan sermaye piyasaları ile yeni yatırım araçlarına doğru hızlı bir akışkanlık göstermektedirler.

Yatırımcılar tarafından, yatırım yapılan ülkelerdeki yönetsel uygulama ve anlayışlarında gözlemlenen farklılıklar, yatırımcıların hak ve hukuklarına yönelik eksik ve yanlış uygulamalar uluslararası fonların zarar görmesine ve hatta o ülkelerden ayrılmasına neden olmaktadır (Demirbaş ve Uyar, 2006: 36).

1.1.3.2. Hisse Senedi Sahiplik Oranlarının Artması

Kurum ve bireylerin hisse senedi alımındaki artış oranı sermaye piyasalarında meydana gelen iyi yöndeki büyüme ve gelişme ile paralellik arz etmektedir. Gelişmişliğin belirtisi olan sosyal güvenlik sisteminin en üst seviyede uygulandığı ülkelerde, bireysel emeklilik gibi emeklilik fonları yoluyla bireyler büyük bir oranda dolaylı olarak hisse senedi sahibi olmaktadır. Sermaye piyasalarının işleyişi ve denetlenmesi ile yetkili ve sorumlu olan kurumlar yatırımcıların hak ve hukuklarının da korunmasından direkt ve dolaylı olarak sorumludurlar. Bundan dolayı bu kurumlar, kurumsal yönetime ilişkin kanun, yönetmelik gibi düzenlemeleri yapmaları neticesinde kurumsal yönetim ilkelerini uygulamaya başlamışlardır (Demirbaş ve Uyar, 2006: 36).

1.1.3.3. Sermaye Piyasalarındaki Rekabet

Şirketlerin sermaye yapıları açısından güçlü olmak ve büyümek istemeleri ve bunun yanında yerli yatırımcıların bu isteklere karşılık verecek kadar mali kaynaklara sahip olmamaları, devletleri yabancı fon kaynaklarını kendi ülkelerine çekebilmek için yeni düzenlemelere ve uygulamalara yönlendirmektedir. Yatırım yapanlar tarafından değerlendirme yapıldığında, yaptığı yatırımlar karşısında kar elde etmek kadar, hak ve hukuklarının da korunması ve güvence altına alınması çok önem arz etmektedir. Yatırımcılara hak ve hukuklarının korunması açısından güven ortamını oluşturacak ülkelerin sermaye piyasaları, büyüme, hızlı gelişim ve finansal yapının güçlenmesi yönüyle önemli bir rekabet avantajı sağlayacaklardır. Bunu başarabilen devletler diğer devletlere karşı güçlü ve güvenli sermaye piyasalarına sahip olacağından küresel rekabette başarılı ve dünya da önemli bir konuma sahip olacaklardır (Uyar, 2008: 1-3).

Devletler ve şirketler siyasi ve ekonomik açıdan değerlendirildiğinde makroekonomik plan ve programlar rekabet gücünü arttırmayı ve devam ettirmeyi sağlayamamaktadır. Diğer taraftan bu tür devletler sermaye piyasalarında söz sahibi olabilmeleri ve sermaye yapılarını güçlendirebilmeleri için doğru ekonomi ve finans politikaları ile stratejileri

oluşturmaları, enflasyonu en düşük seviyeye dűřürmek için düzenlemeler yapmaları ve iyi bir kur politikası ve istikrarı oluşturmaları yeterli olmamaktadır. Bu sebeplerden dolayı firmalar dünya ticaret ve ekonomi hayatına uyum sağlayabilmek için finansal yapılarını güçlendirmeleri ve yeni oluşumlara karşı hassas bir yapı oluşturmaları gerekmektedir (Uyar, 2008: 1-3).

1.1.3.4. Özel Sektörün Rolü

Günümüzde önde gelen ve sermayeleri güçlü ortaklıklar devletlerin doğal kaynaklarına daha kolay ulaşabilmekte, yeni istihdam imkânları oluşturarak gerek bireysel, gerek tüzel, gerek kamusal ve gerekse de ulusal gelirin yükselmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Bu pozisyondaki anonim ortaklıklar, büyük ve güçlü yatırımlarını küçük tasarruf sahiplerinin kaynaklarıyla oluşturduklarından, oluşacak kazancın da sadece belirli bir kesim veya şahıslar tarafından değil, toplumun her kesimine paylaştırılmasına imkân sağlamaktadırlar (Şehirli, 2003: 12).

Güçlü ve büyük sermaye yapıları başarılı bir kurumsal yönetim anlayışıyla yollarına devam edebilmektedirler. Bundan dolayı iyi bir kurumsal yönetim anlayışıyla faaliyet gösteren özel sektör, dolayısıyla anonim ortaklıkların da performansını ve faaliyetlerini etkilemekte ve dolayısıyla ekonomik refaha katkı sağlamaktadır. Günümüz dünyasında özel sektöre olan güven unsurunun ön plana çıkmasıyla, kurumsal yönetim uygulamalarının yasalara uygunluğu ve kalitesi tüm ilgili kesimler tarafından sorgulanır hale gelmiştir. Etkin, güvenilir ve başarılı kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları, yalnızca yatırımların yersiz yere sarf edilmemesini organize eden bir araç olarak görülmemelidir. Bunun yanında uluslararası talep gören ve yatırımcıların en önde tuttuğu genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflığın, şirketlerin denetime açık olmasının, azınlık hisse sahipleri dâhil bütün pay sahiplerinin haklarının güvence altına alındığı ve finansal hareketliliğinin de düzenlendiği bir sistem olarak algılanmaktadır. Bu sebeplerden dolaydır ki, özel sektör ve devlet yatırım yapanların sermayelerini güvence altına alabilmek ve ilgilerini çekebilmek maksadıyla çıkar gruplarını bilgilendirme seviyesinin daha yukarı çekilebilmesinin yanında güvenilir ve etkin kurumsal yönetimin kural ve ilkelerini de belirlemek, düzenlemek ve uygulamak zorundadır. Güvenin arttırılması, şeffaflık ile denetimin kanunlarla teminat altına alınıp uluslararası uygulama birliğinin sağlanması, devletleri yöneten yasama ve yürütme

erglerinden kamu kurum ve kuruluşların idareci ve bürokratlarına, şirketlerin icra heyetlerine, bağımsız ve iç denetçilere, şirketlerin profesyonel yöneticilerine ve yatırımcılara kadar sermaye piyasalarında etkin ve etkilenen bütün çıkar grupları açısından önemli unsurlar olarak nitelendirilmektedir (Uyar, 2008: 1-3).

1.1.3.5. Uluslararası Ekonomik Bağımlılık

Günümüzde sınırların kalkması ile birlikte ortak paydaların çeşitlenmesi, ülkelerin her alanda birbirlerine karşı olan bağımlılıklarını finans sektörü de dâhil olmak üzere her alanda artırmıştır. Bundan dolayı iş dünyası içinde hareket eden yatırımcılar, uluslararası arenadaki her türlü sermaye piyasasını takip etmekte ve her türlü yatırım araçları hakkında bilgi sahibi olmakta ve bunları kullanmak istemektedirler. Bu yeni ortamın güçlü ve etkili sermaye yapılarının oluşmasına, karlılığın, yatırımların, iş hacminin ve ihracatın artmasına, finans piyasalarının ülke içinde daha aktif ve önemli bir konuma gelmesi ile birlikte uluslararası sermayenin gelişmekte olan finans pazarlarına olan talebini hızlandırmaktadır. Bu hızlı akışkanlık aynı zamanda sürekli artan uluslararası ekonomik bağımlılık neticesinde gelişmekte olan finans pazarlarının ulusal ve uluslararası fon kaynakları ve menkul değerler yatırımları ile piyasalardaki spekülasyon hareketlere karşı daha duyarlı hale gelmesini sağlamaktadır. Bundan dolayıdır ki devletler ve özel sektör, yatırımcıların kendilerine olan ilgilerini uyandırabilmek ve süreklilik kazandırabilmek için kurumsal yönetim düzenlemelerini ve uygulamalarını hem devlet hem de özel sektör olarak yapmak zorundadırlar. Yatırımcılarda uzun soluklu ve karlı bir yatırım yapabilmek için güvenilirliği ve şeffaflığı olmazsa olmaz kabul ederek yatırım yapacağı ülkelerdeki düzenleme ve uygulamaların neler olduğunu bilmek istemektedirler. Uluslararası arenada yatırımcıların hareket kabiliyetlerinin geliştirilmesi ve artırılabilmesini, güvenilir ve etkin bir kurumsal yönetim sistemi oluşturulması ve muhafaza edilmesine yönelik ilkelerin ve kuralların belirlendiği uluslararası bir mutabakat metni oluşturabilmektedir. Bu olayların neticesinde birbirleriyle sürekli etkileşim ve bağlılığın olduğu ülke ekonomileri ve çok ortaklı şirketler gereksinim hissettikleri uluslararası fonlara ve yatırımcılara ulaşmayı ve elde edilen sermayelerin daha verimli kullanılmasını kurumsal yönetim anlayışı ile sonuçlandırabilmektedirler (Şehirli, 2003: 14).

1.1.3.6. Ortaklıkların Rekabet Ortamlarının Değişmesi

Hızla gelişen ve değişen sermaye pazarlarında, çok ortaklı organizasyonlar, geleneksel yönetim biçimlerinden koparak, hızlı değişen, yenilikleri uygulayan ve etkin ve verimli yönetim biçimini tatbik eden, yatırımcı taleplerini karşılayabilen, patent ve marka gibi maddi olmayan duran varlıklara dayalı faaliyet biçimi geliştiren ortaklıklar olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu ortaklıklar yöneticileri, işçileri, iş ortakları ve diğer iştirakçileri ile katı olmayan ve değişime uyumlu akidlerle faaliyetlerini sürdürmektedirler. Kurumsal yönetim anlayışı ve uygulamalarıyla katı olmayan ve değişime açık şirket faaliyetleri birbiriyle uyuşmaktadır. Dünya ve ülke şartlarının, pazar hareketlerinin, girişimci beklentilerinin, üretim metotlarının ve ortaklık yapılarının sürekli değişim sürecinde olmasıyla, çok ortaklı organizasyonlar kurumsal yönetim kavramı doğrultusunda etkin ve başarılı yönetim olgusunu gerçekleştirmek zorundadırlar (Şehirli, 2003: 15).

1.1.4. Şirketlerin Kurumsal Yönetim İlkeleri Öncesi ve Sonrası Durumları

Kurumsal yönetimin hâkim olmadığı şirket yönetimlerinde, ihtiyaç duyulan sermaye ve yeni hissedarlara, sahip olunan marka ve patent değerlerini kullanarak sermaye piyasalarından ulaşırlar. Böyle bir uygulama yatırımcı açısından ya kar ve düzenli gelir ya da zarar ve zamanla sermayesinin yok olmayla karşı karşıya kalması gibi iki sonuç doğurur. Bu sonuçlar açısından bakıldığında kurumsal yönetimin hakim olmadığı yönetimlerde çıkar gruplarının şirket yönetimine karşı denetim ve yaptırım gücü bulunmazken, kurumsal yönetimin hakim olduğu şirket yönetiminde denetim ve yaptırım gücü vardır ve ikinci sonucun ortaya çıkma ihtimali çok azalmış olur (Kula, 2006: 16).

Kurumsal yönetim anlayışı ortaklıkların belirlenmiş kurallara, ilkelere ve prensiplere göre yönetilmesini sağlamaktadır. Kurumsal yönetimi geleneksel şirket yönetiminden ayıran önemli özellik, takdir yetkisi yerine kuralların, ilkelerin ve prensiplerin esas olarak alınmasıdır. Bu kuralların, ilkelerin ve prensiplerin bir bölümünün uygulanması halka açık şirket için zorunlu olup diğer bölümü ise uygulanması tavsiye edilen ilkeler ve prensiplerdir (SPK, 2005: 4).

Kurumsal yönetim uygulamaları doğrultusunda işletme finansmanına bakılacak olursa, şirketi kontrol ve denetleyenlere karşı yatırımcıya kontrol ve yaptırım gücü vermesi ve bunun yatırımcı açısından bilinmesi önem arz etmektedir. Aynı zamanda kurumsal yönetim işletmelere işleyiş ve yönetim bakımından oluşabilecek etkilere karşı elastik bir yapı sunmaktadır. Kurumsal yönetim şirket varlıklarının bütün paydaşlara sağladığı katkı, payları oranında tahakkuk eden kar ile diğer bir kısım farklı uygulamalar neticesinde oluşan faydaların nasıl taksim edildiğini ortaya çıkardığı için yatırımcılar açısından yapmış olduğu yatırımların akıbetini belirlemektedir. Bu yaklaşımla, geleneksel yönetim biçiminde ortaya çıkan yatırımcının uğradığı zarar ve kullanılma engellenmiş olur. Bu durumun sonucunda yatırımcılar, genel olarak güven ortamı sağlandığından dolayı çıkacak her türlü sonucu olağan karşılarlar. Genel olarak yapılan kurumsal yönetim tanımlarının bulunduğu temel dayanak, ortak nokta veya ortak sonuç şirket yönetim kadrosunun yetkilerini kötüye ve çıkar gruplarının aleyhine kullanılmasına karşı yatırımcıya kontrol ve denetim gücü vermesi ve güvenli bir yatırım ortamı sağlamasıdır (Kula, 2006: 20-21).

1.2. Kurumsal Yönetimin Amacı ve Önemi

1.2.1. Kurumsal Yönetimin Amacı

Yatırımcılar açısından en kötü sonuç şirketlerin zarar etmesi veya iflas bayrağının çekilmesidir. Böyle bir sonucun şirketin diğer çıkar grupları açısından ise, şirketin üstlenmiş olduğu yükümlülüklerini ifa edememesi veya eksik yapması sonucunda alınan veya üstlenilen borçların geri ödenme riski, mal veya hizmet alım ve satım problemleri ile alıcı ve satıcı kayıp ve memnuniyetsizlikleri gibi kötü sonuçlar doğurmaktadır. Kurumsal yönetim tam burada devreye girerek şirketin ortakları dışındaki çıkar gruplarının şirket hakkında tam, doğru ve şeffaf bir şekilde bilgilendirilmesini, bilinçlendirilmesini ve şirket ile ilgili tüm ihtiyaçlarını karşılamasını temin eder. Şirketin ortaklar dışındaki çıkar grupları olarak, şirketin mal veya hizmet sattığı ve aldığı kurum, kuruluş ve bireyler, yeni yatırımcılar, şirketin borç aldığı kuruluşlar, içinde yaşadığı ülke, ulusal ve uluslararası rakipler olarak tanımlanabilir (Doğan, 2007: 11).

Uluslararası arenada meydana gelen sermaye pazarlarındaki değişiklikler neticesinde devamlılığını sağlamak ve sağlamlaştırmak isteyen şirketler bu değişikliklere ayak

uydurmak ve kurumsal yönetim anlayışını benimsemek zorunda kalmıştır. Kurumsal yönetimin devletler ve şirketler açısından önemli bir kavram ve anlayış haline gelmesinin nedeni, sınırların kalkması ve rekabetin küresel bir boyut kazanması neticesinde bütün uluslararası finansal aktörlerin oluşabilecek her türlü olumsuzluklardan ve zararlardan benzer oranlarda etkilenecek olmasıdır. Bu sebeplerden dolayı şirketlerin tüm paydaşlarının ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, güvenilirliğin sağlanarak yeni mali politika ve stratejilerle küresel rekabette üstünlük sağlamak amacıyla genel kabul görmüş kurumsal yönetim anlayışının uygulanması şirketler açısından önem arz etmektedir (Abdioğlu, 2007: 13).

Tüm dünyada gelişen olaylar neticesinde yapılan düzenlemeler ve uygulamalar ile ortaya çıkan kurumsal yönetimden beklenen, bütün menfaat gruplarının karşılıklı hak, hukuk ve mükellefiyetlerinin saptanması ve yatırımcının tam koruma altına alınmasıdır. Diğer bir tanımla kurumsal yönetim, genel kabul görmüş adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde şirket yönetimlerinin yapısal reformlarını zorunlu hale getiren, şirketleri, uluslararası değişikliklere ve yeniliklere uyumlaştırmada ve etkin ve başarılı faaliyetlerin ölçümleme ve sorgulama sistematigi olarak tanımlanmaktadır. Bu sistematigin oluşturulmasındaki hedef, şirket içinde adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve güvenilirlik gibi kavramların ön plana çıkması ve uygulanması, otoritenin elindeki yetkilerin bütün paydaşların ortak çıkarları için kullanımının sağlanmaya çalışıldığı uygulamalardır. Bütün bu çalışmaların kaynağını teşkil eden ana unsur, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunarak yapılan yatırımların güvenilir, verimli, karı yüksek ve rantabl bir şekilde kullanılmasıdır (Coşkun ve diğ., 2005: 398-399).

Ortaklıkların kuruluş amaç ve hedeflerine uygun olarak faaliyet ve icraatlarını verimli ve başarılı bir şekilde yerine getirebilmeleri belirlenen ilkeler ve standartlar çerçevesinde gerçekleştirilebilir. Bu açıdan bakıldığında faaliyet gösterdikleri ulusal ve uluslararası alanlardaki kanunlar ve uluslararası sözleşmeler tarafından ortaklıklardan istenen mükellefiyetler pay sahiplerinin, yatırımcıların ve kamunun beklentilerini karşılayabilmek için mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirebilecekleri uygulamalar sadece kurumsal şirket yönetimi anlayışıyla yapılabilir (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005: 124-125).

Şirketler açısından mahallî olarak bakıldığında kurumsal yönetimin amacı; farklı sebeplerle insan merkezli olay ve fiillerden ortaya çıkabilecek yönetsel ve denetsel mekanizmaların aksaklıklarını (örneğin, bir firmanın üst düzey yöneticisinin kendi çıkarını, firmanın veya kamunun çıkar ve menfaatinden daha ön planda tutup, kendi lehine avantaj sağlayacak davranışlar sergilemesi gibi) şirket adına önleyici önlemleri almak, sistemler geliştirmek ve çözümler üretmektir (Abdioğlu, 2007: 14).

Kurumsal yönetim anlayışı ve uygulamalarının başlıca hedeflerini aşağıdaki şekilde maddelendirebiliriz (Abdioğlu, 2007: 15-16):

- ❖ İşletmelerdeki tepe yöneticilerine verilen yetkilerin şahsi veya kontrolsüz kullanımının önüne geçilmesi; diğer bir deyişle yöneticilerin yetkilerini şahsına veya şirket aleyhine kullanarak kendilerine özel çıkar ve avantajlar oluşturmalarının önüne geçilmesi ile birlikte ortadan kaldırılarak bertaraf edilmesi,
- ❖ Girişimcilerin hak ve hukuklarının korunması konusunda teminat verilmesi ve güvence altına alınması,
- ❖ Pay sahiplerinin işletme tarafından yapılan faaliyet ve icraatlardan eşit bir şekilde faydalanmasının sağlanması ve böyle bir ortamın oluşturularak süreklilik kazandırılması,
- ❖ İşletme ile direkt bağlantılı olan bütün büyük ve azınlık çıkar gruplarının hak ve hukuklarının korunması ve güvenin temin edilmesi,
- ❖ İşletmenin yapmış olduğu icraatlar ile mali yapısı hakkında toplumun tam ve doğru bilgilendirilmesi ve şeffaflığın sağlanması, hisse senetleri menkul kıymet borsasında işlem gören ortaklıkların, şeffaf, bilgilerinin güvenilir olması ve kurumsal ve bireysel yatırımcılar ile diğer çıkar grupları için önemli olan bilgiyi zamanında, tam ve doğru olarak kamuya sunmaları,
- ❖ İşletmenin yönetim kurulunun yetki ve yükümlülüklerinin açık olarak yazılması ve açıklanması,
- ❖ İşletme ile menfaat ilişkisi içinde olan azınlık haklarının korunması ve bu konuda kamuyla gerekli bilgi ve belgelerin paylaşılması, açıklamaların yapılması,

- ❖ İşletme tepe yöneticilerinin, vermiş olduğu kararlar ve neticesindeki faaliyetleri dolayısıyla pay sahiplerine ve diğer çıkar gruplarına sorumluluk ilkesi çerçevesinde hesap verme mükellefiyetinin yerine getirilmesi,
- ❖ İşletme yönetimi ile ilgili verilen yetki ve sorumlulukların neticesinde uygulamaya yönelik vekâlet maliyetlerinin düşürülmesi ve denetlenmesi,
- ❖ İşletme karının dağıtımında paydaşlarına ve hatta şirketle ilişkisi olan bütün çıkar gruplarına hakları nispetinde dağıtılacağına güvencesinin verilmesi ve bu konuda şeffaf bir ortam oluşturulması,
- ❖ İşletmenin büyük pay sahiplerinin azınlık paylarını ele geçirme veya haklarını gasp etme tehlikesine karşı önlem alınması ve bu konuda azınlık pay sahiplerine bu güvencenin verilmesi,
- ❖ Kurumsal yatırımcılardan özellikle uzun vadeli yatırım yapanlara karşı güven ortamının oluşturulması,
- ❖ Şeffaflık ve güven unsurunun ve ortamının temini sayesinde işletmenin finansman maliyetinin azaltılması,
- ❖ İşletmenin hisse senedi ihracı yoluyla ulusal ve uluslararası fon piyasalarına ulaşma kolaylığının temin edilmesi.

1.2.2. Kurumsal Yönetimin Önemi

Hızlı bir değişim ve gelişme içerisinde olan uluslararası piyasalarda, mali ve toplumsal hayatta meydana skandallar, ortaya çıkan finansal krizler, işletmelere ve hazırlanan finansal raporların doğruluğuna ve güvenilirliklerine olan itimadı azaltmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminde üretim ve sunum aşamasındaki muhasebe mesleğinin uygulanması, kurumsal yönetim strateji ve politikalarının az, yetersiz ve kendini yenilemediği görüşü, skandallar, krizler ve ciddi performans düşüklükleri ve getirdiği sonuçlar, ülkelerin küreselleşen dünyada birbirlerine karşı ekonomik bağımlılıklarının artan oranda gelişmesi ve rekabet koşullarının değişerek küresel rekabet şartlarının zorluğu kurumsal yönetim kavramı ve anlayışının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur (Abdioğlu, 2007: 16).

Kurumsal yönetim anlayışı, şirketlerin başarılı faaliyet ve icraatlarının neticesinde şirketin piyasa değerini yükselten, işlerliğini ve rağbet görme oranını yükselten, şirketin pay sahiplerine, çalışanlarına ve diğer çıkar gruplarına karşı önceden belirlemiş olduğu plan ve program tahminlerini gerçekleştiren, bunları yaparken de ilgili taraflarla kanun, ilke ve kurallara uyumlu, etik kural ve prensipler doğrultusunda hareket eden bütüncül bir organizasyondur. Şirketlerin kendisini ve piyasaları tanıması ve karşılaştırma yapabilmesi için öncelikle mesuliyet bilincinin değişmesi ve gelişmesinden önce düşünüş biçiminin değişmesi ve yeni mantalitenin uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir (Abdioğlu, 2007: 16).

20. yüzyılın sonlarına doğru hiç beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan Asya krizinde, çok güçlü ve büyük sermaye yapılarına sahip ve sarsılmaz sanılan birçok işletmenin gerçekte büyük sorunlar ve finansal krizler içerisinde olduğunun öğrenilmesi, konunun önemi karşısında uluslararası kuruluşların acil bir şekilde gündemlerine almalarına neden olmuştur. Dünyanın önde gelen ve söz sahibi olan ülkeler, uluslararası finans kurumları ve ilgili kuruluşlar, konunun önemi çerçevesinde gündem oluşturmaya başlamış, yatırıma başlanmadan veya kredi verilmeden önce kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarının işlerliliğini daha ön planda dikkate almaya başlamışlardır. Bu çalışmalar çerçevesinde özellikle Dünya Bankası ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü bir araya gelerek özel sektör temsilcilerinin de katılımı ile meydana getirilen yeni kuruluş Global Kurumsal Yönetim Forumu (GCGF) kurumsal yönetim konusunda lokomotif olarak faaliyetlerde bulunmaktadır. 1999 yılında OECD tarafından uluslararası seviyede kurumsal yönetim ilke ve prensiplerinin kabullenilmesini özendirmek için 1995 yılında kurulan ICGN (The International Corporate Governance Network) kuruluşunun belirlediği ilkeler kabul edilerek OECD Principles of Corporate Governance olarak tüm dünyaya bildirimde bulunulmuştur. Bu ilkeler bizim ülkemizde ilk olarak TUSİAD tarafından yazılı bir şekilde kamuya sunulmuştur (Koçel, 2003: 468-469).

Kurumsal yönetim ilke ve kurallarının uygulanması neticesindeki beklentiler şu şekilde özetlenebilir (Akgül, 2009: 46-47):

- ❖ Şirket yöneticilerinin hesap verebilirliğinin zeminin hazırlanması,

- ❖ Şirket kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılarak üretime yönlendirilmesi,
- ❖ Ülke kaynaklarından en üst düzeyde yararlanılması,
- ❖ Ulusal ve uluslararası yatırımcıların güvenini temin ederek daha düşük maliyetli sermayenin şirket bünyesine dâhil edilmesi,
- ❖ Şirketin ilgili tarafların menfaatlerine karşılık verebilecek ve tatmin edecek şekilde faaliyet göstermesi,
- ❖ Şirketin olabilecek her türlü olumsuzluk ve krizlere karşı hassas bir yapıya kavuşturulması,
- ❖ Şirketin ilgili yasal ve etik ilkeler çerçevesinde hareket etme kabiliyetinin oluşturulması, geliştirilmesi ve korunması,
- ❖ Şirketin herhangi bir yönetim hatasından veya ihlalden dolayı ortaya çıkabilecek olumsuzlukların en aza indirilmesi veya sıfırlanması.

Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması yönünde öne sürülen teklifler, halka açık şirketleri kapsamakla birlikte, yapılan düzenlemelerle uygulama alanı genişletilerek kapsama alanına mevcut sistem içindeki bütün şirketleri dâhil edip bu ilkelere uyumlarının sağlanması hedeflenmektedir (Akgül, 2009: 47).

Sonuç olarak ülkeler ve şirketler açısından en geniş anlamda güvenilir ve başarılı bir kurumsal yönetim; piyasaların güveninin temin edilmesi ve kazanılması, şirketlerin ulusal ve uluslararası pazarlarda istikrar kazanmaları ve uzun vadede ulusal ve uluslararası yatırımın yönlendirilmesi bakımından şirketler ve devletler açısından vazgeçilemez bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz dünyasında ekonominin vazgeçilmez köşe taşları olan ticari şirketler, özellikle halka açık anonim şirketler, genel ekonomik rahatlığın sağlanmasında ve refah seviyesinin yükselmesinde önemli birer aktör olarak rol almaktadırlar. Bu bağlamda ekonomik hayatın canlı kalabilmesi ve her türlü olaylara karşı kendini uyumlaştırabilmesi ile ekonomik refah düzeyinin yükseltilmesinde ve ekonomik başarının artırılmasında kurumsal yönetimin yaşamsal bir önem taşıdığıın söylenmesi zorunluluk olmuştur (Akgül, 2009: 47).

1.3. Kurumsal Yönetim Uygulamaları

Halka açık anonim ortaklıklarının güvenilir ve başarılı kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarını yüksek performansa ulaşabilmek için geliştirebilme yetenekleri şirketler hukuku, menkul kıymetler hukuku, kamuyu bilgilendirme ile muhasebe standartları gibi geniş bir çerçeveyi kapsayan kanunlar ve organize edici hükümlerle sıkı bir münasebet içindedir. Mesela, şirket ortaklarının hak ve hukuklarının güvence altına alınması, yapılan sözleşme ve protokollerin geçerlilik süreleri, yönetim kurullarının işleyiş kural ve prensiplerinin şeffaf hale getirilmesi, kurumlarda yasa dışı ve keyfi işler ile görevi ihmal ile ilgili önleyici tedbirler alınması, kanunlar, tebliğler, yönetmelikler ve diğer önlemler ile idareciler, personel ve pay sahiplerinin hak ve hukuklarının düzenlenmesi ve uygulanması gibi (Abdioğlu, 2007: 31).

Güvenilir ve başarılı kurumsal yönetime esas teşkil eden esas yöntemler ve politikalar aşağıdaki kriterleri kapsamaktadır (Abdioğlu, 2007: 31-32):

- ❖ Kurumsallaşmada etkili olan her türlü kural, ilke, standart, strateji, politika, sistem ve etik ilke,
- ❖ Kurumun başarısına etki eden kurumsal ve bireysel olarak katılımların değerlendirilebileceği kurumsal bir sistem,
- ❖ Karar verme mekanizmaları ile yetki ve yükümlülüklerin net bir şekilde belirlenmesi ve bu çerçevedeki karar verme mekanizmasının hiyerarşik yapısına ait organizasyon şemasının çıkarılması,
- ❖ Şirketin karar verme mekanizmasının verimli ve etkin bir şekilde çalışmasını sağlaması amacıyla karar verme ve uygulama otoritelerinin işbirliğinin ve etkileşiminin en üst seviyede olacağı bir sistemin düzenlenmesi,
- ❖ Menfaat uyuşmazlıklarının neticesinde ortaya çıkan konulara ilişkin risklerin takip edilmesini kolaylaştıracak sistemin kurulması,
- ❖ Şirket yönetim kadrolarının himayelerinde çalıştırdıkları personellere nezaket kuralları içerisinde tutum sergilemeleri ve çalışmalarını özendirmek ve taltif etmek üzere teşvik ödülü, prim, ikramiye, derece ilerleme vb. sosyal yardımlar şeklinde ödül mekanizmasının kurulması,

- ❖ Şeffaflık ilkesi gereğince kurum içindekilere ve dışındakilere bilgi ve belgelere ulaşma kolaylığının sağlanması,
- ❖ Güvenilir ve etkin kurumsal yönetimin devamlılık ortamının sağlanması,
- ❖ Yetki ve sorumlulukları net bir şekilde belirlenmiş etkin ve bağımsız bir yönetim kurulu,
- ❖ Etkin ve bağımsız hareket edebilen ve “kontrol güvene mani değildir” ilkesi çerçevesinde çalışan bir denetim kurulu,
- ❖ Şirket yöneticilerinin ücretlerini menfaat gruplarının çıkarları ile orantılı belirleyecek bir personel kurulu,
- ❖ Yaptığı görev itibariyle bağımsız, neticeleri ve kuralları açık bir şekilde belirlenmiş bir iç teftiş sistemi,
- ❖ Neden sonuç ilişkilerinde bağımsız, sorumluluk ve yetkileri belirlenmiş, sonuçları ve yaptırımları belli olan bir iç teftiş kurulu,
- ❖ Caydırıcı veya özendirici gücü olan stratejiler, ilkeler ve kurallar,
- ❖ Sorumlulukları ve yetkileri belirlenmiş aktif ve dinamik risk kurulu,
- ❖ Aktif ve bağımsız ve aynı zamanda sonuçlarının uygulandığı bir bağımsız dış denetim yapısı,
- ❖ İlgililer tarafından ihtiyaç duyulan bilgilere şeffaf ve kolay ulaşılabilirliğini sağlayan organizasyonlar.

Gelişmekte olan ülkelerin sermaye piyasaları, işletme faaliyetleri ve performansları hakkında yapılan bilgilendirme aşamasındaki iyi bir kurumsal yönetimi ve küçük pay sahiplerinin hak ve hukuklarını muhafaza altına almada ve korumada tam güven sağlayamamaktadır. Bu piyasalarda, sektörün kendisi ve ekonomi basını olayları doğru ve tarafsız yansıtmada biraz etkisiz kalmaktadır. Bu ve benzeri ekonomilerde basın, kurallara uymayan işletmeleri ilan etmenin yanında güvenilir ve başarılı kurumsal yönetimi yürüten ve tatbik edenlere iltifat eder ve gerekli önemi verir. Ekonomi basınının, azınlık ve tekelci bir konumda olduğu devletlerde kurumsal yönetim ilkelerinin tatbik

edilebilirliğinin sağlandığı ve ilgililere doğru, güvenilir ve şeffaf bir şekilde aktarıldığı aşamasındaki gücü oldukça zayıf ve etkisizdir (Abdioğlu, 2007: 33).

Şirketlerin yapmış olduğu finansal hareketler ve bunların neticelerinin şeffaflık, hesap verebilirlik, genel kabul görmüş muhasebe standartları ve finansal raporlama yöntemleri gibi tekniklerle tahmin edilebilme temeli ile hareket eden kurumsal yönetim, zarar olma olasılığı ihtimali çerçevesinde ortaklıklar açısından stratejik bir görev üstlenmektedir. Alım satım işlemlerinde bir mamul ile yarı mamul veya hizmet alım satım prosedürlerinde, alıcı veya satıcılardan herhangi bir tarafın diğerinden bu prosedür ile ilgili daha az bilgiye sahip olması halinde, adil olmayan bilgi sahipliği problemiyle karşı karşıya kalınmaktadır (Karacan, 2000: 17-18).

1.4. Kurumsal Yönetimin Faydaları

1.4.1. Şirketler Açısından Kurumsal Yönetimin Faydaları

Kurumsal yönetimin faydalarının şirketler temelli analizi yapıldığında, güvenilir ve başarılı uygulanan bir kurumsal yönetimin, sermaye maliyetini düşürmesi, finansman kaynaklarını çeşitlendirmesi, likidite imkânlarını yükseltmesi, şirketlerin kısımlarının daha etkin bir şekilde değerlendirilmesi, sürekli gelişime daha çabuk tepki verilmesi, insan kaynaklarından daha vasıflı olanlarının araştırılarak uygulamaya sokulması, finansal ve sosyal krizlere karşı daha hassas ve tepki verici bir zemin ve pozisyon hazırlanması, başarılı yönetim sergileyen şirketlerin sermaye piyasasında önemli bir pozisyon bulması ve yeni girişimcilerin ilgilerinin çekilmesi sayesinde yerini sağlamlaştırması gibi avantajlar elde ettiği gözlemlenmektedir. Kurumsal yönetim aynı zamanda, şirketin plan, strateji ve amaçlarını belirlediği bir mekanizmayı hazır hale getirmekle birlikte bu amaçları nasıl gerçekleştirebileceğinin ve etkin kontrol sisteminin unsurlarını tayin etmektedir (Abdioğlu, 2007: 26).

Şirketler açısından faaliyet ve performanslarının devamlılığı için finansal yapılarını güçlendirmek ve yeni düşük maliyetli sermaye çekebilmek çok önemlidir. Ancak yerel sermaye pazarları ve fon piyasaları şirketlerin ihtiyacı olan sermayeyi tesis etmede çok zayıf ve etkisiz kalmaktadır. Bu durum, şirketleri uluslararası sermaye pazarlarına ve finans piyasalarına yeni kaynaklar bulmaya yönlendirmektedir. Uluslararası sermaye pazarlarına yönelme ve bu pazarlardan yeni kaynaklar elde edebilme başarısı, bir

ülkedeki kurumsal yönetim sisteminin uygulanabilirliği ve etkinliği ile kaynak sağlayıcıların hak ve hukuklarının ne kadar korunduğu ve yasal düzenlemelerle ne düzeyde muhafaza altına alındığı ile ilgilidir (Tuzcu, 2005: 2).

Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalktığı günümüz koşullarında zorlaşan küresel rekabet, şirketlerin orta ve uzun vadeli planlarını gerçekleştirilmede ulusal ve uluslararası girişimciler tarafından tesis edilecek sermaye ve finansman kaynaklarının önemini artırmış ve uluslararası sermaye piyasalarında yer edinme ve yeni yatırımcılara ulaşma imkânlarını elde edebilme durumu yeni rakiplerden dolayı zorlaşmıştır. Bu bağlamda bir değerlendirme yapıldığında, kurumsal yönetim anlayışı ve uygulaması daha ucuz ve çeşitli sermaye ve fon kaynakları temin etmenin yanında, kurumlara aşağıda özetlenen ekonomik ve stratejik yararları da sunmaktadır (Serinkaya, 2008: 19):

- ❖ Daha az maliyetli sermaye ve finansman kaynaklarına ulaşma,
- ❖ Sermaye ve finansman olanaklarının çeşitlenmesi,
- ❖ Likidite imkânlarının çoğalması,
- ❖ Krizlere karşı hassasiyet ve tepki verebilme yeteneğinin artması,
- ❖ Ulusal ve uluslararası rekabet gücünün artması,
- ❖ Şirket itibarının ve saygınlığının yükselmesi,
- ❖ Şirket marka değerinin kıymetlenmesi,
- ❖ Yüksek kazanç ve yüksek kar,
- ❖ Sermaye piyasalarında etkin rol alma,
- ❖ Uzun vadeli, dengeli, kararlı, ulusal ve uluslararası bireysel ve kurumsal yatırımcıların ilgilerinin şirkete yönlendirilmesi,
- ❖ Verimli ve isabetli yeni oluşum ve ekonomik hareket yargılarını oluşturabilme(nev'i değiştirme, birleşme v.b.),
- ❖ Etkin ve hassas risk algılama ve yönetme mekanizması,

- ❖ Şirkete karşı bağlanma ve birliktelik duygusunun pekiştirilmesi, aidiyet duygusunun oluşturulması,
- ❖ Şirketin kıt kaynaklarının rantabl kullanılarak tutumluluk kavramının oluşturulması, özendirilmesi ve uzun dönemlere yaygınlaştırılması,
- ❖ İhtiyaç olduğu anda bilginin zamanlı, tam, güvenilir ve şeffaf bir şekilde elde edilebilmesi.

Kurumsal ve bireysel fon sahiplerine sağlanan avantaj ve yararlar ise; güven duyma, yatırımın geri dönüş hızı ve karı, elde edilen kardan pay alma veya sermayeye ilave etme avantajı ve rahatlığı, büyük veya azınlık hisseleri ayrımı yapılmadan hak ve hukukların korunması, şirkete daha az maliyetli yeni fon kaynakları bularak fon sahiplerinin kar marjının artması, şirket yönetiminde söz sahibi olabilme imkânı olarak sıralanabilir.

Güvenilir ve iyi bir kurumsal yönetim, şirketlerin faaliyet ve icraatlarını, kısa ve uzun vadeli programlarını, amaçlarını, rantabilitesini ve bunları yerine getirirken göstermiş oldukları performanslarını ve başarılarını ölçen, analiz eden ve denetleyen bir yönetim biçimidir. Bu çerçevedeki başarılarını ve eforlarını etkili bir biçimde organize etme işi, şirketin pay sahipleri, şirket yönetimi ve şirket icra heyetince yapılmaktadır. Bir şirketin organizasyon şemasına göre kurumsal yönetim yapısını oluşturmada ve uygulama safhasına geçilmede yukarıda bahsi geçen üç grup arasındaki direkt ve dolaylı bağlantıyı ve bu grupların işletmeyi ilgilendiren kararları ve hareketleri önemsenmelidir. Bu gruplar şirket içi iştirakçiler olarak adlandırılabilir. Bu gruplar kurum yönetimiyle dolaysız ilişkisi olan gruplardır. Bu iştirakçiler dışında kalan şirketin kendi personeli, alıcıları, satıcıları, kredi tedarik edenleri ve kamu da kontrol mekanizması olarak adlandırılan kurumsal yönetim sistemine birer iştirakçi olarak dâhil olmaktadır. Bu katılımcılar da şirket dışı iştirakçiler olarak adlandırılabilir. Şirket dışı iştirakçiler, şirketle dolaylı ilişkisi olan, şirket faaliyet ve yönetim aşamalarında bulunmayan ve yönetimin vermiş olduğu kararlarda doğrudan müdahil olmayan gruplardır. Bu bağlamda işletme ile direkt ilişkisi olan pay sahipleri, şirket yönetim kadrosu ve yönetim kurulu olarak adlandırılan şirket içi grupların yanında, işletme ile dolaylı ilişkisi olan şirket personeli, alıcıları, satıcıları, şirkete kredi tedarik edenleri ve kamu olarak adlandırılan şirket dışı gruplar, ekonomik hayatta işletmelerin kurumsal yönetim

sınırlarını belirlerler, düzenlerler ve hatta uygulama safhasında direkt ve dolaylı fiili ve davranışsal olarak şirketin faydasına çalışırlar (Abdioğlu, 2007: 27).

Uluslararası arenada küresel rekabet gücünü artırmak isteyen devletlere ve işletmelere kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları büyük faydalar ve avantajlar sağlamaktadır. Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları yalnızca iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim sergileyen işletmeleri ilgilendirmemekte, aynı zamanda işletmelerle direkt ya da endirekt münasebet halinde bulunan tüm menfaat gruplarına avantajlar sunmaktadır. Başka bir anlatımla iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarının, işletmelere, işletmelerin pay sahiplerine, işletmelerde çalışan personellere, alıcılara, satıcılara, kurumsal ve bireysel yatırımcılara, toplumun bütün katmanlarına ve devlete önemli ve faydalı avantajlar sunmaktadır. Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarının işletmelere sunacağı fayda ve avantajlar aşağıdaki şekilde maddeler halinde sıralanabilir (Aktan, 2006: 18).

- ❖ Kurumsal yönetim uygulamaları işletmelerin her türlü sermaye pazarlarından daha basit ve ucuz fon ve sermaye kaynağı bulmasına olanak ve zemin hazırlar; bir şirketin yönetim kalitesi (bu ancak iyi bir kurumsal yönetim uygulaması ile mümkündür) seviyesine paralel olarak sermaye maliyetleri yükselir veya düşer. Bu bağlamda başarılı bir kurumsal yönetim uygulamasının şirketlere sunacağı en önemli ve hayati katma değer sermaye maliyetlerini olabilecek asgari seviyeye çekmesidir.
- ❖ Kurumsal yönetim uygulamaları şirketlere sıcak para girdisi sağlayarak likidite sıkıntısını azaltma imkânını sunar.
- ❖ Güvenilir ve başarılı bir kurumsal yönetim uygulaması ulusal ve uluslararası sermayelerin şirkete olan itimadını artıracığından uzun vadeli ve istikrarlı finansman girdi hızını yükseltir.
- ❖ Elde edilen uzun vadeli ve istikrarlı finansman kaynaklarıyla yıllara sâri büyüme ve yeni yatırım planları daha kolay gündeme alınıp gerçekleştirilme imkânını bulur.
- ❖ Ülkelerin ve şirketlerin kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları ile dünyaya entegrasyon çerçevesinde daha hassas bir yapı oluşturulduğundan çıkabilecek finansal krizlere ve şirket skandallarına karşı tedbirler daha kolay aktif hale getirilir ve yaşanma ihtimali olan bu krizlerin önüne ancak bu şekilde geçilebilir.

- ❖ Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları ile güven ve şeffaflık ortamı sağlandığından şirket varlıklarının kıymetleri sürekli artar. Bir şirket yönetiminin etkinlik ve başarı seviyesi ne kadar yüksek olursa şirket mevcutlarının da kazancı ve karı o oranda yüksek ve fazla olur. Dolayısıyla kurumsal yönetimin doğru ve başarılı bir şekilde uygulanması şirketin değerini artırdığı gibi itibarını da aynı oranda yükseltecektir.
- ❖ Genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık ve hesap verme sorumluluğu bilincinin şirket yönetiminde kural ve zorunluluk haline gelmesiyle birlikte yolsuzluklar ve ihmaller ortadan kalkar veya minimum seviyede kalır.
- ❖ Geleneksel şirket yönetimlerindeki yetki ve takdir gücü ancak iyi bir kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları ile engellenebilir. Kurumsal yönetim yönetici merkezli ve geleneksel yönetim uygulamalarının getireceği kötü sonuçların ortadan kalkmasını sağlar.
- ❖ Şirket ile dolaylı ve dolaysız ilişki halinde olan çıkar gruplarıyla ilişkilerin ve diyalogun artmasını sadece iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim başarabilir. Çünkü iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim bütün çıkar gruplarına hizmet etmekte ve her türlü taleplere cevap verebilmektedir.
- ❖ Başarılı bir kurumsal yönetim düzenleme ve uygulaması şirketlerin hedef ve politikalarında uzun vadeli istikrar ve verimliliği sağlar.
- ❖ Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamaları şirketlerin ulusal ve uluslararası piyasalarda küresel rekabet gücünün artmasına yardımcı olur.
- ❖ Güvenilir, şeffaf ve başarılı bir kurumsal yönetim uygulaması şirket faaliyetlerinin verimliliğinde ve karlılık oranında yükselişi getirir.

1.4.2. Ülkeler Açısından Kurumsal Yönetimin Faydaları

Dünyamızın gün geçtikçe tek ülke haline geldiği, devletlerin ekonomik ve siyasi yapılarının ve hatta kültürlerinin giderek etkileşim sonucunda birbirine çok benzediği bu süreçte, makroekonomik stratejiler ve uygulamalar küresel rekabette talep edilen beklentilere tam karşılık verememektedir. Dolayısıyla, devletlerin uluslararası ticaret ve sermaye pazarlarından aldıkları pay oranları artırabilmeleri için fayda maliyet endeksli

ve istikrarlı likidite sorunu için kamu politika ve stratejileri belirlemeleri, fiyatlar genel düzeyindeki artışı kontrol altında tutmaları, kur politikalarındaki kararlı uygulamaları ve denk bütçe yapmaları yeterli olmamaktadır. Böyle bir ortamda, şirketlerin ekonomi politika ve stratejileri de dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, şirketlerin yeni uluslararası ekonomi ve ticaret hayatına uyum sağlayabilmek maksadıyla kendi kısa ve uzun vadeli plan ve politikalarını yenilemeleri ve etkin hale getirmeleri önem arz etmektedir. Yalnızca şirketin ortaklarını ön planda tutan bir şirket yapısı bütün çıkar gruplarına karşı bilinçli ve sorumlu davranan bir şirket yapısı haline gelmektedir. İyi ve başarılı yönetilen işletmelerin, çalışma hayatı kurallarının, toplumsal mükellefiyetlerinin, çevre ve kamusal etik değerlerinin farkında olması, şirketlerin talep edilirliliği, itibarı, marka değeri ve uzun vadeli politika ve verimliliğinin üzerindeki gücün ve tesirin bilincinde olduklarını göstermektedir (Abdioğlu, 2007: 29).

Kurumsal yönetim uygulamaları;

- ❖ Ülke ve şirketin marka ve değer haline gelmesi,
- ❖ Ülke ve şirketin imajının ve marka değerinin yükseltilmesi,
- ❖ Sermayenin ve finans kaynaklarının ülke dışına kaçışının engellenmesi,
- ❖ Uluslararası yatırımcıların ülkeye ve şirkete olan taleplerinin artması,
- ❖ Yurt içi ve yurt dışındaki finans pazarları ile sürdürülebilir ve kontrol edilebilir bir ilişkinin geliştirilmesi,
- ❖ Uluslararası arena da ekonomilerin ve sermaye piyasalarının küresel rekabet gücünün artırılması,
- ❖ Finansal krizlerin ve ekonomik skandalların daha az ve hatta sifıra yakın zararlarla atlatılması,
- ❖ Kaynakların daha etkin, verimli ve adil bir şekilde dağıtılması ve tasarruflu kullanılması,
- ❖ Çıkar gruplarının refah düzeyinin yükseltilmesi ve bunun sürdürülebilmesi,

gibi üstünlükler sağlamaktadır. Ulusal ve uluslararası fonlardan yararlanabilmek ve uzun vadeli olarak kullanabilmek, ancak fon arz eden bireysel ve kurumsal yatırımcılara

güven tesis etmekle mümkün olabilmektedir. Menfaat gruplarına karşı güveni oluşturabilmek ise, hem devlet hem de şirket yönetimlerinde dengeli ve etkin bir kurumsal yönetim tesis etmekle mümkün olabilmektedir. Güven ve istikrarı tesis etmenin usulü de, iş dünyasında kuralları ve ilkeleri belirlemek ve bununla ilgili yasal düzenlemeleri yapmak ve bu kural ve ilkelerin uygulanacağını güvencesini sağlamakla olabilmektedir. Yasal düzenlemelerle sağlam bir zeminde oluşturulmuş kurumsal yönetim, yatırımcılar nezdinde hali hazırdaki sisteme güvenli bakılmasına destek olmaktadır (Şehirli, 1999: 12).

1.4.3. Toplum Açısından Kurumsal Yönetimin Faydaları

Genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilke ve uygulamalarının en önemli ilkelerinden biri olan ve muhasebe mesleğinin sosyal sorumluluk kurallarıyla entegrasyon sağlayan şeffaf ve güvenilir raporlama, uluslararası raporlama standartları ile ortaya çıkmaktadır. İnternet ve diğer iletişim araçları kullanılarak şirketlere ait finansal raporların şeffaf ve güvenilir raporlama sistemiyle, anlaşılır ve güncel bir şekilde topluma arz edilebilir (Atabey ve diğ., 2005: 244).

Güvenilir ve iyi bir kurumsal yönetim, kurumsal ve bireysel yatırım yapılacak şirketlerin toplumun faydasına olacak şekilde yönetildikleri hususunda küçük ve büyük yatırımcılara yatırım sürecinin güvenilirliğini ve şeffaflığını garanti eden bir mekanizma olarak hizmet etmektedir. Bu mekanizma temelde, kurumsal ve bireysel yatırımcıların menfaatlerine hizmet edecek şekilde genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerini uygulayarak yatırım yapan şirketlerin, uluslararası arenada hareket kabiliyetini artıran ve küresel rekabet gücünü yükselterek şirket yönetiminin etkinliğini analiz eden ve ölçen bir sistemdir. Bu tanımda belirtilen kurumsal yönetim sistemi, ölçme ve analizin dışında bütün çıkar gruplarının hak ve mükellefiyetlerini belirleyip uygulamaya koymakla birlikte, şirket faaliyetlerinin ve programlarının uygulanması esnasında alınan stratejik kararları yönlendiren ve etkileyen bir dizi kuralları ve kriterleri uygulamaktadır (Abdioğlu, 2007: 24).

Dünya iş hayatındaki değişikliklere paralel olarak toplumsal hayatın da değişmemesi düşünülemez. Günümüz bilişim çağında iletişim, bilgiye çok kolay ve hızlı bir şekilde ulaşılması sonucunda örgütlü organizasyonların daha bilinçli bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu şekildeki bilinçli ve örgütlü yapılar mevcudiyetlerini

daha çok göz önünde tutarak isteklerini daha etkin ve kararlı bir şekilde dile getirmektedirler. Bu bağlamda bu örgütlü yapılar, gerek ekonomik hayatta gerekse sosyal hayatta ortaya çıkan katma değerın hangi yöntemle taksim edileceği ve bu sürecin nasıl idare edileceği hususunda çıkar gruplarının daha fazla etkin rol oynamalarına zemin hazırlamaktadır (Tuzcu, 2005: 2).

Güvenilir ve başarılı kurumsal yönetim uygulamalarından beklenen finansal şeffaflık, bağımsız ve etkin bir denetim, yatırımcıların hak ve hukuklarının muhafaza altına alınması, şirket için hayati ehemmiyette olan kaynakların israf edilmemesi gibi ilgili tarafların beklentilerine azami derecede karşılık vermesidir. Bunun yanında genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkeleri yalnızca işletmelere ait uygulamalar gibi düşünülmemelidir. Uluslararası genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkeleri adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk kabullenilmesi gereken esas prensipler ve kurallardır. Kurumsal yönetim kavramının kabullenilmesi ve uygulamaya konulması, yatırımcılar açısından sermaye pazarlarına olan itimadın yerleşmesinde ve artmasında ciddi bir adımdır ve uluslararası yatırımcıları uzun vadeli olarak yönlendiren önemli bir dayanak ve güven aracıdır. Uluslararası kurumsal ve bireysel yatırımcılar ekonomik verimliliği ve karlılığı arttırıcı, ülke ve şirketlerin performanslarını istikrarlı hale getirici bir sistem olarak iyi kurumsal yönetim uygulamalarını ön şart görmekte ve dikkate almaktadırlar (Abdioğlu, 2007: 30).

Devletlerin ekonomik hayata dair yapmış olduğu yasal zemin ve hukuki düzenlemeler eksiksiz bir şekilde bütün ihtiyaçlara cevap vermek maksadıyla yapılmaktadır. Ancak ekonomik hayat sürekli değişim ve gelişim içerisinde olduğundan dolayı mevzuat ile uygulamalar arasında tutarsızlıklar meydana gelebilmektedir. Bu tür uygulamalar neticesinde meydana gelen tutarsızlıklar yeni yasal düzenlemelerle ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Fakat bu uygulama belli bir süreye yayıldığından şirketler ve yatırımcılar perspektifinde pahalıya mal olmaktadır. Bu bağlamda kurumsal yönetim düzenlemelerinin, bu tür yasal tutarsızlıkların bertaraf edilmesinde önemli bir görev üstlendiği gözlemlenmektedir (Abdioğlu, 2007: 30).

1.5. Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri

Kurumsal yönetim ilkeleri, işletme yönetiminin, kendi icraat, politika ve faaliyetlerine ilişkin kararları alırken hangi konuların üzerinde durmaları, bunları ne şekilde hangi

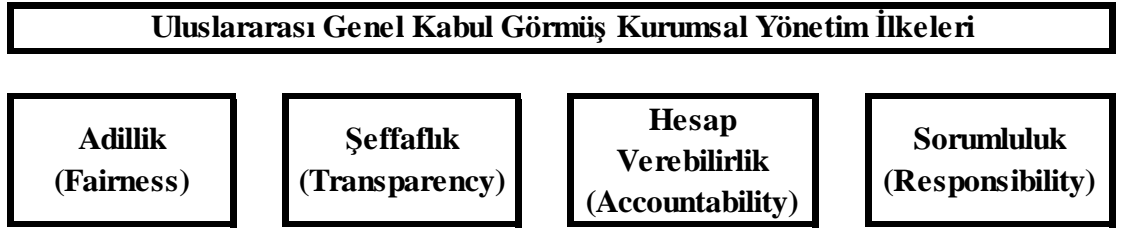

kriterlere göre ve hangi organizasyonlar çerçevesinde değerlendirmeleri, kararları hangi metotlarla ve kimlere hangi zamanda ne şekilde açıklamaları ile ilgili usulleri belirleyen kurallar bütünüdür (Koçel, 2003: 468).

TÜSİAD'IN tanımına göre kurumsal yönetim ilke ve kuralları; OECD'ye üye olan ve olmayan devletlere yardım ve destek olmak amacıyla, bu devletlerdeki düzenleme ve uygulama çerçevesinde kurumsal yönetimin anayasal ve kurumsal çerçevesinin değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve uluslararası planda uyumlaştırılmasıdır (TÜSİAD, 2000: 15).

Kurumsal yönetim ilke ve kurallarının en etkin ve verimli uygulandığı ülkeler sıralaması başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda, Japonya ve Asya ülkeleri olarak yapılabilir (Abdioğlu, 2007: 19).

Uluslararası genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkeleri aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere dört ilkeden meydana gelmektedir.

Şekil 1: Genel Kabul Görmüş Kurumsal Yönetim İlkeleri

1.5.1. Adillik (Fairness)

Genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerinden ilki olan adillik veya eşitlik ilkesi, şirketlerin hissedarlarının hak ve hukukları ile hissedarların eşit muamele ve uygulamaya tabi tutulması konularına değinmektedir. Bu ilkede ayrıca hisse sahiplerinin şirket hakkında bilgi edinme ve denetleme hakkına, genel kurula katılım ve oy verme hakkına, kar dağıtımından pay alma ve azınlık hak ve hukuklarına kadar ayrıntılı olarak değerlendirilmekte, ayrıca pay sahipliğine ilişkin kayıtların sağlıklı olarak defterlere işlenmesi ve tasnif edilmesi ve payların serbestçe devir edilebilmesi ve satışı ile hissedarlara eşit muamele ve prosedür uygulanması kriterleri yer almaktadır. Bu ilke, varoluşu itibariyle azınlık ve yabancı hissedarlar ile pay sahiplerinin hak ve

hukuklarının muhafaza altına alınması ve satıcılarla düzenlenen mukavelelerin geçerliliğinin uygulanmasını anlatmaktadır (Abdioğlu, 2007: 23).

Kurumsal yönetimin adillik veya eşitlik ilkesi; şirket yönetiminin yapmış olduğu bütün icraat ve politikalarında, hissedarlar ve çıkar gruplarına eşit davranılmasını ve muhtemel menfaat anlaşmazlıklarının önlenmesini anlatmaktadır (SPK, 2005: 3).

1.5.2. Şeffaflık (Transparency)

Kurumsal yönetimin şeffaflık ilkesi; şirket için hayati önem taşıyan ticari özel, gizli niteliğindeki ve henüz topluma ilan edilmemiş bilgiler dışında, şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin, yasal çerçeve içerisinde zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, analiz edilebilir, ihtiyaçları giderebilir ve az bir bedelle kolay ulaşma imkanı olacak bir şekilde kamuya ilan edilmesi hareketidir (SPK, 2005: 3).

Kurumsal yönetimin olmazsa olmaz diyebileceğimiz ilkelerinden biri olan şeffaflık, işletmeler hakkındaki bilginin doğru, açık, yeterli, ihtiyacı karşılayacak ve karşılaştırılabilir olarak topluma ilan edilmesi, serbest piyasa ekonomisinin mevcudiyetinin devamlılığı açısından çok önemlidir. Şeffaflık ilkesi gereğince şirketler tarafından bildirilmesi ve açıklanması mecburiyeti olan bilgiler etkin ve verimli finans piyasalarının omurgasını meydana getirirken, karşı tarafta girişimcilerin analizlerine ve şirket yönetim kadrolarının alacağı kararlarında dayanak noktasını meydana getirmektedir (Abdioğlu, 2007: 21).

Devletlerin yaptığı hizmetler, yerel ve yurt dışı firmaların icraatları ve kredi kullanan şirketlerin geri ödeme dengeleri hakkında eksiksiz, zamanında, niteliksel, niceliksel, güvenilir, iktisadi, toplumsal ve siyasi bilgi aktarımını şeffaflık ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Şeffaflık, eksiksiz (tam ve doğru), zamanında (güncel), hukuki çerçevenin kolay anlaşılır ve her an değişime ve yeniliğe açık olduğunu gösterir. Bilgiye kolay erişim imkanının sunulması ile bilginin tutarlı ve istikrarlı olmasını temin ederek muamele ve prosedür maliyetlerini azaltması şeffaflık ilkesinin yukarıda belirtilen özellikleri sayesinde. Şeffaflık ilkesi bilhassa, ekonomi yönetimi piyasa ekonomisine bağlı olarak yürütülen ülkeler için daha fazla önemlidir. Bu sebeplerden dolayı aşağıda maddeler halinde anlatılan hususlarda, şirketlerin kamuya bilgi arz etmesi istenmektedir (Abdioğlu, 2007: 21-22):

- ❖ Finansal ve ekonomik etkinlik,
- ❖ Finansal yapı ile ilgili raporlar(aktifler, pasifler, ödenmiş ve ödenmemiş sermaye, nakit akım dengesi ve likidite durumu),
- ❖ Şirketin risk yönetimi politikaları ve sonuçları,
- ❖ Şirketin risk çeşitliliği ve oranları (kredi bulma ve geri ödeme riski, piyasada faaliyet ve performans riski, kısa vadeli borçları ödeyebilme riski ile işlevsel, yasal ve diğer riskler),
- ❖ Muhasebe etik kuralları uygulamaları ve politikaları,
- ❖ Şirketin satış politikaları ile şirketin devamlılık durumu ve kurumsal yönetim bilgileri,
- ❖ Yönetim kurulunun niteliksel ve niceliksel yapısı (üye sayısı, üyeler ve nitelikleri, verdikleri taahhütler ve yerine getirme oranları, sermaye oranları vs.),
- ❖ Üst düzey yönetimin niteliksel yapısı (sorumlulukları, vasıfları ve tecrübeleri),
- ❖ Şirketin genel manada ticari, hukuki ve sosyal örgütsel yapısı (şirket ana sözleşmesinde yer verilen esas faaliyet alanları ile tüzel kişilik yapısı),
- ❖ Şirketin faaliyetlerine ve personel yönetimine ilişkin teşvik ve ödüllendirme sistemi (Personelin özlük haklarına ilişkin politikalar, yönetici ücretleri, primlerin tahakkuk sistemi ve hisse senedi alabilme kolaylıkları),
- ❖ Dolaylı ve dolaysız kuruluşlar ve şahıslarla yapılacak işlemlerin prosedürü ve sınırları.

1.5.3. Hesap Verebilirlik (Accountability)

Kurumsal yönetim ilkelerinden hesap verebilirlik ilkesi; şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından ortaklığın pay sahiplerine karşı, yapılan faaliyet ve uygulamalarla ilgili hesap verme mecburiyetini anlatmaktadır (SPK, 2005: 3). Bu ilke aynı zamanda yönetim kurulunun yetki ve sorumluluklarının sorgulanabilirliğini göstermektedir.

Hesap verebilirlik ilkesi, şirket yönetim kurulunun yetki ve sorumluluklarının ilgililere duyurulması, pay sahipleri ve şirket yönetici kadrosunun taleplerinin kayıt altına

alındığının güvencesinin verilmesi ve ortaklık açısından hüküm ifade eden kararların alındığının yönetim kurulları tarafından izlenmesini ve kontrollere açık olmasını ifade etmektedir (Abdioğlu, 2007: 22).

Hesap verebilirlik yalnızca yönetimi ilgilendirmesinin yanında, finansal ve mali bilgilere ihtiyaç hisseden bütün menfaat grupları ile ortaklık faaliyetlerine ve sonuçlarına ortak ve etkilenecek bütün tarafların hesap verebilir özellikte olduğunu da anlatmaktadır (Abdioğlu, 2007: 23).

Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde bütün yönleriyle hesap verebilirlik ilkesi, verilen kararların ve yapılan uygulamaların zorunluluğunu, geçerliliğini ve doğruluğunu ispatlama ve mesuliyetini kabul etme mecburiyetini göstermektedir. Diğer taraftan hesap verebilirlik, karar verenleri ve uygulayıcıları etik dışı davranışlardan kaçınmalarına zorlamakta ve sonuçları itibariyle etik ilkelere riayet etmeye yönlendirmektedir (Abdioğlu, 2007: 23).

1.5.4. Sorumluluk (Responsibility)

Sorumluluk ilkesi; şirket yönetim kurulunun anonim ortaklık adına aldığı kararlar ve neticeleri ile yaptığı tüm faaliyet ve performansların kanunlara, ilke ve kurallara, şirket ana sözleşmesine ve şirketin kendine özgü kurallarına uygunluğunu ve bunun kontrol edilebilmesini anlatmaktadır (SPK, 2005: 3).

Sorumluluk ilkesi, şirket yönetim kurulunun, yönetim kadrosunun ve hukuki kişiliğinin şirket politika ve stratejileri çerçevesinde faaliyet ve icraatlarının mer'i kanunlara, düzenlemelere, içtimai ve ahlaki kurallara mutabakatının sağlanması demektir. şirket faaliyetlerinden, kararlarından, kararların doğru ve yasal olarak uygulanmasından birinci derecedeki sorumlusu yönetim kuruludur. Bu bağlamda, iyi ve başarılı bir şirket yönetimi için yönetim kurulunun yükümlülüklerinin tam ve doğru şekilde tayin edilmesi önem arz etmektedir (Aktan, 2006: 12).

Yönetim kurulunun temel vazifesi, serbest piyasa kuralları çerçevesinde şirkete doğru ve ulaşılabilir hedefler belirlemek ve bunları uygulamak için faaliyette bulunmaktır. Sorumluluk ilkesi, şirketin uluslararası etik ilkelere, mer'i kanunlara ve içtimai kuralları aksettiren düzenlemelere mutabakatının garanti altına alınmasını sağlamaktadır (Demirbaş ve Uyar, 2006: 240).

1.6. Uluslararası Bazı Düzenlemeler

1.6.1. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

1999 yılında OECD Bakanlar Kurulunca OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, kabul edilmiştir. Bu onaydan sonra bütün dünyadaki karar almada söz sahibi olanlar, kurumsal ve bireysel yatırımcılar, anonim ortaklıklar ve diğer menfaat grupları nazarında uluslararası bir tavsiye mektubu haline gelmiştir. 1999 yılından itibaren, bu ilkeler, kurumsal yönetim kavramını ve anlayışını canlı ve zinde tutmuş ve hem OECD üye ülkelerindeki hem de OECD üyesi olmayan ülkelerdeki yasama ve yürütme erkleri için düzenleme ve uygulama konularında tam donanımlı bir rehber olmuştur. Mali İstikrar Forumu, bu ilkeleri, güvenilir finansal sistemlere ve organizasyonlara yönelik 12 önemli standarttan biri olarak kabul etmiştir. Bu ilkeler, aynı zamanda OECD üye ülkeleri ile OECD üyesi olmayan ülkeler arasındaki ortak amaç ve çıkarlar doğrultusunda kapsamlı işbirliği (cooperation) protokolü için bir temelini oluşturmakta ve Dünya Bankası / IMF Standart ve Kuralları Karşılama Raporlarının (ROSC) kurumsal yönetim anlayışını göstermektedir (TKYD, 2005: 4).

1.6.1.1. Hissedar Hakları

Hissedarlar, genel kurul toplantılarına kanunlar ve esas sözleşme çerçevesinde belirleyici ve etkin bir şekilde katılma ve oy kullanma hakkına sahip olmalı ve oy kullanma yöntemleri de dâhil olmak üzere, genel kurul toplantılarının kuralları ve kendi menfaatleri hakkında geniş bir sunum halinde bilgilendirilmelidirler (TKYD, 2005: 14).

Hissedarlar, genel kurulların hangi tarihte, nerede ve hangi gündem maddeleri ile ilgili toplanacağını, kanunlarda ve esas sözleşmede belirtilen kurallar çerçevesinde ve zamanında (Türk Ticaret Kanunu'nda veya şirket ana sözleşmesinde belirtilen sürelerde) bilgilendirilmelidirler (TKYD, 2005: 14).

Hissedarlara, kanunlar, şirket ana sözleşmesi ve piyasa etik değerleri doğrultusunda uygun sınırlamalar belirlenerek, yıllık bağımsız dış denetim ile ilgili teklifleri de kapsamak üzere yönetim kuruluna soru ve teklif verme, genel kurul toplantısı gündemine yeni başlıklar ekleme ve öneri getirme fırsatı ve imkânı verilmelidir (TKYD, 2005: 14).

Hissedarlara, şirketin yönetim kurulu üyelerinin belirlenmesi gibi önemli kurumsal yönetim kararlarında etkin ve değerlendirici katılımlarının sağlanması gereklidir. Hissedarlara, yönetim kurulu ve profesyonel üst düzey yöneticilere ödenecek maaş ve primler hakkındaki olumlu veya olumsuz görüş ve tekliflerini sunma imkânı tanınmalıdır. Yönetim kurulu üyelerine ait huzur haklarının ve çalışanlara ait ücret hesap pusulalarının durumu, sermaye unsurunun tabii bir ögesi olan hissedarların teklifine ve kabulüne bağlı olarak belirlenmesi gerekir (TKYD, 2005: 14).

Hissedarlar genel kurulda bizzat ve gıyaben oy kullanabilmeli ve her iki şekilde kullanılan oylar birbirine eşit etkiye sahip olmalı ve bu şekilde oy kullanma görevleri geliştirilmelidir (TKYD, 2005: 14).

Bazı hissedarların (genelde imtiyazlı hisse sahipleri) sahip oldukları pay ile orantısız bir şekilde güç ve kontrol elde etmelerine olanak tanıyan sermaye yapıları ve düzenlemeleri açık ve şeffaf bir şekilde ortaya konmalı ve hissedarlar bu konuda tatmin edilmelidir (TKYD, 2005: 14).

Şirketlerin denetlenmesi ile ilgili mevzuat ve etik değerler piyasaların etkin ve şeffaf bir usulle işlemesine ve çalışmasına imkân sağlamalıdır (TKYD, 2005: 14).

Kurumsal ve bireysel yatırımcıların hak ve hukukları ile takip edecekleri usul ve yöntemleri idrak edebilmeleri için sermaye piyasalarında şirket denetim ve kontrolünü yapabilmenin kural ve usulleri ile şirketler arası birleşmeler ve şirket varlıklarının önemli bölümlerinin satışı gibi olağanüstü işlem ve uygulamalar açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmeli ve duyurulmalıdır. Bu olağanüstü işlem ve uygulamalar, bütün hissedarlara açık ve şeffaf bir ortamda, şeffaf fiyatlarla ve sınıflarına göre bütün pay sahiplerinin hak ve hukuklarını koruyan ve güvence altında bulunduran adil ve eşit koşullarda yapılmalıdır (TKYD, 2005: 14).

Şirketi başka güç ve otoriteler tarafından ele geçirilmesini engellemek amacıyla oluşturulan sistemler, yönetimin hesap verme sorumluluğuna engel olmak veya gizlemek maksadıyla değerlendirilmemelidir (TKYD, 2005: 14).

Mülkiyet haklarının kurumsal yatırımcılar da dâhil olmak üzere mevzuata uygun bir şekilde bütün pay sahiplerince kullanılmasına ve değerlendirilmesine imkân sağlanmalıdır (TKYD, 2005: 14).

Güvenilir kişi unvanı ile hareket eden kurumsal yatırımcılar, oy haklarının nasıl kullanılacağı ile ilgili mevcut kanun, mevzuat ve prosedürler de dâhil olmak üzere yatırımları ile ilgili bütün kurumsal yönetim ve oy stratejilerini açıkça ortaya koymalıdır (TKYD, 2005: 15).

Güvenilir kişi sıfatıyla hareket eden kurumsal yatırımcılar, yatırımları ile ilgili stratejik yönetim haklarının kullanımını etkileyebilecek maddi menfaat uyuşmazlıklarını nasıl yönettiklerini açıklamalıdır (TKYD, 2005: 15).

Kurumsal pay sahipleri de dâhil olmak üzere tüm pay sahiplerinin, hakkın kötüye kullanılmasına yönelik istisnalar dâhilinde, esas sözleşmenin ve piyasa etik kurallarının belirlediği biçimde sahip oldukları pay sahipliği hakları ile ilgili konularda teklif ve öneri sunmalarına imkân sağlanmalıdır (TKYD, 2005: 15).

1.6.1.2. Hissedarlara Eşit Muamele

Sermaye piyasalarının önemle üzerinde durduğu özelliklerden bir tanesi, kurumsal ve bireysel yatırımcıların işletmeye yapmış oldukları yatırımların, ortaklıkta kontrol gücüne önemli ölçüde sahip olan gruplarca şahsi ve kötüye kullanılmayacak olmasına duyulan güvendir. Özellikle bu bağlamdaki yasal ve hukuki düzenleme ve uygulamaların zayıf ve tesir gücünün düşük olduğu ülkelerde, kontrol gücüne sahip pay sahiplerinin, diğer pay sahiplerinin haklarını kendi çıkar ve amaçları doğrultusunda (sömürü) veya adil dağıtım bir kenara bırakılıp hakların zayi edilmesi genel karşılaşılan durumlardandır. Her ülke kendi ulusal kanunlar ve hukuk sistemi çerçevesinde, sermaye piyasası araçları üzerinden pay sahiplerine eşit ve adil muamelede bulunulması ilkesine uyulmayan işlemlerin yapılmasını engellemeli ve zorlaştırmalıdır (Demirbaş ve Uyar, 2006: 56). Yerli ve yabancı sermayelerin teşviki ve uzun vadeli yatırıma dönüşmesini isteyen ülkeler, bu durumla ilgili net ve açık müeyyideleri anayasa ve kanunlarla düzenlemelidirler.

Güvenilir ve iyi bir kurumsal yönetim çerçevesi, azınlık ve yabancı pay sahipleri de dâhil, tüm pay sahiplerine eşit ve adil işlem yapılmasını garanti altına almalı bunu hissettirmelidir. Tüm pay sahipleri hak ve hukuklarının kayba uğraması veya zarar etmesi halinde bu kayıp ve zararı karşılama ya da tazminat elde etme olanağına sahip

olmalı ve bu durum düzenleyici ve uygulayıcı otoriteler vasıtasıyla desteklenmelidir (TKYD, 2005: 16).

Aynı tertip pay sahibi olanlara eşit ve adil davranış sergilenmelidir (TKYD, 2005: 16).

1. Herhangi bir tertipteki bütün paylar aynı hak ve hukuka sahip olmalıdır. Bütün yatırımcılar (büyük ve azınlık hisse sahipleri arasında ayırım gözetmeden) pay senedi satın almadan önce herhangi bir tertipteki pay senetlerine dair haklar ile ilgili net ve şeffaf bir bilgiye ulaşabilme olanağına sahip olabilmelidir. Oy kullanma haklarında yapılacak her türlü değişikliği, bu değişiklikten olumsuz şekilde etkilenecek olan her bir tertip hissenin kabulü ile yapılmalıdır.

2. Azınlık pay sahipleri, direkt veya endirekt olarak hareket eden ve pay senetlerinin çoğunluğunu elinde bulunduran diğer pay sahiplerinin art niyetli düşünce ve uygulamaları veya bu pay sahiplerinin kendi çıkarları doğrultusunda sahip oldukları gücü azınlık pay sahiplerine karşı kötü niyetle kullanabilmelerinin önüne geçecek düzenlemeler etkin otoriteler tarafından yapılmalı ve azınlık pay sahiplerinin uğradığı veya uğrama ihtimali olan zararlarını karşılayabilecek etkin mekanizmalara sahip olmalıdırlar.

3. Oylar, payların mülkiyet ve tasarruf hakkına sahip olan kişi ve kurumlar ile üzerinde mutabakata varılan şekilde güvenilen kişi ya da tayin ettiği vekilleri tarafından kullanılmalıdır.

4. Hissedarların bizzat veya vekil aracılığı ile değil de uzaktan yapılan (video konferans sistemi v.b.) oy kullanmanın önündeki engeller kaldırılmalıdır.

5. Olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarındaki işlem ve usuller, bütün pay sahiplerine adil ve eşit muamele görmelerine imkân sağlamalıdır. Ortaklık bürokrasisi, oy kullanmayı yersiz bir şekilde zorlaştırmamalı veya maliyetli hale getirmemelidir.

Şirketlerin itibarlarını ve marka değerlerini etkileyecek, henüz kamuya açıklanmamış finansal ve finansal olmayan bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak fırsat eşitliğini bozacak şekilde haksız yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek olan içerden öğrenenlerin ticareti (insider trading) ve kötüye kullanılan çıkar ve menfaat amaçlı işlemler yasaklanmalıdır (TKYD, 2005: 16).

Yönetim kurulu üyelerinin ve ortaklığın karar mekanizmalarında etkin olan yönetim kadrosunun, ortaklığı etkileyen yöntem ve olaylarla ilgili direkt, endirekt veya üçüncü şahıslar menfaatine maddi ve manevi çıkar konusu olabilecek veya bir zararı ortadan kaldıracak her türlü ilişkileri duyurmaları gerekmektedir (TKYD, 2005: 16).

1.6.1.3. Kurumsal Yönetimde Doğrudan Çıkar Sahiplerinin Rolü

Kurumsal yönetim çerçevesi, ilgili çıkar gruplarının hak ve hukuklarını kanunlarda veya ikili sözleşmelerde anlatıldığı biçimde kabullenmeli, mal varlığı ve yeni iş sahaları oluşturmada şirketler ile menfaat grupları arasında aktif ve verimli bir ortaklık ile mali ve ekonomik açıdan güçlü ve etkili ortaklıkların devamlılığını özendirilmeli ve desteklemelidir (TKYD, 2005: 17).

Pay sahiplerinin yasalar veya ikili sözleşmelerle oluşturulmuş olan hak ve hukuklarına saygılı olunmalı ve ihlal edilmemelidir (TKYD, 2005: 17).

Pay sahipleri, çıkarlarının kanunlarla ve mevzuatla güvence altına alındığı sistemlerde, hak ve hukuklarının zarar görmesi veya kayıplar yaşanması halinde ortaya çıkacak zararın tazminini elde etme imkânına sahip olmaktadır (TKYD, 2005: 17).

Personelin şirket yönetimine katılımı ve aidiyet duygusunun geliştirilmesi bakımından performans ve sorumluluk geliştirici mekanizmaların hayata geçirilmesine ve işletilmesine müsaade edilmelidir (TKYD, 2005: 17).

Pay sahipleri, kurumsal yönetim sürecine katkıda bulunmak ve diğer durumlarda katılmak istemeleri halinde, güncel, eksiksiz ve düzenli olarak konu ve kararlar ile ilgili, yeterli ve güvenilir bilgilere ulaşabilmelidirler (TKYD, 2005: 17).

Şirket personeli ve onların temsil organları da dâhil olmak üzere pay sahipleri, yasalara ve etik değerlere uygun olmayan uygulama ve düzenlemeler hakkında endişelerini ve düşüncelerini yönetim kuruluna herhangi bir engelle takılmadan rahatlıkla ulaştırabilmeli ve bu şekilde hareket etmeleri yüzünden hak ve hukuklarının tehlikeye gireceği düşüncesine kapılmamalıdır (TKYD, 2005: 17).

Kurumsal yönetim çerçevesi, aktif bir iflas müessesesi, alacaklı hak ve hukukunun şeffaf bir şekilde belirtilmesi ve tahsil kabiliyetinin en üst seviyede olacağı yol ve yöntemlerin kullanılması ile tamamlanmalıdır (TKYD, 2005: 17).

1.6.1.4. Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık

Kurumsal yönetim müessesesi, şirketin finansal yapısı, başarısı, faaliyetleri, mülkiyeti ve idaresi dâhil olmak üzere tüm maddi konularda eksiksiz, tam ve zamanında duyuru ve ilan yapılmasını temin etmelidir (TKYD, 2005: 18).

Şirketin yapacağı bilgilendirme ve duyurular sadece aşağıdaki konular ile ilgili sınırlandırılmamak şartıyla, maddi, mali ve hukuki bilgileri kapsamalıdır (TKYD, 2005: 18):

- a. Şirketin bir hesap dönemi boyunca yapmış olduğu faaliyetler sonucu ortaya çıkan kar zarar durumu ve faaliyet sonuçları,
- b. Şirketin uzun ve kısa vadeli politika ve hedefleri,
- c. Şirketin sermaye oranı yüksek olan pay sahipleri ve bunların oy kullanma hakları,
- d. Şirketin genel kurulu tarafından atanmış yönetim kurulu kadrosu ve üst düzey profesyonel yöneticilerle ilgili ödüllendirme ve prim politikası ile vasıfları, seçim süreci, diğer şirketlerdeki görev ve sorumlulukları ve yönetim kurulu tarafından bağımsız olarak değerlendirilip değerlendirilmedikleri de dâhil olmak üzere yönetim kurulu üyeleri hakkındaki genel açıklayıcı bilgiler,
- e. Şirketin ilgi sahasına giren dolaylı ve dolaysız taraf işlemleri,
- f. Şirketin risk yönetimi tarafından takip edilen, yönetilen ve şirket için belirlenmiş ve ihtimali olan risk unsurları,
- g. Şirket çalışanları ve diğer menfaat gruplarını ilgilendiren konular,
- h. Kurumsal yönetim müessesesinin yapısı, stratejisi ve politikası, özellikle de kurumsal yönetim ilkelerinin getirmiş olduğu sistemin uygulama süreci.

Bilgiler, uluslararası muhasebe standartlarına, finansal ve finansal olmayan bilgilendirme kural ve ilkelerine mutabık olarak hazırlanmalı ve duyurulmalıdır (TKYD, 2005: 18).

Finansal tabloların, şirketin mali ve hukuki durumunu ve başarısını her açıdan ele alarak raporların bu durumları tam ve doğru bir şekilde yansıttığı güvencesinin genel kurula, yönetim kuruluna ve pay sahiplerine şeffaf olarak verilebilmesi maksadıyla hesap dönemlerini kapsayan denetim; bağımsız, tecrübeli ve uzman bir denetçi veya bağımsız denetim şirketleri tarafından gerçekleştirilmelidir (TKYD, 2005: 18).

Dış denetçiler dediğimiz bağımsız denetçiler veya bağımsız denetim şirketleri, pay sahiplerine karşı sorumlu olmalı ve denetimin tarafsız ve objektif yapılmasında gerekli mesleki özeni göstermekle şirkete ve kanunlara karşı yükümlü olmalıdır (TKYD, 2005: 18).

Bilgi duyurma ve her kesime ulaştırma sistemleri, ilgili ve yararlı bilgiye, kullanıcıların adil bir şekilde, zamanında ve hatta bedelsiz olarak erişimine imkân vermelidir (TKYD, 2005: 18).

Kurumsal yönetim müessesesi, analiz veya tavsiyelerin güvenilirliğine zarar verecek maddi çıkar sürtüşmelerinden bağımsız bir şekilde, analiz yapanlar, borsa acenteleri, kredi derecelendirme kuruluşları ve diğer şahıs veya kurumlarca yatırımcılar tarafından alınan kararlarla ilgili raporlama, değerlendirme veya referans hazırlanmasına olanak veren etkin bir bakış biçimiyle kolaylık sağlanmalı ve desteklenmelidir (TKYD, 2005: 18).

1.6.1.5. Yönetim Kurulunun Sorumlulukları

Kurumsal yönetim çerçevesi, şirket politikalarının kılavuzluğunu, şirket içi (bağımlı) ve şirket dışı (bağımsız) etkili ve dinamik denetimini ve yönetim kurulunun, şirkete ve pay sahiplerine karşı hesap verme sorumluluğunu yüklenmesini sağlamalıdır (TKYD, 2005: 19).

Yönetim kurulu üyeleri, şirketin faaliyetleri doğrultusunda alınan kararlar ve uygulama şekil ve usulleriyle ilgili tam ve doğru bilgi sahibi olarak, iyi niyetle, gerekli dikkat ve ihtimamı sarf ederek, şirketin ve pay sahiplerinin menfaatleri doğrultusunda davranış sergilemelidir (TKYD, 2005: 19).

Yönetim kurulu kararlarının ve uygulamadan kaynaklanan sonuçların pay sahipleri gruplarını farklı şekillerde etkilediği durumlarda, yönetim kurulu bütün pay sahiplerine şeffaf, adil ve eşit bir şekilde muamelede bulunmalıdır (TKYD, 2005: 19).

Yönetim kurulu, ulusal ve uluslararası ilke ve standartlarla yetinmeyip kendi ilke ve standartlarını geliştirmek ve yükseltmek için uğraşmalı ve pay sahiplerinin menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdır (TKYD, 2005: 19).

Yönetim kurulu aşağıda maddeler halinde sıralanan hususları kapsayan bazı temel görev ve vazifelerin sorumluluğunu hissederek yerine getirmelidir (TKYD, 2005: 19):

- a. Şirketin uzun ve kısa vadeli ulusal ve uluslararası politika ve stratejisini, başlıca faaliyet plan ve programlarını, risk yönetimi ve stratejisini, yıllık tahmini ve gerçekleşen bütçelerini ve iş planlarını kontrol etmek ve müdahil olmak; başarı hedeflerini belirlemek ve uygulamak; uygulamaları ve kurumsal başarıları gözlemek ve denetlemek ve büyük sermaye harcamalarını, devirleri, birleşmeleri, yatırımları ve mal varlığı satışlarını yönetmek ve yönlendirmek,
- b. Şirket kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarının etkinliğini ve işlevselliğini takip etmek ve gerektiğinde müdahale etmek,
- c. Şirket için önemli pozisyonlardaki profesyonel yöneticileri belirleyerek etkin bir yönetim kadrosu oluşturmak, gerektiğinde bunları ödüllendirmek, bir Alman atasözünde belirtilen “kontrol güvене mani değildir” düsturunca denetlemek, gerektiğinde değiştirmek ve yönetimin sorunsuz bir şekilde devam etmesini veya el değiştirmesini tesis etmek,
- d. Şirketin üst düzey profesyonel yöneticilerinin ve yönetim kurulu üyelerinin ücretlerini, şirketin ve pay sahiplerinin uzun vadeli menfaatlerine ters düşmeyecek şekilde belirlemek,
- e. Şirket içi insan kaynakları yönetiminde pay sahipleri ve çalışanlar nazarında kuralları belli olan resmi ve şeffaf bir atama ve görevden alma süreci oluşturmak,
- f. Şirket çıkarlarının göz ardı edilerek menkul ve gayrimenkullerinin kötü niyetle kullanılması ve ilgili tarafların işlemlerinde muvazaa ve kasıtlı kullanma dâhil olmak üzere, yönetim, yönetim kurulu üyeleri ve pay sahiplerinin muhtemel menfaat

sürtüşmelerini gözlemek, idare etmek ve gerektiğinde müdahale etme noktasında hassas davranmak,

g. Şirket içi işlem denetçilerinin yanında bağımsız denetim dâhil olmak üzere şirketin muhasebe ve finansal raporlama sistemlerinin güvenilirliğini ve şeffaflığını tesis etmek ve özellikle risk yönetimi ve politikaları, finansal ve işlevsel denetim mekanizmaları ve kanun / ilgili standartlara uygunluğu kontrol eden sistem ve mekanizmalar gibi kontrol sistemlerinin işlevselliğini ve etkinliğini arttırmak ve sağlamak,

h. Kamuya yapılan şirket faaliyetleri ile ilgili bilgilendirme, sunumlar, açıklamalar ve iletişim süreçlerini gözlemek.

Yönetim kurulu, şirketin almış olduğu kararlar ve uygulamalarında objektif, bağımsız ve bir problemi çözebilmek için yeni çözüm yolları bulma kabiliyetine sahip olmalıdır (TKYD, 2005: 19-20).

a. Yönetim kurulu üyeleri, genel kuruldan almış olduğu yetki ve sorumluluklarını ifa edebilmek için ihtiyaç duyduğu faaliyetler ile ilgili verilerin eksiksiz, gerçeğe uygun, konuyla ilgili, güncel ve geçerli bilgiyi elde edebilme imkânına sahip olmalıdır.

b. Yönetim kurulu tarafından, kurulacak komitelerin çalışma süreleri, yapıları ve çalışma usul ve yöntemlerinin neler olacağı açık bir şekilde belirlenmeli ve tebliğ edilmelidir.

c. Yönetim kurulu üyeleri, çalışma alanları ve sorumlu oldukları bölgelerde daha fazla zaman geçirmelidir.

1.6.2. Sarbanes-Oxley Kanunu

Amerika Birleşik Devletlerinin özellikle kuruluş tarihinden itibaren on iki en büyük iflasından yedisi sadece 2002 yılında yaşamıştır. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası yatırımcıların sermaye piyasasına olan güvenleri kırılmış ve azalmıştır. ABD hükümetleri yatırımcılar açısından oluşan güven unsurunun sarsıldığı zemini tamir etmek ve sermaye pazarlarına olan güveni tekrar sağlamak amacıyla çalışmalar yapmışlardır. Bu konularda yapılan önemli çalışmalardan bir tanesi Senatör Sarbanes-

Oxley tarafından hazırlanmış ve hazırlanan kanun 30 Temmuz 2002'de kabul edilmiştir. Bu kanunun ismi de Sarbanes-Oxley kanunu olarak yayımlanmıştır. Sarbanes-Oxley yasası şirketlerin mali kriz ve finansal dalgalanmalarda etken unsur olarak görülen kurumsal yönetim müessesesiyle ilgili dört temel performanssızlık sebebine ilişkin önemli organizasyonlar geliştirmiştir. Yasada belirtilen düzenlemelere ilişkin konu edilen sorumluluklara ait temel başarısızlık unsurları; şirketin yönetim kadrolarındaki kültür ve yönetim anlayışı, genel müdür, yönetim kurulu ile iç denetim ve kontroller şeklinde sayılabilir (Kayacan, 2006a: 81).

1.7. Türkiye'de Kurumsal Yönetim Uygulamaları

Ulusal ve uluslararası krizler ile meydana gelen gelişmeler kurumsal yönetim kavramının Türkiye gündeminde önemli bir gündem maddesi haline gelmesine neden olmuştur. Dünyadaki dev şirketlerin iflası ile paralel olarak gerçekleşen bu gelişmeler neticesinde krize açık hale gelen makro ekonomik yapı, Türk şirketlerini ve hükümet karar vericilerini Türkiye'deki uygulanmakta olan mevcut kurumsal yönetim ilkelerini sorgulamaya itmektedir. (Abdioğlu, 2007: 37-38).

Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarının Türkiye'de geri kalmasının sebebi kobi (küçük ve orta ölçekli işletmeler) niteliğindeki şirketlerin, şahıs işletmelerinin, kamu ve aile şirketlerinin sayılarının diğer çok ortaklı şirketlere nazaran daha fazla olmasıdır. Kurumsal yönetim müessesinin ve mekanizmalarının esasını oluşturan finansal ve mali bilgi beyanları Ticaret, Bankalar ve Sermaye Piyasası Kanunlarımızda belirtilen yargılar doğrultusunda incelendiğinde, pay sahiplerinin bilgi gereksinimlerini belirtmektedir. Bu yargılar, pay sahipleri dışındaki menfaat gruplarının ihtiyaç duydukları bilgileri elde etmeye yönelik değildir. Dünyada meydana gelen finansal krizler ve şirket skandallarından sonra uluslararası arenada ortaklıklar için kurumsal yönetim mekanizmaları ve düzenekleri geliştirme çalışmaları ile birlikte ciddi düzenlemeler yapılmıştır. Bu konuda da bizim ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu halka açık şirketler için tavsiye niteliğinde 2003 yılında kurumsal yönetim ilkelerini yayınlamıştır (Aysan, 2007: 153).

1.7.1. TÜSİAD Kurumsal Yönetim Kodu

Hızla değişen ve gelişen dünyamızda bu değişim ve gelişime ayak uyduran gelişmiş devletlerle bizim sermaye piyasalarımız kıyaslandığında, Türkiye'deki kurumsal yönetim çerçevesinde yapılan çalışmaların daha işin başlangıç basamağında olduğu söylenebilir. Bu konuda ülkemizdeki ilk çalışmayı Aralık 2002 tarihinde Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurullarının Yapısı ve İşleyişi adıyla yapmıştır. Gönüllülük ve tavsiye niteliğindeki bu çalışma on beş ana maddeden oluşup yönetim kurullarının yetkileri, sorumlulukları, etkinliği gibi yapısına yönelik ayrıntılı konuları içermektedir (Kayacan, 2006a: 89). Bunlar;

- ❖ Yönetim kurulu ve sorumlulukları,
- ❖ Yönetim kurulu üyeliği kriterleri,
- ❖ Yönetim kurulu üyelik yapısı,
- ❖ Yeni yönetim kurulu üyelerinin seçimi, davet ve intibakı,
- ❖ Yönetim kurulu başkanı ve icra başkanının (CEO) görevlerinin ayrılması,
- ❖ Yönetim kurulu başkanının rolü,
- ❖ Yönetim kurulunun üye sayısı ve karar alma mekanizması,
- ❖ Yönetim kurulunun görev süreleri ve toplantıları,
- ❖ Yeniden seçilme ve emeklilik,
- ❖ Yönetim kurulu üyelerinin ödüllendirilmesi,
- ❖ Yönetim kurulunun ve icra başkanının performanslarının değerlendirilmesi,
- ❖ Yönetim kurulunun hissedarlar, yatırımcılar, basın ve müşterilerle ilişkileri,
- ❖ Yönetim kurulunda oluşturulan komitelerin sayısı, yapı ve bağımsızlığı,
- ❖ Komitelerin faaliyet süresi, toplantıların sıklığı, uzunluğu ve gündemi,
- ❖ Yönetim kurulunun işleyişi açısından diğer önemli hususlar,

Bu on beş maddelik çalışma, bir şirket için “kurumsal anayasa” anlayışı çerçevesinde, kurumsal yönetimin bir şirkette oluşması, uygulanabilirliği ve iyi bir şekilde işletilebilmesi için gerekli olan ana ilkeler ışığında, kurumsal yönetim sisteminin gerek yerleşmesi gerekse iyi uygulanması için en büyük sorumluluğa sahip olan yönetim kurullarının yapısı, oluşumu, bağımsızlığı, gündemleri, sorumlulukları gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır (TÜSİAD, 2002: 5-30).

1.7.2. SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri

Dünyadaki gelişen olaylar neticesindeki uygulamalara paralel olarak, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından, 2003 yılında kurumsal yönetim ilkeleri oluşturulmuştur. Bu maksatla Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kurulan komisyona Sermaye Piyasası Kurulu’nun, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın ve Türkiye Kurumsal Yönetim Forumu’nun değerli uzman kadroları katılmış; ayrıca üniversiteler de görev yapan birçok değerli akademisyenin, özel sektör temsilcisinin, kamu kuruluşları ile çeşitli meslek örgütlerinin görüş ve önerileri alınmış, değerlendirme ve analizleri yapılarak ilkelere dâhil edilmiş ve ilgili bütün tarafların katılımı ve katkısı sağlanarak ortaya uzlaşılacak ve her kesime fayda sağlayacak bir ürün ve sonuç ortaya çıkarılmasına gayret sarf edilmiştir (SPK, 2005: 3).

Günümüz dünyasında yaşanan gelişmeler neticesinde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda etkisini giderek artıran globalleşme kavramı ve uluslararası ekonomilerde sürekli bir hal alan ve kanıksanma noktasına gelen finansal krizler ve işletme skandalları, ortaklıkların yeni bir yapıya bürünmesini zorunlu hale getirmiştir. Ülkemiz finans sektörünün, iktisadi toplumsal değişime ve gelişime olan katma değerinin artırılmasının yanında uluslararası finans sistemi ile entegrasyonu hedefine uygun bir şekilde, kamu ve özel sektör tarafından kurumsal yönetim ilkeleri düzenlemeleri yapılmıştır. Uluslararası finans organizasyonunun içerisinde herhangi bir pozisyon bulamayan ulusal finans piyasasının, devletin beklediği toplumun iktisadi gelişimine istenilen düzeyde bir katma değer oluşturamayacağından hareketle, ilk sırada halka açık anonim ortaklıklar olmak kaydıyla, özel sektör ve kamuda etkinlik gösteren bütün anonim şirketler tarafından uygulanabilecek uluslararası genel kabul görmüş ilkeler çerçevesinde kurumsal yönetim ilkeleri düzenlemesi Sermaye Piyasası Kurulu’nca belirlenerek, Temmuz 2003’te bütün ilgili gruplara duyurulmuştur. Sermaye Piyasası

Kurulu, ülkemizde bu ilkeleri iş hayatına aktarabilmek için dünyadaki uygulama örneklerini ve tecrübelerini dikkate alarak yeni bir yöntem geliştirmiştir. Ortaklıklardan “uygula ya da açıkla” kuralından hareketle ilkeler uygulanmamış ise hangi sebeplerden ötürü uygulanmadığının beyan edilmesi, eğer ilkeler uygulanmış ise hangilerinin uygulandığının beyan edilmesi talep edilmiştir. Bu bağlamda, kurumsal yönetim ilkelerinin oluşturulmasında ilkeleri uygulayan ülkelerin düzenlemeleri ve uygulamaları araştırılıp tetkik edilmiş, ilk olarak 1999 yılında yayınlanan “OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri” olmak üzere, dünyada kabul edilmiş ve referans olarak dikkate alınan genel kabul görmüş ilke ve kurallar çerçevesinde ülkemizin kendine mahsus koşul ve şartları ele alınarak değerlendirilmiştir (Abdioğlu, 2007: 38-39).

Bu ilkeler öncelikle halka açık anonim ortaklıklar için düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra bu ilkelere yer alan prensip ve kuralların kamuda veya özel sektörde faaliyette bulunan diğer anonim ortaklıklar ve şirketler tarafından da değerlendirilip uygulanabilirliği düşünülmektedir. İlkelerde sözü edilen kural ve prensipler tavsiye niteliğinde olduğundan dolayı uygulanması isteğe bağlıdır. Yalnız, bu ilkelere sözü edilen prensip ve kuralların uygulanıp uygulanmadığına; uygulanmadı ise buna ilişkin gerekçeli kararı duyurmaya, bu prensip ve kurallara eksiksiz olarak uymama neticesinde ortaya çıkacak olan menfaat sürtüşmelerine ve ileriki dönemlerde ortaklığın idari uygulamalarında ilkelere sözü edilen prensip ve kurallar bağlamında bir değişiklik yapma hedefinin olup olmadığına ilişkin beyanatın yıllık faaliyet raporunda belirtilmesi ve ayrıca kamuya ilan edilmesi sağlanmalıdır. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yapılacak düzenlemeler bağlamında, kurumsal yönetim derecelendirmesi yapan derecelendirme şirketleri ilkelerin uygulanma durumu ve yüzdesini nedenleriyle birlikte belirleyeceklerdir (SPK, 2005: 4).

İlkeler düzenlenirken hedeflenen unsurlar; pay sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri ve yönetim kurulu olmak üzere dört temel bölümden meydana gelmektedir (SPK, 2005: 4).

İlk bölümde, hissedarların hak ve hukukları ile eşit ve adil muameleye tabi tutulmaları konusundaki kurallar yer almaktadır. Bu bölümde, hissedarların bilgi edinme ve analiz etme hakkına, genel kurula katılım, önerge verme ve oy kullanma hakkına, kazançtan kar payı isteme hakkına ve azınlık haklarına ayrıntılı olarak değinilmekte; ayrıca pay

sahipliğine ilişkin bilgilerin doğru ve sağlıklı olarak kayıt altına alınması ve payların serbestçe el değiştirmesi ve satışı konuları ile pay sahiplerine adil ve eşit işlem ilkesinden bahsedilmektedir (SPK, 2005: 5).

İkinci bölümde, kamunun bilgilendirilmesi ve şeffaflık kavramları ile ilgili prensip ve kurallara yer verilmektedir. Bu bağlamda, ortaklıkların hissedarlarına yönelik olarak bilgilendirme sistemi oluşturmaları ve bu sistemin bütününe riayet ederek kamuyu aydınlatma ve bilgilendirmeye yönelik prensip ve ilkeler belirlenmiş, ayrıca, uluslararası güncel gelişme ve değişimler ülkemiz koşulları göz önünde bulundurularak belirlenen prensipler neticesinde periyodik finansal tablo ve raporlarda yer alacak bilgiler bir standarda bağlanmış, performans ve fonksiyonellik ön planda tutularak detaylandırılmıştır (SPK, 2005: 5).

Üçüncü bölümde, çıkar grupları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Çıkar grupları, ortaklığın kısa ve uzun vadeli hedeflerine varmasında ve faaliyetlerinde herhangi bir ilgisi olan bir şahıs, kurum, kuruluş veya menfaat topluluğu olarak adlandırılmaktadır. Ortaklıkla ilgili çıkar grupları ortaklığın pay sahipleri ile birlikte personelini, satıcıları, alıcıları, sendikaları, çeşitli sivil toplum örgütlerini, kamuyu ve hatta ortaklığa yatırım yapmayı düşünebilecek ulusal ve uluslararası potansiyel tasarruf sahiplerini de kapsar. Bu bölüm ortaklık ile çıkar grupları arasındaki münasebetlerin düzenlenmesine yönelik prensip ve kurallardan oluşmaktadır (SPK, 2005: 5).

Dördüncü bölüm, yönetim kurulunun sorumlulukları, işlevselliği, icraatları, yönetim kuruluna sağlanan mali ve hukuki haklar ile yönetim kurulunun faaliyetlerine destek vermek üzere kurulacak komisyonlar ve istihdam edilecek yöneticilere ilişkin prensip ve kurallardan oluşmaktadır (SPK, 2005: 5).

1.7.2.1. Pay Sahipleri

Hissedarların anonim ortaklıkların yapısı içindeki yeri çok önemlidir. Zira hissedarlar ortaklıkların hukuki ve mali anlamda aktif varlıkların sahibidir. Bundan dolayı sahibi oldukları malvarlıklarını kullanım ve yönetim haklarını da hukuki olarak ellerinde bulundurmaktadırlar (SPK, 2005: 7).

Ortaklıkların yapısı içindeki önemine binaen hissedarlarla ilgili olarak, kurumsal yönetime ilişkin uluslararası düzenlemeler tetkik edildiğinde hissedarlara ait olan

hakların daha çok bilgi edinme, genel kurula aktif bir şekilde katılım ve oy kullanma ve hissedarların adil ve eşit işleme tabi tutulması konularının dikkate alındığı görülmektedir. Ancak bazı uygulamalarda hissedarlara yer verilmediği, sadece yönetim kurulunun yapısı, hesap verebilirliği ve sorumluluğu konularından bahsedildiği görülmektedir (SPK, 2005: 7).

Hissedarlar açısından konuyu ülkemize indirgediğimizde, hissedarların haklarını aktif bir şekilde kullanmadıkları, ortaklık yönetimi ile istenilen seviyede iletişim ve etkileşim halinde olamadıkları olgusu genel olarak kabul görmekle birlikte, hissedarların hakları ile ilgili düzenlemelerde çeşitli eksiklikler ve bilgilenme yanlışlıklarının ortaya çıktığı görüşü genel olarak ortak payda şeklinde karşımıza çıkmaktadır (SPK, 2005: 7).

Kurumsal yönetim ilkelerinin bu bölümünde, genel prensipler çerçevesinde (SPK, 2005: 7-8);

- ❖ Hissedarların ortaklıkla ilgili bilgi edinme hakkının çerçevesi büyütülmüş; bu hakkın daha aktif bir şekilde kullanılabilmesi için ana sözleşmeye madde ilave edilmesi önerilmiş; buna göre, bilgi edinme hakkının sadece ticari sır ve ortaklık çıkarları sebep gösterilerek yönetim kurulunca engellenebilmesi, soru sorma hakkının açıkça tanınması ve açıklanması, özel denetçi atama isteğinin bireysel hak haline getirilmesi, genel kurul toplantı gündeminin internet ortamında iletilmesi, yönetim ile hissedarların sürekli iletişim ve etkileşim halinde olması, oy kullanma usul ve kurallarına ilişkin bilginin önceden duyurulması ve benzeri konular ele alınmış,
- ❖ Ortaklıklar için esas itibariyle genel kurula aktif bir rol verilmiş ve önemli kararların sadece bu kurulda belirlenmesi istikametinde düzenleme yapılması öneri olarak sunulmuş,
- ❖ Hissedarların en doğal hakları olan oy kullanma hakkı etkili hale getirilmiş, oy imtiyazının belli sınırları geçmemesine yönelik kurallar belirlenmiş ve tavsiye edilmiş,
- ❖ Payın serbestçe devri ve el değiştirmesi prosedüründeki zorlukluları giderici kurallar ortaya konmuş,

ve

❖ Hissedarların pay sahipliğine ilişkin bilgilerinin güvenli ve doğru bir şekilde kayıtlara geçirilmesi ve düzenli olarak güncellenmesinin sağlanması öneri olarak sunulmuştur.

1.7.2.2. Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık

Hissedarlar ve çıkar grupları, ortaklığın yönetimi, finansal ve hukuki durumu ile ilgili olarak düzenli, güncel, eksiksiz ve güvenilir bilgiye ulaşabilme ihtiyacı hissederler (SPK, 2005: 20).

Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesi, hissedarlar ve çıkar gruplarına, ortaklığın hak ve faydasını göz önünde bulunduracak bir şekilde, zamanında, güncel, doğru, tam, anlaşılabilir ve yorumlanabilir, değerlendirilebilir, daha az bir bedelle kolay ulaşılabilir bilgilerin arz edilmesini hedefler (SPK, 2005: 20).

Ortaklık, kamuya kendisi ile ilgili bilgiler hakkında duyuru yaparken, olabilecek anlaşılması en kolay kavram ile kelimeleri kullanır, kıyaslanması zor olacak belirli olmayan ifadeleri kullanmamayı tercih eder. Teknik terim kullanması gereken yerlerde, pay sahipleri ve çıkar grupları tarafından kolayca anlaşılmasına ve yorumlanabilmesine olanak sağlayacak şekilde açıklamalar da birlikte sunulur (SPK, 2005: 20).

Kamuya duyurulan bilgiler tarafsız ve şeffaf olmalıdır. Ortaklık ile ilgili tarafların bir veya birkaçının bilgi edinme ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılan bilgi açıklamaları ve sunumları onaylanacak bir durum değildir. Ortaklıklar hiçbir baskı ve tutum altında kendi aleyhlerine gelişebilecek sonuçlar ihtimal dahi olsa ilan edilmesi gereken bilgilerin açıklanmasında hiçbir endişeye kapılmamalıdır. Ancak kamuya duyurulan ortaklık bilgilerinin de ticari sır kapsamında olmaması, ortaklığın rekabet gücünü zayıflatacak ve zararına gelişecek neticeler doğurmaması önem arz etmektedir (SPK, 2005: 20).

Bu ilkeler içerisinde yer alan düzenli ve belirli tarihlerdeki finansal tablo ve raporlar kavramları ile, hesap dönemi ve ara dönem finansal tablolar, hesap dönemleri ve ara dönemler itibarıyla düzenlenecek bağımsız denetim raporu, sermaye yeterliliği raporları, karşılaştırmalı bilanço ve gelir tablosu ve benzeri raporlar ifade edilmektedir. Kamuya duyurusu yapılacak bilgilere, düzenli ve belirli tarihlerdeki finansal tablo ve raporların içinde de yer verilebileceği gibi, bunlardan bağımsız ayrı bir rapor düzenlenerek

yönetim kurulunun yorum ve analizini de kapsayan bir değerlendirme olarak da ilan edilebilir (SPK, 2005: 20).

1.7.2.3. Menfaat Sahipleri

Menfaat ve çıkar sahibi, ortaklığın hedeflerine ulaşması yolunda faaliyetlerine karşı ilgisi ve müdahilliği olan herhangi bir şahıs, kurum veya çıkar grubu olarak değerlendirilmektedir. Bu şahıs, kurum veya grupların ortaklık ile mukaveleye dayalı bir ilişkisi olabileceği gibi, ilişkinin mukaveleyle bağlantısı olmadığı durumlar da olabilir. Menfaat sahipleri, ortaklığın hissedarları ile birlikte personeli, alıcıları, satıcıları, tedarikçileri, sivil toplum örgütlerini, kamuyu ve hatta ortaklığa yatırım yapmayı düşünebilecek ulusal ve uluslararası potansiyel tasarruf sahiplerini de kapsamaktadır (SPK, 2005: 32).

Menfaat sahipleri ortaklığın iyi ve karlı bir şekilde idare edilmesinden ve sermayenin değerinin muhafaza edilmesinden fayda sağlarlar. Ortaklığın faaliyetlerinin, kamuyu aydınlatma ve bilgilendirme ilkeleri bağlamında dürüst, güvenilir, şeffaf ve kamuya açık olması da, menfaat sahiplerinin ortaklığın durumu hakkında tam bilgilennemelerini sağlar. Bu bağlamda menfaat sahipleri yönünden ortaklıkta kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması daha önemli hale gelmektedir (SPK, 2005: 32).

Menfaat sahipleri ile sürekli etkileşim halinde olmanın uzun dönemde ortaklığın kendi çıkarına olacağını düşünen ortaklık, menfaat sahiplerinin mevzuat, karşılıklı mukavele ve akidlerle sağladıkları hak ve hukuklarına saygı duymalı ve güvence altına almalıdır. Bu hakların korunması çerçevesinde, ortaklık ile menfaat sahipleri ve menfaat sahiplerinin kendi arasında ortaya çıkabilecek menfaat sürtüşmelerinin en aza indirilebilmesini sağlayabilmek için, stabil bir sistem biçimi geliştirilmeli ve bu haklar, birbirinden bağımsız olarak dikkate alınmalıdır (SPK, 2005: 32).

Genel olarak bizim mevzuatımızda olduğu gibi, araştırma yapılan çeşitli ülke modellerinde de menfaat sahiplerinin haklarının genellikle mevzuat (ticaret kanunu, medeni kanun, borçlar kanunu, icra-iflas kanunu, iş kanunu vb.) ile güvence altına alınmaya çalışıldığı saptanmıştır. Bu bağlamda, menfaat sahiplerine ilişkin konulara kurumsal yönetimle ilgili düzenlemelerde ayrı bir başlık altında bahsedilmediği görülmekle beraber, ayrı bir başlık halinde değerlendiren modeller de bulunmaktadır.

Mesela, personelin ortaklığın yönetiminde aktif bulunması ile ilgili olarak, personelin ortaklık yönetimine katılımı konuları, kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarında gündemi fazlaca meşgul etmeye başlamıştır (SPK, 2005: 32).

Bu bölümde genel olarak menfaat sahiplerine yönelik temel ortaklık politika ve uygulamalarına değinilmiş, menfaat sahiplerinin ortaklık yönetimine katılımının fayda sağlayacağı mülahazasıyla desteklenmesi ve ortaklık sermayesinin değerinin korunmasına daha fazla dikkat gösterilmesi belirtilmiş, menfaat sahiplerinin şeffaf, tam ve yeterli düzeyde bilgilendirilmeleri ve ortaklık menfaat sahipleri ile sağlıklı ilişkileri konularında teklifler sunulmuştur (SPK, 2005: 32).

1.7.2.4. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, genel kurulda ortaklık hissedarlarının vermiş olduğu ortaklığı temsil ve ilzam yetkisi çerçevesinde, kanunlar, yönetmelikler, ortaklık ana sözleşmesi, ortaklık içi yönergeler ve politikalar çerçevesinde yetki ve sorumluluklarını kullanır ve ortaklığı temsil eder (SPK, 2005: 37).

Yönetim kurulu bir ortaklığın genel kurulda belirlenmiş yetkiler çerçevesinde stratejik karar verme, temsil ve en üst seviyede yürütme birimidir. Yönetim kurulu kararlarını alırken ve bunları uygularken, öncelikle ortaklığın piyasa değerinin korunması ve daha sonra bu değeri sürekli yükseltmek hedefini yakalamaya çalışır. Yönetim kurulu bu hedefin fevkinde davranarak ortaklık faaliyetlerini, hissedarların uzun vadeli ve istikrarlı bir kazanç elde etmesini sağlayacak şekilde sürdürür. Bunu yaparken, hissedarların beklentileri ile ortaklığın sürekli gelişme ve büyüme stratejisi arasındaki hassas dengenin korunması ile ilgili yaklaşımlar ve davranışlar sergiler (SPK, 2005: 37).

Yönetim kurulu üyeleri sorumluluklarını hesap verebilir şekilde ve iyi niyet kuralları çerçevesinde, ortaklığın kısa ve uzun vadeli hedefleri ile hissedarları ve menfaat sahipleri arasındaki narin yapıyı bozmayacak şekilde davranır. Yönetim kurulu üyeleri, ortaklık hakkındaki gizli ve kamuya açık olmayan, ticari sır niteliğindeki bilgi, belge ve şifreleri, ilgili yasalar ve mevzuatı da dikkate alarak, kendi, eşleri ve üçüncü kişilerin menfaatleri doğrultusunda kullanmazlar (SPK, 2005: 37).

Yönetim kurulu, karar verme ve uygulamadaki yetki ve gücün en üst düzeyde olmasını ve her türlü çıkar sürtüşmesinden ve etkiden uzak, karar verme, yürütme ve temsil

görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmesini sağlayacak şekilde genel kurul tarafından oluşturulur. Yönetim kurulu üyelerinin yetenek, beceri ve tecrübe düzeyleri ile bağımsız karar verme ve uygulama derecesi, yönetim kurulunun performans seviyesini ve başarısını saptamakta ve ortaklığın belirlenmiş hedefine ulaşmadaki performansını direkt belirlemektedir (SPK, 2005: 37).

Ortaklığın yönetim kuruluna atanan bağımsız üyelerin, ortaklığın, hissedarların ve menfaat sahiplerinin menfaatlerini ön planda tutabilme, alınan kararlarda ve yapılan uygulamalarda adil ve eşit olabilme yeteneğine ve avantajına doğal olarak sahip oldukları düşünülmektedir. Bu bağlamda yönetim kurulundaki bağımsız üyelerin çokluğu, bir şirkette kurumsal yönetim uygulamalarının tam, tarafsız, şeffaf ve etkili olarak tatbik edilebilmesinin önemli bir göstergesidir. Bu konu ile ilgili diğer ülkelerin düzenleme ve uygulamalarına bakıldığında, her ülkenin kendine has farklı imkân ve şartları çerçevesinde değerlendirmeye tabi tuttuğu da bir gerçektir. Kendi ülkemizdeki düzenleme ve uygulamalara da bakıldığında, kurumsal yönetim ilkelerinde bağımsızlığa ilişkin prensiplere değinilmiş ve yönetim kurulu sayısının ikiden az olmamak üzere, en az üçte birinin bu şartları sağlayan bağımsız üyelerden oluşması tavsiye edilmiştir. Bu açıklamalar çerçevesinde ülkemizin içinde bulunduğu şartlar dikkate alınarak bu sayı ve oranın artırılması çalışmaları hedeflenmektedir. Bu düzenlemeler doğrultusunda kurumsal yönetim ilkelerinde tavsiye edilen yönetim kurulu tarafından oluşturulacak komitelerin sayısının ikiden fazla olması halinde yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısının da buna paralel olarak artırılması önerilmektedir (SPK, 2005: 38).

Ortaklığın kısa ve uzun vadeli hedeflere ulaşmasında asıl sorumlular yönetim kurulu ve yöneticilerdir. Bu sebepten ötürü şirketin amaç ve hedeflerine ulaşabilmek için asıl sorumluların şeffaf bir başarı ve verimlilik testine tabi tutulması gerekmektedir. mükâfat ve ceza müessesesi bu yöntemler çerçevesinde mutlaka uygulanmalıdır (SPK, 2005: 38).

Ortaklığın faaliyetlerinden sorumlu olan yönetim kurulu üyeleri ve üst düzey ortaklık idarecileri kendilerine verilen sorumlulukları gerektiği şekilde ifa etmemeleri sebebiyle oluşan kayıpları ortaklığa ve dolayısıyla hissedarlara ödemeleri gerekmektedir. Bu şekilde oluşturulan bir sistemle, birincisi ortaklığın şahıslardan kaynaklanacak zarar en aza indirgenmiş olur. İkincisi de bu üst düzey yöneticilerin daha akliselim, bilinçli,

sorumlu, hassas ve dengeli davranış sergileme zorunluluğu gerçekleştirilmiş olur (SPK, 2005: 38).

Ortaklığın faaliyetlerini verimli ve etkin bir şekilde sürdürebilmesi için yönetim kurulu tarafından komisyonlar kurabilir. Ortaklığın kurumsal yönetim ilkelerinin uygulamaları daha sağlam ve sağlıklı bir zemine ancak bu komisyonların etkin ve işlevsel çalışması ve çalıştırılması ile oturabilir. Bu komisyonları oluşturan üyelerin yönetim kurulunda icracı olmayan üyelerden oluşması ve herkese açık bir şekilde belirlenmesi kurumsal yönetim uygulamalarının sağlıklı işlenmesi açısından önem arz etmektedir. Kurumsal yönetimin bütün unsurlarıyla birlikte tam olarak uygulandığı ülkelerde, kurumsal yönetim komisyonu, denetim komisyonu, insan kaynakları komisyonu, risk komisyonu, uzlaşma komitesi, ortaklık faaliyet politikaları komisyonu ve etik komisyonu gibi komisyonların kurulduğu belirlenmiştir (SPK, 2005: 38).

1.7.3. İMKB’de (Borsa İstanbul) Kurumsal Yönetim

Gelişen ve sürekli değişen dünyamızda uluslararası sermaye piyasalarının da bu gelişim ve değişime ayak uydurması kaçınılmaz bir kurumsal davranış olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değişimler neticesinde ülkemizin ilk ve tek düzenli menkul kıymetler borsası olarak dünyadaki piyasaların uygulamaları çerçevesinde şirketlerin benimsemesi ve ilgilerinin çekilmesi yönünde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın da benzer düzenlemeler yaptığı görülmektedir. İMKB’de kayıtlı halka açık anonim şirketleri kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasını özendirerek desteklemek amacıyla Kurumsal Yönetim Endeksinin nasıl hesaplanacağı belirlenmiş ve İMKB Kurumsal Yönetim İlkeleri Temel Kuralları yayınlanmıştır (Kayacan, 2006b: 16).

İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi (Endeks), İMKB pazarlarında (Gözaltı Pazarı hariç) işlem gören ve Sermaye Piyasası Kurulu’nun (SPK) Seri: VIII, No: 51 “Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına ilişkin Esaslar Tebliği” kapsamında KY ilkelerine uyumuna ilişkin olarak belirlenmiş derecelendirme notuna sahip şirketlerin belirtilen kurallara göre fiyat ve getiri performanslarının ölçülmesi amacıyla oluşturulmuştur (İMKB 269 sayılı genelge).

1985 yılında kurulan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın ismi 5 Nisan 2013 tarihinde Borsa İstanbul olarak değişmiştir.

1.7.4. Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD)

Dünyadaki krizler ve gelişmeler çerçevesinde büyük sıkıntıları çekenlerin başında gelen özel sektör ulusal ve uluslararası düzenlemeler ve uygulamalar doğrultusunda kendi kurallarını belirlemeye ve uygulamaya başlamıştır. Ülkemizde de bu çalışmalar çerçevesinde özel sektör TÜSİAD öncülüğünde Ocak 2003 tarihinde ulusal ve uluslararası piyasalarda şirketlerin rekabet gücünün artırılması, güvenilir ve şeffaf yönetim kurullarının oluşturulması gibi kurumsal yönetim ilkeleri düzenlemelerinin yapılması ve uygulanması için Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) kurulmuştur.

TKYD kurumsal yönetim anlayışının ülkemizde tanınmasına ve gelişmesine katkıda ve destekte bulunmak, en iyi düzenlemelerin ve uygulamaların tatbik edilmesini sağlamak, şirketlerimizin ve kurumlarımızın, gelişmiş ülkelerdeki şirket ve kurumlarla eşdeğer performans ve rekabet gücüne sahip olabilmelerini amaçlamaktadır.

1.7.5. Yeni Türk Ticaret Kanununda Kurumsal Yönetim İlkeleri

13.01.2011 tarihinde kabul edilen 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu ile Kurumsal Yönetim İlkeleri kavramı mevzuatımızdaki yerini almıştır. Bu yeni kurallar sistemi ile bütün çıkar sahiplerinin menfaatlerinin en üst düzeyde korunması, şirket ve kurumlarımızın rekabet gücünün artırılması, iyi, aktif, yeterli ve etkin bir yönetim kurulunun oluşmasının sağlanması, yönetim kurullarının doğru kararları en uygun zamanda alabilme yeteneğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Mevzuatımızda yerini alan Yeni Ticaret Kanunu ile getirilen kurumsal yönetim ilkelerinin en önemli unsuru olarak pay sahipleri başta olmak üzere bütün menfaat gruplarının çıkarlarını en üst düzeyde korumak için profesyonel yönetim kurullarının oluşturulması, etkin ve dinamik bir şekilde hareket edebilmesi için yapılan düzenlemeler ön plana çıkmaktadır. Bu düzenlemelerle en çok değişikliğin ve yeniliğin şirket organları içinde yönetim kurulunun yapısında ve işleyişinde olduğunu görülmektedir (Kurtçu, 20??).

Yeni Türk Ticaret Kanununun kurumsal yönetim düzenlemeleri ile getirdiği en önemli organizasyon, yürütme ve denetim organlarının yetki alanlarının artırılmasıdır. Bu organizasyon neticesinde söz konusu şirket ve kuruluşlara yeni görev ve sorumluluklar

yüklenecektir. Yeni Türk Ticaret Kanununun kurumsal yönetim anlayışı, 30 Temmuz 2002 tarihinde ABD’de kabul edilen Sarbenes Oxley Yasası ile bağlantılı yeni bir bakış açısı getirmektedir. Bu yeni bakış açısı, Yeni Türk Ticaret Kanununun ana ögesi olarak da gösterilmektedir (Tunç, 20??: 2).

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun, kurumsal yönetim ile ilgili kısımları genel olarak Anglo Sakson Hukuk Sistemi çerçevesinde yapılan çalışmalardır. Bunun sebebi de, kanunun gerekçesinde belirtilen Cadbury Raporu’nun kanunun hazırlanmasında göz önüne alınmış olmasıdır. Bu bağlamda en çok etkilenen şirket organı olan yönetim kurulunun ve şirket yöneticilerinin yetki ve sorumluluk tanımları ve sınırlandırılmalarını oluşturan yönetmelikler, önemli bir hukuki kaynak ve kurallar haline gelecektir. Ortaya çıkan bu sonuç, hukukçularımız tarafından irdelenmesi ve düzenlenmesi gereken önemli bir mevzuudur (Tunç, 20??: 2).

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun genel gerekçesininin 89. paragrafında kurumsal yönetim anlayışının esasları olarak dört temel ilkeye yer verilmiştir:

- ❖ Adillik (Fairness)
- ❖ Şeffaflık (Transparency)
- ❖ Hesap Verebilirlik (Accountability)
- ❖ Sorumluluk (Responsibility)

Yeni Türk Ticaret Kanununun 1529. Maddesi hükmüne göre; halka açık anonim şirketlerde kurumsal yönetim ilkeleri, yönetim kurulunun buna ilişkin açıklamasının esasları ve şirketlerin bu yönden derecelendirme kural ve sonuçları SPK tarafından belirlenecek ve SPK’nın uygun görüşü alınmak şartıyla, diğer kamu kurum ve kuruluşları, sadece kendi alanları için geçerli olabilecek kurumsal yönetim ilkeleriyle ilgili, ayrıntıya ilişkin sınırlı düzenlemeler yapabileceklerdir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu, halka açık anonim şirketlere, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde yapılımları için bazı prensipleri zorunlu kılmaktadır. 6102 sayılı kanunda göze çarpan ve prensip haline gelen (IFRS) Uluslararası Finansal Raporlama ve (TMS) Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum ile ilgili getirilen düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler kurumsal yönetim ilkelerininin kanunda belirtilen temel iki ilkesi olan hesap verebilirlik ve şeffaflık prensipleriyle ilişkilidir. Kanunda belirtilen bu

düzenlemeler çerçevesinde küçük ve orta boy işletmeleri kapsayan muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve söz konusu temel iki ilke doğrultusunda kurumsal yönetim ilkelerinin küçük ve orta boy işletmeler tarafından da uygulanması bir zorunluluk olmaktadır (Tunç, 20??: 3-4).

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun 1529. Maddesi kurumsal yönetim ilkelerinin bahsedildiği esas maddedir. Bu madde ile birlikte Yeni Ticaret Kanununda kurumsal yönetim ilkeleriyle bağlantılı olan diğer madde ve konular aşağıdaki gibidir;

Md.348 Kurucu menfaatleri,

Md.349 Kurucular beyanı,

Md.351 İşlem denetçisi raporu,

Md.357 Pay sahiplerine eşit işlem ilkesi,

Md.358 Pay sahiplerinin şirkete borçlanma yasağı,

Md.359 Yönetim Kurulu üyeliğine atama ve seçilme usulü getirildiğinden üyelerin şirket ortağı olma zorunluluğu kaldırılmıştır,

Md.360 Belli grupların yönetim kurulunda temsil edilme hakkının getirilmesi,

Md.361 Yönetim Kurulu üyelerinin görevlerini ifa ederken kusurlarıyla verecekleri zarar, şirket sermayesinin %25'den fazla bir bedelle sigorta ettirilmesi,

Md.367 Yönetimin kısmen veya tamamen bir ya da birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretme yetkisinin ana sözleşmeye konulacak bir hükümle iç yönerge düzenlenerek yapılabilmesi,

Md.375 Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gereğince yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinin belirlenmesi,

Md.376-377 Sermayenin kaybı, borca batık olma durumunun çağrı ve bildirim yükümlüğü ile iflas veya ertelenmesi kararının verilmesi,

Md.378 Şeffaflık ilkesi gereğince uzman bir komite kurularak riskin erken saptanması ve yönetilmesi,

Md.397 Yönetim Kurulu yıllık raporları ile finansal tabloların denetim kapsamına alınması, denetimden geçmeyen yıllık rapor ve finansal tabloların hiç düzenlenmemiş hükmünde olması,

Md.398 Denetçi tarafından Türkiye Muhasebe Standartlarına, kanuna ve esas sözleşmenin finansal tablolara ilişkin hükümlerine uyulup uyulmadığının denetimi ve dürüst resim ilkesine göre yansıtılıp yansıtılmadığının belirtilmesi,

Md.400 Yeni denetçi müessesesinin getirilmesi, bu denetçilerin vergi danışmanlığı ve vergi denetimi dışında danışmanlık yapamaması,

Md.408 Genel kurula ait devredilemez görev ve yetkilerin tanımlanması,

Md.419 Genel kurulun çalışma esas ve usullerine ilişkin yine genel kurulun onayıyla yürürlüğe girecek yönetim kurulunun hazırlayacağı iç yönerge,

Md.428 Organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci belirlenmesi,

Md.479 İmtiyazlı payların oy haklarının 15 oyla sınırlandırılması ve esas sözleşme değişikliği, işlem denetçilerinin seçimi ve ibra ve sorumluluk davası açılması kararlarında sınırlandırma getirilmesi,

Md.1524 Her şirketin bir internet sitesi kurması ve asgari bilgileri içerme zorunluluğunun getirilmesi,

Md.1529 Halka açık anonim şirketlerde derecelendirme kural ve sonuçlarının belirlenmesi ile diğer kamu ve kuruluşlarını ilgilendiren kurumsal yönetim ilkeleri ile ilgili düzenlemelerinde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yapılması.

BÖLÜM 2: MUHASEBE VE MUHASEBE MESLEK ETİĞİ

2.1. Muhasebe Kavramı ve Amacı

Muhasebe kavramı, kökeni Arapça bir kelime olan “muhasaba” sözcüğünden alfabemize girmiştir. Muhasaba, karşılıklı hesap görme, hesaplaşma, hesap ilmi manasına gelmektedir. Muhasaba sözcüğünün temeli hesap anlamına gelen Arapça “hasāb” sözcüğünden türemiştir. Hasab sözcüğünün temeli ise Arap alfabesindeki “hsb” kökünden gelmekte olup mahsup, muhasebe, hesap gibi aynı kökten gelen kelimelerdir (Muhasebe Terimleri Etimolojisi, 20??: 1).

Muhasebe; şirketlerin finansal işlemlerini kayıt altına alan, sınıflandıran, özetleyen, analiz eden ve ilgili kişi ve kurumlara raporlayan bir bilimdir. Diğer bir ifadeyle muhasebe, hesap işlerinin yapıldığı ortam, karşılıklı mutabakat yapma, hesap işleriyle meşgul olma, hesapların tümü, hesaplaşma anlamına da gelmektedir. Muhasebe; şirketin varlıkları ile kaynakları (sermayesi ile borçları) üzerinde değişime neden olan ve finansal nitelikli işlemlerin para ile ifade edilebilen bilgileri, kayıt altına almak, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak şeklinde ilgili kişi ve kurumlara raporlayan bir bilgi sistemidir (MuhasebeNet, 20??: 1).

Muhasebe, şirketler ile ekonomiye katkıda bulunan bütün iktisadi kesimler hakkındaki mali bilgilerin analiz edilerek ilgili taraflara özetlenmesini ve raporlanmasını sağlayan bir süreçtir. Şirketlerin muhasebe departmanında kayıt altına alınan bilgilerin büyük kısmı parasal olarak ifade edilmekle birlikte şirket için alınacak ekonomik kararlarda yardımcı rol üstlenirler. Bu ekonomik kararlar şirket içi ve dışındaki ilgili kişi ve kurumlar tarafından alınır (Yazıcı, 2003: 9)

Muhasebe bir bilgi sisteminin yanında bilimdir ve uygulama yelpazesi büyük bir alanı kapsamaktadır. Bütün bilimlerde olduğu gibi muhasebe biliminin de kendine ait tanımları, terimleri, standartları, kanunları, kuralları, uygulama yöntemleri, şekil şartları, kuramları ve tümleri vardır; bütün bu öğeler bir bilimi bilim yapan unsurlardır. Buradaki bütün öğeler muhasebede her şeyiyle ve yeterince vardır; kısaca muhasebe tartışmasız ve kendini ispat etmiş bir bilimdir (Yazıcı, 2003: 9).

Muhasebenin esas amacı bir firmada ortaya çıkan ve para birimi ile ifade edilebilen işlemleri Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri'ne uygun olarak belirli bir sistem ve

kurallar içinde kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, finansal tablolar biçiminde raporlamak, analiz etmek ve yorumlamaktır. Muhasebe, şirkette meydana gelen işlemlerin mali özellikte olanlarının para ile ifade edilmiş şekilde kayıt altına alma, sınıflandırma, özetleme, analiz etme, rapor etme ve sonuçları yorumlama bilim ve sanatıdır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere muhasebenin temel unsurları (SPK, 2002: 7);

- ❖ Mali bilgileri kayıt altına alma,
- ❖ Sınıflandırma,
- ❖ Analiz etme,
- ❖ İlgili kişi ve kurumlara rapor etme,
- ❖ Yorumlamadır.

Genel olarak muhasebenin amacı ve esası aynı olmasına karşılık firmaların gaye ve faaliyetlerinin farklılık göstermesi, muhasebenin kendi içinde çeşitlenmesine neden olmuştur. Muhasebe; genel muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır (SPK, 2002: 7).

Şirkette oluşturulan muhasebe bilgileri şirketin finansal ve ekonomik durumu ile faaliyetlerinin sonucu hakkında bilgiler vermesi sebebiyle, menfaat gruplarını ve kurumları yakından ilgilendirmektedir. Bu menfaat grupları ve kurumlar aşağıdaki gibi belirtilebilir (SPK, 2002: 7):

- ❖ Her düzeyde yöneticiler,
- ❖ Şirketin esas sahipleri veya hissedarlar,
- ❖ Şirketle ilişkili olan kişi ve kuruluşlar,
- ❖ Şirketin personeli,
- ❖ Şirketin yasalarla sorumlu olduğu devlet,
- ❖ İlgili kişi ve kuruluşlar.

Burada saydığımız tarafların hepsinin muhasebe bilgilerine karşı olan gereksinimleri farklı bir sebep ve beklentilere dayanmaktadır.

2.1.1. Bilimsel Açıdan Muhasebe

Belli standartlar çerçevesinde kişilerin hak ve sorumluluklarını, hesapsal ve sayısal olgular olarak, çift yanlı kayıt sistemi ile denkleştirme metodu kullanılarak yasalar ve şirketin kendi ilkeleri çerçevesinde denetime uygun bir biçimde, dönemsel ve anlık olarak kayıt altına alan, bunları kendi kurallarına uygun delilleri dayanak olarak kullanan, tanıtıcı bilgi, anlayış ve herkesin aynı şekilde yorumlayabileceği bilgilere ulaşımı sağlayan sisteme bilimsel açıdan muhasebe denir (Yazıcı, 2003: 10).

Muhasebe biliminin öğelerini tanım, ilke, kanun, kural, yöntem, kuram ve tümlem gibi unsurlar oluşturmaktadır (Yazıcı, 2003: 10).

Deliller, muhasebe bilim öğelerine uygun her türlü fatura, irsaliye, gider makbuzu, müstahsil makbuzu, kanuni ve şirketin kendi ilkeleri açısından zorunlu defterler, hesap ve mutabakat raporları, bordrolar, tahsil ve tediye makbuzları, çizelge, rapor, bildirme ve beyanname gibi somut belgelerdir (Yazıcı, 2003: 10).

2.1.2. Sayısal İşlem Açısından Muhasebe

Matematiğin dört işleminden toplama ve çıkarmaya dayalı sayısal olgular kullanılarak denkleştirme metodu ile dönemsel ve anlık olarak yapılan tasnif ve işlemler, denetime uygun, hesap, mutabakat, denkleştirme ve kayıt işlemlerinin tamamı sayısal işlem açısından muhasebeyi ilgilendirmektedir (Yazıcı, 2003: 10).

2.1.3. Toplumsal Açıdan Muhasebe

Toplumsal muhasebenin tanımı, toplumun her kesiminde, kişi, aile, kuruluş, diğer ekonomik birimlerin dönemsel ve anlık olarak denetime uygun bir şekilde hesap, kitap ve denkleştirme işlemlerinin tamamıdır (İstanbul YMMO Rapor, 2006: 39).

Muhasebe biliminin toplumun değişen ve farklılık gösteren ihtiyaçlarını giderme performansı, Ortaçağdaki İtalyan ve İngiliz deniz tacirlerinin kar elde etmeye yönelik faaliyetlerinden başlayıp sanayi devriminin üretim maliyeti sorunlarına ve yenilikçi

şirketlerde, şirket sahiplerinin yerine geçen yöneticilerin ihtiyaçlarına kadar gitmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 172).

2.1.4. İktisadi Açıdan Muhasebe

İktisadi açıdan muhasebenin anlamı, gerçek kişi, aile, iktisadi kurum, vakıf, dernek v.b. hesap birimlerinin hak ve sorumluluklarını tespit etmek maksadıyla bunların dönemsel gider, maliyet, satış ve kar oluşumuna; herhangi bir zamanda varlık ve sermaye durumu ve değişikliği ile ilgili mali ve finansal hareketleri usulüne uygun belgeler üzerinde belirleyen, bunları çift yanlı hesaplara kayıt ederek takip eden; sonuçları ortaya çıkararak analiz eden; belgeleme sistemine ve yönetim kadrosuna karar almada yardımcı ve rehber olma özelliğine sahip hareket ve uygulama sahası geniş bir bilimdir (Yazıcı, 2003: 16).

Muhasebeci daha önceleri sadece bir memur ve sayman gibi görülmesine karşılık günümüzde iktisadi hayatta önemli kararlar verilmesinde (şahsi, şirketler ve devletler bazında) etkin bir rol oynayan ve üstlenen ve aynı zamanda ciddi ihtiyaç hissedilen bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987: 172).

Günümüzde ekonomik ve iktisadi açıdan gelişmiş ülkelerde muhasebe, kendine mahsus yasa, kural, ilke, yöntem, kuram ve sistemleriyle, bir bilim olarak gereken ilgi ve saygıyı bulmaktadır. Muhasebe birimine ve mesleğine bu gelişmiş ülkelerde, önem verilmekte ve gerekli özen yasa ve kurumlar çerçevesinde gösterilmektedir. Ülkemizde ve gelişmekte olan ülkelerde muhasebe, siyasi iktidarlar, ilgili kurumlar ve kişilerce ihmale uğramıştır. Bir ülkede muhasebeye verilen önem ve uygulanabilirlik seviyesi, o ülkenin iktisadi gelişmişlik seviyesinin ve gelir dağılımındaki adaletin en önemli işaretidir. Uygulama düzeyi yüksek olan bir muhasebe sistemi, kurum ve şirketin iyi bir yönetim anlayışı ve uygulaması ile gelişmesi açısından önemli bir vasıta; kural ve standart dışı ve düzensiz bir muhasebe sistemi, kurum ve şirketin iflasını hızlandıran önemli bir araçtır (Yazıcı, 2003: 16).

2.1.5. Tümlen Açısından Muhasebe

Tümlen açısından muhasebe ise, gerçek kişiler, aile, iktisadi kurum, vakıf, dernek, siyasi parti v.b. hesap birimlerinde, belgelerin sınıflandırılması ve arşivlenmesi, hesapların standartlar çerçevesinde kayıt altına alınması, maliyetlerin bütün etkenleri

dikkate alınarak çıkarılması, sonucun raporlara aktarılması, analiz edilmesi ve tahminlerdeki sapmaların belirlenmesi gibi unsurlardan meydana gelen dönemsel ve anlık olarak tahakkuk, hesaplama, yöntem ve mutabakatlaşmaların tamamıdır (Yazıcı, 2003: 16).

2.2. Muhasebe Mesleği

Mesleğin tanımı, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” ile “Bir kimsenin geçimini sağlamak için sürekli yaptığı; bilgi, eğitim veya yaratıcı güç gerektiren etkinlik.” şeklinde yapılmıştır (Türk Dil Kurumu sözlüğü).

Diğer bir deyişle meslek, insanın hayatını devam ettirebilmek için yapmak zorunda olmasının yanında iyi bir eğitim alması, tecrübesi, uzmanlaşması ve bu yaptığı mesleğe yönelik kabiliyetlerini geliştirmesi ve bütün bu yapılan olaylar silsilesinin şahıslara kazandırdığı unvandır.

Yukarıda anlatılan tanımlar çerçevesinde yapılan çalışmaların meslek olarak değerlendirilebilmesi için aşağıdaki niteliklere sahip olması gerekmektedir (Marşap, 1996: 119);

- ❖ Yapılan çalışmaların içinden çıkılması, üretilmesi, anlaşılması güç olan bir yapıyı ve kendini sürekli yenileyen bir bilgi sistemini kapsıyorsa,
- ❖ Çalışmalar yapılırken ortaya çıkan problemlerin çözümünde mesleğe ilişkin ve meslekle ilgili kanaat ve değerlendirmeler yapıyorsa,
- ❖ Bir ülkedeki halkın bütününün faydasına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk üstleniyorsa, bir meslek olarak kabul edilmektedir.

13.06.1989 tarih ve 20194 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren, 3568 sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile muhasebecilik mesleği 1989 yılından itibaren ülkemizde yasal bir yapıya kavuşturulmuştur (SPK, 2002: 8). Ancak 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5786 sayılı Kanun ile 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun ismi

“Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” olarak değiştirilmiştir.

2.3. Muhasebenin İşletme Açısından Önemi

Şirket personeli aktif ve verimli bir şekilde çalışabilmek için; üretimde kullanılan ilk madde ve malzeme ile çalışma süreci ve türlü hizmet imkanları ve bu imkanların kullanılması sonucunda elde edilen sonuç bilgisine gereksinim hissederler. Şirket dışındaki çıkar grupları da şirket ile ilgili bilgi sahibi olmak için benzer sonuç bilgisine gereksinim hissetmektedirler. İhtiyaç duyulan bu bilgilerin tamamına yakını sunan muhasebedir. Bu bilgiler işlevsel bilgi, finansal muhasebe bilgisi ve yönetim muhasebesi bilgisinden oluşmakta olup büyük bir kısmı muhasebe tarafından üretilmektedir (Özkaya, 2008: 27).

❖ İşlevsel Bilgi: Şirketin günlük işlemleri için ihtiyaç duyulan bilgilerdir. Personel hesap pusulaları, bordroları ve avans makbuzları, anlık stok raporları, stok maliyetleri ve satış tutarları, alıcılar ve satıcıların borç ve alacaklarının takip edildiği muavin raporlar ve kayıtlar gibi bilgiler işlevsel bilgiler olup bu bilgiler finansal muhasebe ve yönetim muhasebesine bilgi kaynağı olma noktasında önem arz etmektedir (Özkaya, 2008: 27).

❖ Finansal Muhasebe Bilgisi: Şirket hakkında karar vericiler (yönetim, hissedarlar, mevcut çalışan personel, üçüncü kişi ve kurumlar) açısından finansal muhasebe bilgisi çok önem arz etmektedir. Finansal muhasebe bilgileri belirlenmiş standart ve kurallara göre raporlanıp sunulduğundan dolayı ilgili kişi ve kurumlar bu bilgileri hem şirketin durumunu analiz etmede hem de şirketler arası karşılaştırmalarda kullanabilirler (Özkaya, 2008: 27). Şirketin ilgili kişi ve kurumlara hitap eden muhasebesi olarak görülen finansal muhasebe genel manada genel muhasebe olarak da tanımlanmaktadır.

❖ Yönetim Muhasebesi Bilgisi: Şirket yönetim kadrosu çoğu zaman ayrıntılı işlevsel ve operasyonel bilgiler üzerinde çalışmak için zaman ayıramazlar. Şirket yönetimi görev ve sorumlulukları gereğince bu bilgilerin özeti niteliğindeki bilgilere ihtiyaç duyarlar. Yönetim muhasebesi şirketin önceki dönemlerinde üretilen bilgilerden faydalanarak geleceğe ait kısa ve uzun vadeli planların yapılmasında önemli karar mekanizmasıdır. Şirketin yapmış olduğu faaliyetlerin planlanması, kontrol edilmesi ve

isabetli karar alınabilmesi gibi amaçları doğrultusunda hazırlanan muhasebe bilgileri yönetim muhasebesi bilgisi (karar muhasebesi bilgisi) olarak da bilinmektedir. Tahmini bütçelerin yapılması, yapılacak yatırımlarla ilgili fayda maliyet analizinin değerlendirilmesi ve risklere karşı önlemlerin alınmasındaki üretilen bilgiler yönetim muhasebesi bilgileridir (Özkaya, 2008: 27).

İşlevsel ve operasyonel bilgiler ile finansal muhasebe bilgilerinin geçmişle ilgili olmasının yanında yönetim muhasebesi bilgileri geleceğe yönelik olmaktadır.

Muhasebe departmanının görev ve sorumluluklarını üretilen bilgilerin eksiksiz, anlaşılabilir, güvenilir, yansız ve doğru olarak sunulduğu sürece yerine getirdiği kabul edilir. Bu üretilen finansal muhasebe bilgilerine şirketle ilgili olan çıkar grupları karar verme süreçlerinde analiz etmek için ihtiyaç duyarlar (Cemalcılar ve Erdoğan, 1997: 8).

Bu çıkar gruplarını iki başlık altında toplayabiliriz (Sözbilir, 2000: 9);

- ❖ İç kullanıcılar,
- ❖ Dış Kullanıcılar.

2.3.1. İç Kullanıcılar

Şirketin pay sahipleri, yönetim kadrosu ve şirket personeli iç kullanıcılar olarak tanımlanmaktadır. Şirket içinde üretilen bilgilerin doğru, yansız, güvenilir, anlaşılabilir ve şirket lehine en iyi bir şekilde kullanılabilmesi için ortam sağlanması ve gerekli alt yapıların oluşturulması işinde hissedarlar konularında tecrübeli ve uzman kişileri görevlendirmektedirler. Bu uzman ve tecrübeli kişilerin verimliliklerinin ve başarılarının ölçülmesi ve değerlendirmesi muhasebede üretilen bilgilerle yapılabilmektedir. Şirketin hissedarları ve profesyonel yöneticileri şirketle ilgili yatırım ve faaliyet kararlarını muhasebeden alacakları finansal ve mali raporları kullanarak alırlar (Bektöre ve diğ., 1998: 4-5).

Şirketin yönetim kadrosunun birinci vazifesi etkin kurallar ve uygulama sahası oluşturma ile finansal muhasebede üretilen bilgileri kullanarak yönetim muhasebesi çerçevesinde şirketle ilgili faaliyet ve sonuçları değerlendirme ve analizini yapmaktır. Bu analiz ve değerlendirmelerinden sağlıklı ve etkin bir sonuç elde edebilmek için üretim, finans, pazarlama, insan kaynakları, araştırma ve geliştirme departmanları ile

bilgi alışverişinin kesintisiz ve eksiksiz olması gerekir. Bu departmaların ürettiği bilgilerin büyük çoğunluğu mali özellikte olup muhasebe departmanının bilgisi dahilinde üretilmektedir (Bektöre ve diğ., 1998: 6).

Şirketlerde yönetim kadrosunun muhasebe departmanı tarafından üretilen bilgi ve raporlar doğrultusunda verecekleri kararlar dört madde halinde değerlendirilebilir (Özkaya, 2008: 28):

- ❖ Finansal kararlar: Şirketin ihtiyaç duyduğu kaynakların belirlenmesi, bu kaynakların nereden, ne şekilde ve en uygun şartlarda elde edilmesi ile ilgili kararlardır.
- ❖ Kaynakların etkin kullanım kararları: Şirketin kendi kaynakları ve dışarıdan uygun şartlarda sağlayacağı fonlar ile şirket lehine alacağı ve uygulayacağı yatırım kararlarıdır.
- ❖ Üretim ve maliyet kararları: Hangi ürünün ne zaman, ne miktarda ve ortalama hangi maliyetlerden üretileceğini belirleyen kararlardır.
- ❖ Pazarlama ve satış kararları: En uygun satış fiyatının belirlenmesi, uygun pazarların araştırılması, reklam ve satış bütçelemelerinin yapılması ve rekabet koşulları ile risk yönetimini belirleyen kararlardır.

Muhasebe ürettiği bilgilerle genel olarak karar noktasında şirket yönetimine şu konularda kılavuzluk yapar (Özkaya, 2008: 29);

- ❖ Şirketle ilgili geleceğe dönük tahmin ve yatırımlar, fon ihtiyaçları ve finansal kararlarda,
- ❖ Şirketin arz ve talep dengesini gözeterek üretilecek çeşit ve miktar ile kapasite kararlarda,
- ❖ Günlük nakit akışı, nakit ve benzeri kaynakların mevcutları ile ihtiyaçların belirtilmesi ve alacak ve borç yönetimi kararlarda,
- ❖ Şirket personeli ile ilgili maliyetlerin insan kaynakları bölümünden temin ederek daha iyi çalışma koşullarının oluşması kararlarda,
- ❖ Şirketin sürdürdüğü projelerin maliyetleri, araştırma ve geliştirme giderleri ile ilgili kararlarda,

❖ Satış ve pazarlama politikaları ve maliyetleri hakkında pazarlama ve satış departmanının kararlarında,

Rehberlik yapar ve yol gösterir.

Şirketlerin tüm karar ve organizasyonlarında sorumluluk üst düzey yöneticilere aittir. Bu sebepten dolayı şirketin mali durumunu gösteren finansal raporların hazırlanması ve sunulmasının şirketteki bütün departmanlar açısından önemi çok büyüktür (Özkaya, 2008: 29).

Bu hazırlanan finansal tablolar personelin şirketin mali durumu ve performansı hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar. Personelin maaş zam taleplerinde bu mali bilgiler kendilerine yardımcı olacaktır (Özkaya, 2008: 29).

2.3.2. Dış Kullanıcılar

Şirket ile ilgili çıkar grupları olan kredi veren bankalar ve kuruluşlar, mal ve hizmet satanlar, mal ve hizmet talebinde bulunanlar, kurumsal ve bireysel yatırımcılar ve kamu gibi şirket dışı şahıs ve kurumlar kendi menfaatlerini güvence altına almak amacıyla şirket hakkında detaylı bilgiye gereksinim hissederler (Bektöre ve diğ., 1997: 1).

Şirket ile ilgili çıkar grupları olan ve dış kullanıcı denilen finansal bilgi kullanıcıları aşağıdakilerden meydana gelir (Özkaya, 2008: 30):

- ❖ Şirkete kredi temin eden kurum ve kuruluşlar,
- ❖ Kurumsal ve bireysel yatırımcılar,
- ❖ Şirkete mal ve hizmet satanlar,
- ❖ Şirketten mal ve hizmet talep edenler,
- ❖ İşçiler ve işçi sendikaları,
- ❖ Kamu.

Şirketin muhasebe bölümü tarafından üretilen finansal bilgi ve raporların amaçlarından bir tanesi de, bireysel ve kurumsal yatırımcılara ve kredi veren kurum ve kuruluşlara verecekleri yatırım ve kredi kararları ile ilgili yardımcı olmaktır. Bu sebepten dolayı finansal raporlar şirket faaliyetlerinin sonuçları ve mali durumunu yansız, doğru,

okunabilir ve anlaşılabilir bir şekilde yansıtmak zorundadır. Bu şekilde düzenlenen finansal raporlar şirketin geçmişi hakkında bilgi verdiği gibi, gelecekteki durumu ve performansı hakkında da karar aşamasında bilgi kullanıcıları tarafından değerlendirilecektir (Özkaya, 2008: 29).

Şirketle ilgilenen bireysel ve kurumsal yatırımcılar ile kredi veren kurum ve kuruluşlar, şirketin mali durumu, borç ödeme kapasite ve yeterliliği ile borç ödeme politikalarını anlayabilmek için (Özkaya, 2008: 29):

- ❖ Şirketin önceki dönemlerdeki borçlarını vadesinde ödeyip ödeyemediği,
- ❖ Şirketin kredi limitleri ve güvenilirliğinin durumunun ne düzeyde olduğu,
- ❖ Mevcut kredi ve borçlarını ödeyebilecek mali gücünün yeterli olup olmadığı,
- ❖ Şirketin gelecekteki durumunun ve performansının yeterli olup olmadığı gibi soruların cevaplarını almaya ihtiyaçları vardır.

Şirketin pay sahipleri: Şirketin hisselerine sahiplik devam etmeli mi etmemeli mi? Sahiplik devam edecekse pay adetleri ve oranları hangi seviyede olmalı? Pay adetleri ve oranları artırılmalı mı, azaltılmalı yoksa mevcut sahiplik devam etmeli mi? Şirketin performansı, verimliliği ve karı yeterli düzeyde mi? Gibi sorunları cevaplandırmaya çalışırlar (Özkaya, 2008: 31).

Şirkete mal veya hizmet satan satıcılar satış işlemi kredili mi ya da peşin mi yapmadan önce şirketin mali durumuna bakarak borç ödeme gücü hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Bu bilgilere muhasebe bölümünün beyan etmiş olduğu finansal raporlar ve tablolar sayesinde ulaşabilirler (Sözbilir, 2000: 14).

Şirkete mal veya hizmet satacak satıcılar satış işlemi vadeli yapabilmeleri için şu sorulara cevap bulmaları gerekir: Şirkete vadeli satış yapılmalı mı? Eğer yapılacaksa bu borçların vadesinde ödenme riski nedir? (Özkaya, 2008: 31).

Şirketin ürettiği mal veya hizmeti alan alıcılar satın aldıkları mal veya hizmetin kalitesi, garantisi ve daha sonraki servis hizmetlerinin sürekliliğini şirketin mali gücünü analiz ederek öğrenebilirler (Sözbilir, 2000: 14).

Şirketten mal veya hizmet alan alıcıların cevabını aradığı sorular ise şunlardır: Şirket talep edilen mal veya hizmetin piyasadaki muadillerine göre kalite ve fiyat açısından uygun bir düzeyde mi piyasaya sunuyor? Şirket arz ettiği mal veya hizmetin garantisini devam ettirecek mi? (Özkaya, 2008: 31).

Şirkette çalışan işçiler ve bu işçilerin bağlı olduğu sendikalar muhasebe bölümünün ürettiği finansal tabloları ve sunulan raporları personel ücretlerinin ödenme garantisi ve devamı açısından incelemek ister. Şirkette çalışan işçiler tarafından cevap bekleyen sorular ise şunlardır: Şirket çalıştırdığı işçilerin ücretlerini ve değişen piyasa şartlarına göre yapılacak ücret zamlarını ödeme gücüne sahip mi? Şirket mali gücünün sürekliliği ve işçi istihdamının devamlılığını sürdürebilecek yapıda mı? (Özkaya, 2008: 31).

2.4. Muhasebe Meslek Etiği

Etik, insanların toplum hayatında aralarındaki davranışlarda iyi veya kötü, doğru ya da yanlış olgularının esasını araştıran felsefi bir yaklaşımdır. Etiği ahlak olgusunu da kapsayan felsefi bir kurallar bütünü olarak tanımlayabiliriz (Uyar, 2005: 1).

Etik davranış, doğru ve yanlış ile iyi ve kötüyü analiz ederek, doğru ve iyi davranışı uygulama ve ahlaklı davranma biçimidir. Toplumun kabul ettiği doğru ve iyi kurallara bireylerin uygun davranması ahlaklı davranış olarak nitelendirilmektedir (Uyar, 2005: 1).

Etik, hayatın her kademesinde davranışlara yön veren kurallar tarafından doğruyu ve yanlış ayırt etmek olarak anlaşıldığı için, farklı toplumlar ve kültürler kendi tarihleri boyunca kendi kurallarını belirlemişlerdir. Bu kuralların esasları ve özellikleri bazı durumlarda dine ve göreneklere, bazı durumlarda ise meslek gruplarının içinde bulunduğu şartlara göre biçimlenmiştir. Bunlar özellikle kuralların ve uygulamaların tam olarak hayata geçirilemediği topluluklarda ilişkilerin sağlıklı sürdürülebilmesinin çaresi olarak görülmüştür. Tarihsel süreç içerisinde ekonomide, sosyal hayatta ve şirketlerde ilişkilerin sürekli değişim göstermesi ve farklı bir boyut kazanması kuralların ve ilkelerin daha açık bir şekilde belirlenmesini ve uygulanmasını zorunlu kılmıştır. İlişkilerin daha bir karmaşık hal alması yeni organizasyonların oluşmasına ve bu organizasyonların kendi kurallar sistemini belirlemelerine neden olmuştur. Günümüzde hala gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş toplumlarında etik kuralların tam olarak

algılanamadığı ve uygulamaya konulamadığı gözlemlenmektedir. Gelişmekte olan bu ülkelerde kurumlara ve sisteme olan güvenilirliğin düşük bir seviyede olması ciddi sorunlar teşkil etmektedir. Güven ise, karşılıklı iki tarafın birbirlerine karşı ne yapacaklarını ve nasıl davranacaklarını bilmeleri ile mümkündür. Etik değerler nasıl davranılacağını belirleyen kurallar ve ilkeler bütünüdür (Müslümov ve Aras, 20???: 2)

İktisat terimleri sözlüğünde ekonomi “Bir ülkede, bölgede ya da bir bütün olarak dünyada mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım, değişim, yeniden üretim ve tüketiminin gerçekleştirildiği sistem” olarak tanımlanmıştır. Bu sisteme güven, sistemin sağlam, güvenilir ve devamlılığının sağlanmasında etik değerlere ve kurallara uyulması, temel etik ilkelerinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. Bu sebepten dolayı iktisadın temel taşlarından biri olan şirketlerin faaliyetlerini sürdürebilmelerinin esas gayesi kar elde etmek olmayıp, piyasa koşullarına göre faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve sosyal sorumluluklarının gereğini yerine getirilmesidir. Friedman’a göre şirketlerin sadece bir tek sosyal sorumluluğu vardır. O sorumlulukta herhangi bir şekilde hile, aldatma ve muvazaa yapmaksızın serbest piyasa rekabet koşullarına uygun olarak, oyunun kurallarına göre kaynakları ve imkânları çerçevesinde şirketin karını yükseltmek için en iyi şekilde değerlendirmektedir. Tam rekabet piyasalarda şirketlerin sattıkları ürünlerin fiyatlarının belirlenmesinde tek başlarına kontrol gücü bulunmadığından, satılacak ürün fiyatının en düşük maliyetle ve yüksek kaliteye göre belirlenme mecburiyeti vardır. Bunların yanında tam rekabet koşullarının uygulanmadığı ve alıcıların gerçek fiyatlardan bilgisinin olmadığı pazar şartları da mevcuttur. Bir tarafın diğer tarafa göre daha fazla bilgi sahibi olduğu pazarlarda eksik bilgiye sahip alıcı sadece satıcının bilgilendirmesine göre işlem yapmak zorundadır. Dolayısıyla böyle bir ortamda asimetric bilgi sebebiyle alıcının yanıltılması sonucunda zarara uğraması yeni taleplerin gelmesini engellemekte ve piyasalardaki serbest rekabet koşullarının etkinliğini azaltmaktadır (Müslümov ve Aras, 20???: 2-3).

Etikle ilgili Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu’nun (IFAC) 8 numaralı taslak bildirisinde aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır (Uyar, 2005: 1).

❖ Etik karşılıklı tarafların uyması ya da imtina etmesi ile ilgili olup insan davranışlarıyla ilişkilidir.

❖ Şahıslar olaylar ve işlemler hakkında karar verme ve seçme hakkını kullanarak bu davranışlar hakkında değerlendirme yapabilir veya hüküm verebilirler.

❖ Ahlaki prensiplere dayanarak davranışlar hakkında hüküm verilebilir. Bu hükmün dayanağı olan ahlaki prensipler rehber olarak rol oynar.

Muhasebe bölümünün önemli işlevlerinden bir tanesi ilgili kişi ve kurumlara tam, doğru, eksiksiz ve güvenilir bilgiler arz etmektir. Arz edilen bu finansal bilgiler tam, doğru, eksiksiz ve güvenilir değilse bilgi kullanıcıları isabetli ve faydalı kararlar alamazlar ve muhasebe sisteminden beklenen maksimum yarar elde edilemez. Muhasebe bölümünün ilgililere bilgi arz etme görevi dikkate alındığında muhasebe mesleğinde etik; tam, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir bilgilerin yasalara ve toplumun değer yargılarına uygun bir şekilde meslek mensuplarınca takdim edilmesidir (Uyar, 2005: 1).

Muhasebe meslek etiği, muhasebe bölümünün üretmiş olduğu finansal bilgileri iç ve dış kullanıcılar tarafından ne ölçüde faydalanıldığı dikkate alınarak belirlenmelidir. Muhasebe bölümünün bilgi üretim ve dünya standartlarına uyumunu üst seviyede tutabilmek için etik etkinliklerde bulunmak temel amaçtır. İç ve dış kullanıcıların kullanımı için üretilen bilgiler tam ve güvenilir değilse bu kullanıcılar sağlıklı ve isabetli kararlar alamayacak ve böylece muhasebe bölümünden beklenen fayda elde edilememiş olacaktır. Şirketlerin finansal faaliyetlerinin bütün piyasadaki konumu dikkate alındığında bu mali bilgilerin tam, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir olması daha da önem arz etmektedir (Özkaya, 2008: 32).

Şirketlerin yapmış olduğu faaliyetlerin düzenli bir şekilde kayıt altına alınmaması neticesinde sunulacak finansal raporların eksik ve gerçeği yansıtmaması, toplumda ekonomik hayata olan güveni sarsacak ve ekonomik yapıyı olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenlerden dolayı şirketlerdeki bilgi sistemini oluşturan muhasebe mesleğinin görev ve fonksiyonlarının topluma daha iyi tanıtılması ve toplumsal etik kuralları çerçevesinde mesleğin dinamik ve etkin olarak icra edilmesi gerekmektedir (Uyar, 2005: 1).

Muhasebe meslek etiği, mal ve hizmet satın alanlara, kamuya, topluma ve diğer ilgililere dürüstlük, güvenilirlik, tutarlılık, yalan söylememe v.b. davranışlarla en iyi ve kaliteli hizmet edilmesi olarak tanımlanabilir (Özkaya2008: 32).

Muhasebe mesleği mensuplarının bireysel ve kurumsal müşterilere karşı tavır ve hareketlerini elverişli ve kabul gören duruma getiren üç temel unsur vardır (Akdoğan, 2003: 29):

- ❖ Anayasa, yasa ve diğer yasal organizasyonlar,
- ❖ Serbest, hür ve kendi kendine karar verme hakları,
- ❖ Toplumda yerleşmiş ve uygulanan ahlaki davranışlar.

Anayasal düzenlemeler ile kendi kendine hareket etme ve karar verme gücü arasındaki balans ayarını yapan en önemli faktör muhasebe meslek mensuplarının kendi bünyelerinde barındırdığı etik değerlerdir (Akdoğan, 2003: 29).

2.4.1. Muhasebe Meslek Etiğinin Amaçları

Muhasebe meslek etiğinin kazandırılmasında ilk olarak eğitim ve öğretim kurumlarından başlanılmalı ve kazanım ile ilgili müfredatın geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Bu müfredat geliştirilirken aşağıdaki ana başlıklar mutlaka irdelenmelidir (Akdoğan, 2003: 30):

- ❖ Muhasebe mesleğindeki etik değerler ortaya konularak gerekli tanımlamalar yapıldıktan sonra diğer konular bu tanımların üzerine inşa edilmelidir,
- ❖ Muhasebe meslek etiğindeki değerler verilirken aynı zamanda sorumluluk bilinci de aşılmalıdır,
- ❖ Muhasebe meslek etiği öğretilirken ortaya çıkabilecek olumsuzluklara ve bilinmeyenlere karşı nasıl davranılması gerektiği ile ilgili sistem oluşturulmalı,
- ❖ Muhasebe meslek etiği müfredatı belirlenirken muhasebe eğitimi ile entegre edilmelidir,
- ❖ Muhasebe meslek etiğinde meydana gelebilecek herhangi bir değişikliği kabullenme ve ayak uydurma konusunda sistem oluşturulmalı,

- ❖ Muhasebe meslek etiğinin geçmişi hakkında bilgilendirme yapılmalı ve meslek etiğinin genel kuralları ile ilişkilendirilmelidir.

2.4.2. Muhasebe Meslek Etiğine Duyulan Gereksinim

Bilginin dürüst, güvenilir, doğru, eksiksiz, zamanlı, istikrarlı ve tutarlı bir şekilde kullanıcılara sunulması tamamen meslek mensubunun ahlaki tutumuyla ilgilidir. Dolayısıyla meslek mensubunun ahlaki ya da gayri ahlaki tavır ve davranışları bilgi kullanıcılarını ve alınacak kararları doğrudan etkileyecektir (Uyar, 2005: 1).

Meslek mensubunun toplumsal alandaki sorumlulukları çok geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır. Meslek mensubu kendisinden talep edilen bilgi ve tecrübelerini kanunların ve kendi meslek odasının belirlediği limitler çerçevesinde aktarmalı ve en kaliteli bir şekilde hizmet sunmak için gayret sarf etmelidir. Meslek mensubu bu hizmetleri ifa ederken ortaya çıkacak sıkıntı ve meseleleri aşmada ve yeni çözümler üretmede meslek ahlakı ve meslek etiğinin çok önemli bir yeri bulunmaktadır (Uyar, 2005: 1).

Etik kurallar muhasebe mesleğinin icrasında önemli bir yer tutmaktadır. Ekonomik ve finansal kararlar almada muhasebecilere etik etkilerinden dolayı ciddi bir gereksinim hissedilir. Bu kararların alınması aşamasında muhasebeci olmazsa karardaki isabet oranı da düşecektir. Çünkü muhasebecilerin yaptıkları iş ve işlemlerin, şahıslara, şirketlere, kurum ve kuruluşlara devamlılık ve karar verme aşamalarında önemli bir yol gösterici rolü bulunmaktadır. Muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarının faaliyetleri ilgili kurum, kuruluş ve şahısları önemli ölçüde etkiler (Özkaya, 2008: 29). Bir muhasebecinin yapacağı iş ve işlemler, şirketin pay sahibine yapacağı herhangi bir ödemededen tutun, yapılacak bir yatırımın fayda maliyet analizini, herhangi bir mamulün karlılık oranını, vergi kanunları çerçevesinde vergiden kaçınma yöntemi ile ödenecek vergi miktarını, şirketin ödeme gücünün sürdürülebilirliğini ve şirketle ilgili raporlamalar neticesinde alınacak kararlardaki isabet oranını etkileyebilir.

Ekonomik standartların belli bir seviyeye geldiği günümüz dünyasında pek çok meslekte olduğu üzere muhasebe mesleğinde de iş ahlakına ve meslek etiğine verilen önem sürekli artan bir grafikte seyretmekle birlikte önümüzdeki yıllarda da meslek etiğine verilen önem mevcut seviyeden daha da fazla olacağı tahmin

edilmektedir. Bilhassa muhasebe meslek mensuplarının yapmış oldukları kayıtlar ve düzenlemiş oldukları finansal raporlar neticesinde etkilenen geniş bir kitlenin olması, yapılacak bu iş ve işlemlerin insanların yaşam düzeylerini olumlu ve olumsuz etkilemesi, meslek mensuplarının meslek etiğine ve iş ahlakına olan tutumlarında ve uygulamalarında daha dikkatli ve özenli bir tavır sergilemelerini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçeveden meslek etiği ve iş ahlakı konuları değerlendirildiğinde muhasebe meslek mensupları daha duyarlı, çözüm endeksli ve tutarlı bir yaklaşımı hayata tatbik etmelidirler (Aymankuy ve Sarıoğlan, 2005: 25).

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru meydana gelen Enron ve benzeri ekonomik skandallar muhasebe mesleğini doğrudan ilgilendirdiği için muhasebe etiğine duyulan ihtiyaç tekrardan dünya gündemine girmiştir (Kılıç, 2002: 428).

Muhasebe mesleği son kırk yıl içinde karmaşık ve uygulanması zor bir hale gelmiştir. İlgili gruplardan gelen farklı talepler, sürekli mevzuatın değişmesi, uygulamalarda meydana gelen değişiklikler ve yenilikler, mükelleflerin zamana göre değişen beklentileri ve dünya muhasebe standartlarında meydana gelen değişiklikler muhasebe mesleğinin daha bir karmaşık hale gelmesine sebep olmuştur. Standartların sürekli değişmesi ve artması mali raporlarda hileye yönelmeyi sağlamış, rekabet koşullarının zorlaşması muhasebe etik kurallarına uyumlu bir şekilde muhasebe mesleğinin icra edilmesini de zorlaştırmaktadır (Özkaya, 2008: 34-35).

Muhasebe meslek mensupları muhasebe etik kurallarını uygularken mükellefle veya çalıştıkları işyerlerindeki yöneticilerle olan münasebetlerinde isteklerle doğrular arasında ikilem yaşamaktalar ve karar verme noktasında sıkıntı çekmektedirler. Mesela finansal raporlarda muhasebe kayıtlarına göre olması gereken bilgiler değil de mükellef ya da yöneticinin isteğinin gösterilmesi muhasebeci açısından zorluk yaşanmasına sebep olmaktadır. Meslek mensupları bu durumda etik kavramlardan yola çıkmalı, sonuçların etkilediği ilgililer dikkate alınarak farklı yaklaşımlar belirleyip ahlaki ve yasal çerçeveye uygun hareket etmelidirler (Sözbilir, 2000: 47).

Bir diğer etik konusu ise güvenilirlik ve sır saklama ilkesi gereği meslek mensubunun elde etmiş olduğu gizli ve önemli bilgileri muhafaza etmesidir. Meslek mensupları yapmış olduğu işlerden dolayı herkesle diyalog halindedirler. Bundan dolayı da işverenlere ve işyerlerine ait gizli ve hayati ehemmiyetteki bilgileri muhasebeciler

öğrenirler. İşyerlerine ait finansal ve yeni yatırım gibi bilgilere çok rahatlıkla ulaşabilirler. Bu ortaya çıkan durum karşısında muhasebecinin güvenilirlik ve sır saklama ilkesi gereği bu bilgilerin gizli tutulması etiksel bir sorun olarak dikkate alınması gerekmektedir (Özkaya, 2008: 35).

2.4.3. Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Yaklaşımlar

Muhasebe mesleğinin düzenlenmesi ve uygulanması ile ilgili ortaya çıkabilecek sorunların çözülebilmesi için, mesleğin düzenlenmesi ve uygulanmasından sorumlu olan kurum ve kuruluşlar tarafından meslek etiğinin yazılı hale getirilerek uygulanması gerekmektedir. Eğer etik kurallar yazı hale getirilmez ve uygulanması belli standartlara bağlanmaz ise tartışmalar ve problemler her zaman olacaktır. Bunun yanında mesleki etik kurallar yasal, somut ilke ve standartlar olarak yazılı hale getirilemediğinde “doğru davranış” ile ilgili anlaşmazlık ve tartışmalar sonucunda belirsizlikler her zaman olmuştur ve olmaya devam edecektir. Bulunulan çağın anlayışına uygun etik teoriler iki fikir ve düşünce yöntemine dayanmaktadır. Bu yöntemler teleolojik ve deontolojik yöntemlerdir (Özkaya, 2008: 35-36).

2.4.3.1. Teleolojik Yaklaşım

Teolojik yaklaşımın temel felsefesi yapılacak iş veya yatırımlarla ilgili alternatifler fayda maliyet yöntemi kullanılarak değerlendirildiğinde en fazla yararı sağlayacak alternatifin doğru olduğu tezini dikkate almaktadır. Bu yaklaşım, bireyci ve yararlı olma yaklaşımı olarak iki ayrı seçenekte değerlendirilebilir (Akdoğan, 2003: 35).

2.4.3.1.1. Bireyci Yaklaşım

Bireyci yaklaşım uzun vadede şahıslara fayda sağlayacak hareket veya davranış şekli olarak tanımlanmakta olup bencil, egoist veya ben merkezli bir yaklaşım olarak da tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda şahıslar uzun vadeli en fazla faydayı sağlayacak alternatifler arasından karar verirler. Bu kararı verirken önemli olan şahısların kendileri açısından en fazla faydayı elde edecek neticelerdir. Bütün şahıslar kendi menfaatlerini ön plana çıkarmak isteyeceğinden genel anlamdaki menfaatler en üst düzeyde olacaktır. Bu netice diğer ifadeyle herkesin menfaatlerinin en üst düzeye çıkarılması demektir. Böyle bir sonuç gelişme ve zenginleşme demektir. Ancak bu yaklaşım ile dürüstlük ve doğruluk etik ilkeleri tam örtüştüğünde gerçek maksada ulaşılmış olur. Bu yaklaşımla

ilgili farklı görüşler ise şahısların faydalarının şahısların menfaatlerine dönüşmesi sebebiyle uygulamada bazı sapmaların meydana geldiğini savunan yargılardır (Akdoğan, 2003: 36).

2.4.3.1.2. Yararlı Olma Yaklaşımı

Muhasebeciler terazinin ne anlama geldiğini ve mutlaka iki kefeninde eşit olması gerektiğini iyi bilmektedirler. Bilançoda bir terazi gibi değerlendirildiğinde aktif ve pasif kefenlerinin eşit olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım etiksel bir eşitlik sistemi olarak değerlendirildiğinde daha iyi öğrenilebilir. Bu yaklaşımdaki denge özelliğinin amacı kötü neticelere karşı daha iyi alternatifleri bulup değerlendirerek muvazene unsuru oluşturmaktır. Bu muvazene unsurunun oluşturulabilmesi için sonuçları itibarıyla en çok fayda elde edilecek icraatların yapılması gerekmektedir (Özkaya, 2008: 37).

Meslek mensuplarının en sıklıkla yaptıkları analizlerden bir tanesi fayda maliyet analiz yöntemidir. Bu yöntemde meslek mensupları maliyetler ve sonucundaki fayda olarak denge çitasını en üst sınırdaki tutacak faaliyetleri yapmaya çalışırlar. Ortaya çıkacak faydalar para ile ölçülemediğinde sıkıntılar baş gösterir ve karar verme zorlaşır. Ortaya çıkan böyle bir durumda verilecek karardan etkilenecek ilgililer için muhtemel alternatifler masaya yatırılır. Fayda maliyet analizi yöntemi sonucunda meydana gelecek muhtemel faydaların tanımlanamaması yararlı olma yaklaşımının en zayıf tarafını oluşturmaktadır (Akdoğan, 2003: 36).

2.4.3.2. Deontolojik Yaklaşım

Deontoloji, bir [mesleği](#) uygularken uyulması gereken ahlaki değer ve [etik](#) kuralları inceleyen [bilim](#) dalı olarak tanımlanmaktadır (Wikipedia). Türk Dil Kurumu sözlüğünde deontoloji ödev bilgisi, yükümlülükler bilgisi, hekimin mesleki etkinlikleri sırasında, hastasına, hasta sahibine, meslektaşlarına ve topluma karşı, uymak ve uygulamak zorunda olduğu kurallar, tutum ve davranışların normatif bilgisi şeklinde tanımlanmaktadır. Deontoloji yapılması gerekenleri yapma ve uygulama bilimidir (Kotar, 19???: 2). Yine Türk Dil Kurumu sözlüğünde deontolojik etik, ahlaki eylemin doğruluğu veya ödev uygunluğu üzerinde yoğunlaşan, belli birtakım şeylerin ilkeye dayandırılarak yapılması gerektiğini savunan, ahlaki eylemleri eşitlik, tarafsızlık veya evrenselleştirilebilirlik gibi ölçütlerle değerlendiren etik teori olarak tanımlanmıştır.

Dolayısıyla deontolojik yaklaşım belli bir kesime veya türe göre ahlaki yükümlülükleri değil etik ile mantık arasındaki ilişkileri değerlendirir (Akdoğan, 2003: 36-37).

Muhasebe mesleğinde deontoloji, meslek mensuplarının kendi aralarındaki ilişkiler ile mükellefleri ile olan münasebetlerini tayin eden, yön veren ve bu sisteme temel olan kurallar bütünüdür (Akdoğan, 2003: 37).

Yapılacak faaliyetlerle ilgili sonuçların doğruluğunun deontolojik yaklaşımda haklı gösterilmeye çalışılması mümkün değildir. (Akdoğan, 2003: 36-38).

Deontolojistler teleolojik yaklaşımda arka çıkılan çoğunluk kavramını desteklememektedirler. Deontolojik yaklaşıma göre bir hareketin faydalı veya zararlı, doğru veya yanlış olarak belirtilebilmesi için çoğunluklar haklıymış gibi gösterilemez. Bu yaklaşımda fayda maliyet analizi yönetimi dikkate alınmamaktadır. Deontolojist yaklaşımın temelini çoğunluğun ya da en fazla faydanın elde edilmesinin imkânı olmadığı durumlarda da haklar ve yükümlülüklerin olduğu esası oluşturmaktadır (Selimoğlu, 1997: 149).

Deontolojik yaklaşım da etik ve haklar yaklaşımı ile eşitlikçi yaklaşım olmak üzere iki başlık altında incelenebilir (Akdoğan, 2003: 37).

2.4.3.2.1. Etik ve Haklar Yaklaşımı

Etik ve haklar yaklaşımı, şahısların irade, gizlilik, güvenlik, eğitim, yasama gibi hakları ve özgürlüklerinin olduğu felsefesi üzerine bina edilmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda dikkate alınması gereken değişkenlerden birisi de meslek mensuplarının kararlarıdır. Değişkenlerden birisi olan meslek mensuplarının meslek etiği ile ilgili kararlarında diğer şahısların haklarına zarar vermemeye ve bu hakları gözetmeye özen göstermelidirler (Akdoğan, 2003: 37).

2.4.3.2.2. Eşitlikçi Yaklaşım

Bu yaklaşımın temel felsefesi şu üç ilkedен oluşmaktadır. Eşitlik, adalet ve tarafsızlık. Bu ilkelerin açıklaması şu şekildedir (Akdoğan, 2003: 37):

- ❖ Eşitlik ilkesi bütün meslek mensuplarının eşit olduğunu savunmaktadır. Meslek mensuplarının sadece bilgi, yetenek, uzmanlaşma, tecrübe ve iş alanlarından dolayı farklılıkları ortaya çıkabilmektedir.
- ❖ Adalet ilkesi ise, meslek mensuplarının bağlı olduğu meslek örgütlerinin meslek etiği ilkelerini uygularken meslek mensuplarının hak ve hukuklarını gözeterek herkese adil davranmasını belirlemektedir.
- ❖ Tarafsızlık ilkesi meslek mensuplarının mesleki etik kurallara ve mesleğe yakışmayan davranışları neticesinde, meslek örgütüne verdikleri zararda kasıt unsuru olup olmadığının incelenerek belirli standart ve kurallar çerçevesinde gereken cezanın tahakkuk ettirilmesini düzenlemektedir.

Eşitlikçi yaklaşımın tam ve istikrarlı bir şekilde uygulanabilmesi için düzenlenen kanunların meslek örgütü ve ilgili kurum bazında takip ve tatbik edilmesini gerektirmektedir. Bireyci yaklaşımdaki bireysel menfaat yorum ve beklentilerden dolayı meydana gelen problemlerle ilgili yararlı olma yaklaşımındaki fayda maliyet yöntemi ile ölçülemeyen ve hesaplanamayan sonuçların meydana getirdiği karışıklıklar bu yaklaşımda ortadan kaldırılmıştır. Bu yaklaşım meslek örgütüne karar verme aşamalarında karşılaştığı menfaat çatışmaları ya da sorunlardan kaynaklanan problemleri çözüme kavuşturabilmek için tavsiye edilmektedir (Selimoğlu, 1997: 149).

2.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Etiksel Özellikler

Muhasebe meslek mensuplarının mesleğin itibarına ve şahsiyetine uygun davranabilmeleri ve mesleğinin gereklerini yerine getirebilmek için öncelikle mesleğini sevmeleri gerekir. Bunun yanında iyi bir eğitime, tecrübeye ve yeteneğe sahip olmalı, mesleki etik kuralları kendi hayatına düstur edinmeye adanmalı ve mesleki gelişime duyarlı olmalıdır (Uyar, 2005: 2).

İçinde yaşanılan topluluk meslek mensubundan güvenilir ve doğru bilgiler arz etmesini ister. Muhasebe mesleği kamu yararına hizmet etmektedir. Bundan dolayı meslek mensubunun topluma karşı sorumluluk bilinci gelişmiş olmalıdır ki kamuya güvenilir ve doğru bilgileri bu bilinç sayesinde hiçbir tesir altında kalmadan ve vicdani bir şekilde arz edebilsin. Bu bilincin gelişimini muhasebe meslek mensubunun etik anlayışı sağlayacaktır. Bu çerçevede meslek mensubunun kamu hizmetini icra edebilmesi için

kendisinde bulunması gereken en önemli özellik ve nitelikler; dürüstlük, güvenilirlik, tarafsızlık, sır saklama, bağımsızlık ve yeterlilik olarak sayılabilir (Uyar, 2005: 2).

2.5.1. Dürüstlük

Dürüstlük, insanlık onurunun ve sağlıklı toplum yapısının vazgeçilmez unsurlarından birisi, manevi bir yükümlülüktür. Dürüstlük meslek mensupları açısından vazgeçilemez bir nitelik olmalıdır. Çünkü kamu hizmeti yapan herkesin yaptığı iş ve işlemlerin sonucundan kamu olumlu veya olumsuz etkilenmektedir. Bu nitelik muhasebe meslek mensubunun kişiliği ve karakterinin gelişimi ile paralellik arz etmektedir (Özkaya, 2008: 40).

Etik davranış, başkaları ile olan münasebetlerde samimi, doğru ve dürüst olmaktır. Samimi ve dürüst ilişki kuramayan, güvensizlik ve korku neticesinde yalana müracaat eden idareciler buldukları yerlerde kendi sonlarını hazırlarlar ve kendileri ile ilgili güven ortamının da ortadan kalkmasına sebep olurlar (Çavuşoğlu, 19??: 1).

Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsünün kabul ettiği ilkelere göre kamu yararını korumak ve özen göstermek için mesleki sorumlulukların benimsenmesinde ve ifa edilmesinde muhasebeciler için en üst seviyede olmazsa olmaz nitelik dürüstlüktür (Özkaya, 2008: 41).

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından yayımlanan meslek ahlakı ile ilgili mecburi meslek kararı dürüst olmayan davranışlar başlığı altında madde 16'da "Meslek mensupları dürüstlük ilkesine uygun olmayan davranışlarda bulunamazlar" denilmiştir. Bu getirilen kısıtlama ile dürüstlüğün meslek ahlakı ve etiği açısından ne kadar önemli bir yerinin olduğunu belirtecektir (Uyar, 2005: 2).

Türkiye' deki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik'in 6. maddesinde (TÜRMOB, 2007: 5): " Dürüstlük ilkesi, tüm meslek mensuplarına mesleki ilişkilerinde doğru ve güvenilir olma yükümlülüğü getirmektedir. Dürüstlük ilkesi ayrıca adil davranmayı ve açık sözlülüğü ifade etmektedir" şeklinde tanımlanmaktadır. Yine aynı yönetmeliğin 7. maddesinde (TÜRMOB, 2007: 5): "Meslek mensubu, herhangi bir bilginin önemli bir hata ya da yanıltıcı biçimde hazırlanmış veya gizlenmiş ifadeler

içerdiğini düşünüyorsa, bu tür bilgiyi veya bu bilgiyle hazırlanmış bir rapor, haber veya sonucu dikkate almamalıdır” şeklinde uyarılmaktadır.

2.5.2. Güvenilirlik

Yönetime doğru ve isabetli karar almada muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgi akışının tam, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir olması gerekmektedir. Şirketten elde edilecek bilgilerin ve finansal raporların doğruluğunu ve güvenilirliğini en üst düzeye çıkarabilmek için şirket içi kontrol sisteminin kurulması şirketin geleceği açısından ciddi fayda sağlayacaktır. Bu çerçeveden bakıldığında muhasebe mesleği açısından önemli olan ilkelerden bir tanesi güvenilirliktir. Meslek mensubunun mesleki hayatında başarılı olabilmesi ve devam ettirebilmesi kendisine duyulacak güvene bağlıdır (Uyar, 2005: 2).

Ruhsatlı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Ahlakı Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek Kararı 7. Madde de, Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler gerçekleri bilerek saptıramazlar ve 3568 sayılı Kanun’un 2. Maddesinde belirtilen unvanlara göre yetkili olduğu işleri yaptığı müddetçe bağımsızdırlar, işlerini dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlık içinde ifa ederler demektedir. Meslek mensubu, “vergi kaçırmak yerine vergiden kaçınma” ilkesi gereğince bilgisini, tecrübesini ve yorumunu yeterli bilgi ve belge desteğiyle, vergi kanunlarının ve diğer kanunların yorumlanmasında ve uygulanmasında müşteriye sağlanacak faydayı ön planda tutmak için kullanır (Uyar, 2005: 2).

2.5.3. Tarafsızlık

Muhasebe departmanlarında üretilen bilgilerden dolaylı ve dolaysız olarak etkilenen tarafların artması ve büyümesi muhasebe mesleğinin tarafsızlığının önemini arttırmaktadır. Dünyada sermaye piyasalarının büyümesi ve ülkelerin ekonomilerine ciddi bir sermaye girişi sağlaması neticesinde ülkemizde de sermaye piyasasının gelişmesine neden olmuş ve bundan dolayı şirketlerle ilgilenenlerin sayısında artış meydana gelmiştir. Bu gerçekleşen durum muhasebe meslek mensuplarınca tarafsızlık ilkesinin kabullenilmesini ve sahip çıkılmasını mecburi hale getirmiştir. 3568 sayılı kanunun amacı da işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde yapılması ve ilgili

mercilere tarafsız bir şekilde sunulmasını düzenlemektedir. Kanunun 1. maddesinde kanunun amacı; “Kanunun amacı, işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye ve değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi makamların kullanımına tarafsız bir şekilde sunmaktır” demektir. Kanunun amacı çerçevesinde meslek mensubu menfaat çatışmasına girmeden, tarafsız bir tutum takınmalı ve buna uygun bilgiler üretmelidir. Ancak meslek mensubu müşterileri ile kamu menfaatleri arasında karar vermede ciddi sorunlar yaşamaktadır. Meslek mensubu müşterisinin menfaatlerini dikkate almadığında rekabet şartları ağırlaşacak ve müşterisini kaybedecek; kamunun menfaatini dikkate almazsa da devlet tarafından cezalandırılacaktır. Bu bağlamda meslek mensupları ilgili kişiler ve kuruluşlar arasında sağlıklı muvazene unsuru olmak durumundadır (Uyar, 2005; 2).

İş ve işlemlerin yapılması, ilgililere finansal raporların sunulması, görüş bildirme ve yorum yapma, mensubiyet ve herhangi bir kurum ve şahıslardan yana tavır takınmamak muhasebe mesleğinin tarafsızlığını göstermektedir (Yazıcı, 2003: 153).

Meslek mensuplarının muhasebe mesleğini yapabilmelerinin ön şartı, yansız, taraf tutmadan ve hiçbir tesir altında bulunmadan yalnızca mesleki bilgi ve yargılarıyla hareket etmesidir. Meslek mensuplarının ürettiği bilgilerin kabul edilebilirliğinin şartı da, yansız ve tarafsız bir tutum sergilemesi, üretilen bilgilerin şeffaf ve tarafsız bir şekilde sunulması ve hiç bir baskıya boyun eğmeden ve etkilenmeden yorum ve yargıya varabilmesidir (Sanlı, 2002: 203).

Türkiye’ deki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkındaki Yönetmelik’ in 8. Maddesi (TÜRMOB, 2007: 5): “Tarafsızlık ilkesi, tüm meslek mensuplarına, yanlı olma, çıkar çatışması veya üçüncü kişilerin uygunsuz biçimdeki baskı ve etkileri nedeniyle mesleki kararlarından ödün vermeme sorumluluğunu yüklemektedir” demektir. Aynı yönetmeliğin 9. Maddesi de (TÜRMOB, 2007: 5): “Meslek mensupları tarafsızlıklarını olumsuz yönde etkileyebilecek durumlara maruz kalabilir. Bu tür durum ve baskıları tanımlamak veya öngörmek her zaman olası değildir. Dolayısıyla meslek mensuplarının tarafsızlıklarını etkileyebilecek ortam ve ilişkilerden kaçınmaları gereklidir”

demektedir. Meslek mensubunun tarafsız davranması sonucu sunulan bilgilerle ilgili olan tüm taraflar yakından ilgilenmekte ve direkt olarak etkilenmektedir.

2.5.4. Sır Saklama

Muhasebe mesleğinin doğasında müşteriye ait bütün önemli ve önemsiz bilgilere sahip olmak vardır. Meslek mensubu müşterisine ait önemli bilgileri müşterisinin müsaadesi olmadan üçüncü kişilere açıklama hakkına haiz değildir. Dolayısıyla meslek mensubunun müşterilerine ve topluma karşı sır saklama sorumluluğu önemli özelliklerinden bir tanesidir (Akdoğan, 2003: 43).

Meslek mensuplarının kanunlar çerçevesinde yapmış oldukları bildirimler ve zorunlu açıklamalar sır saklama ilkesi kapsamında değildir. Ancak muhasebe mesleğini icra ederken meslek mensuplarının elde ettiği bilgi ve belgeler müşteriler adına sır kabul edildiğinden sır saklama ilkesi kapsamında üçüncü kişi ve kurumlara sunulamazlar. (Akdoğan, 2003: 43).

Ruhsatlı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Ahlakı Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek Kararındaki 10. Madde de sır saklama ilkesi ile ilgili olarak; “Ruhsatlı meslek mensupları mesleki faaliyetlerini icra ederken müşterisiyle ilgili elde ettiği bilgileri ve sırları müşterisinin izni olmadıkça mesleki faaliyetleri son bulsa dahi açıklayamazlar. Ruhsatlı meslek mensupları, sır saklama kuralına personellerinin de uymasını sağlamakla yükümlü olup, aksine davranan personelini bir daha çalıştırmamaları ve diğer meslektaşlarını bu personeller hakkında bilgilendirmeleri gerekir” hükmü getirilmiştir. 3568 sayılı Kanunun Meslek Sırları ile ilgili 43. Maddesinde, meslek mensupları ve personellerinin icra ettikleri faaliyetleri çerçevesinde elde ettikleri bilgi ve sırları ifşa edemeyecekleri gibi suç teşkil eden durumların yetkili mercilere duyurulması zorunludur. Bunun yanında adli veya idari her türlü inceleme ve soruşturmanın birinci fıkra hükmü dışında olduğu ve tanıklığın da sırrın ifşası sayılmayacağı şeklinde hükme bağlanmıştır. Ayrıca meslek mensuplarının işini bıraktığı müşterisinin veya ayrıldığı şirketin sır niteliğindeki bilgi ve belgelerini başka bir müşteri veya yeni çalıştığı şirket için kullanması durumunda eski müşterisine veya şirketine vereceği zararın önlenmesi açısından sır saklama ilkesi çok önemlidir (Uyar, 2005: 2).

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkındaki Yönetmelik'in beşinci bölüm madde 12'de anlatılan gizlilik ilkesine göre (TÜRMOB, 2007: 6): Gizlilik ilkesi, meslek mensubuna müşterisi ya da işveren ile ilgili elde ettiği bilgi ve belgelerin gizliliğini koruma ve muhafaza etme yükümlülüğü yüklemektedir. Gizlilik ilkesi gereğince;

❖ Meslek mensubunun müşterisine veya yanında çalıştığı işverenine ait yapmış olduğu iş vasıtasıyla elde ettiği bilgileri kanuni veya mesleki bir açıklama mecburiyeti olmadıkça ya da yetkili merciler tarafından açıklama yetkisi verilmedikçe müşteri veya işvereni dışındaki üçüncü kişilere aktarmaması,

❖ Meslek mensubunun elde ettiği sır niteliğindeki gizli bilgileri kişisel menfaatler uğruna veya üçüncü şahısların çıkarları doğrultusunda kullanmaması ya da kullanıyor izleniminin verilmemesi gerekmektedir, şeklinde hüküm mevcuttur.

Yönetmeliğin 13. maddesinde (TÜRMOB, 2007: 6): Meslek mensubunun gizlilik sorumluluğu müşteri veya yanında çalıştığı işvereni ile ilişkisi sona erdiği zaman dahi devam etmektedir. Meslek mensubu, kendi personelinin ve danışmanlık ya da tavsiye hizmeti aldığı diğer meslektaşlarının veya üçüncü şahısların gizlilik ilkesinin gereklerine saygı göstermelerini sağlamakla yükümlüdür, denmektedir.

Yönetmeliğin 14. maddesi de (TÜRMOB, 2007: 6): Meslek mensubunun aşağıda belirtilen koşulların varlığı durumunda, mesleki ilişkisi sonucunda elde ettiği sır niteliğindeki gizli bilgileri açıklaması gerekli ya da uygun olabilir:

a) Yasal veya müşteri ya da işverenin izni çerçevesinde yapılan açıklamalar, sunumlar ve beyanlar,

b) Yetkili merciler ya da ilgili kişi ve kurumlar tarafından yasal açıklama istenilmesi. Yasa gereğince yapılabilecekler şu örnekler verilebilir:

❖ Oluşan bir yasal bir durum esnasında belge ya da diğer delilleri sağlamak amacıyla açıklama yapmak,

❖ Kanuna aykırı uygulamaları ilgili makamlara açıklama yaparak tespit edilmesinin sağlanması.

c) Kanunların yasaklamadığı durumlarda ve meslekî bir görev ya da hak dâhilinde açıklamalarda bulunmak.

❖ Bir meslek odasının ya da meslek örgütünün kalite raporuna veri, bilgi desteği sağlamak.

❖ Bir meslek odasının ya da bir meslek örgütünün veya düzenleyici bir organın yürütmüş olduğu araştırma veya soruşturmaya veri ve bilgi sağlamak.

❖ Meslek mensubunun yasal bir durumda mesleki menfaatlerini korumak amacıyla açıklamalarda bulunması.

❖ Meslek mensubunun kendi mesleğini ilgilendiren muhasebe ve/veya denetim standartlarını ve etik gerekliliklerini karşılamak amacıyla açıklamalarda bulunmak.

Yönetmeliğin 15. Maddesi de (TÜRMOB, 2007: 6): “Gizli bir bilgiyi açıklama kararı verecek bir meslek mensubunun aşağıdaki noktaları dikkate alması gereklidir:

❖ Bir bilginin müşterinin veya işverenin onayı dâhilinde açıklanması durumunda ilgili tüm tarafların (üçüncü kişi ve gruplar da dâhil olmak üzere) çıkarlarının zarar görüp görmeyeceği,

❖ Açıklanacak bilgilerin tamamının uygun ve doğrulanmış bilgiler olup olmadığı (koşullar gereği meslek mensubu tamamlanmamış veya doğrulanmamış bilgilere sahip ise açıklamanın kapsamı hakkında meslekî yargısını kullanmalıdır).

❖ Bilginin kime ve hangi yöntemle verileceği (meslek mensubunun, bilginin verileceği grubun ya da kişinin doğru grup veya kişi olduğu konusunda tatmin olması gereklidir.)”

2.5.5. Bağımsızlık

Denetim ve muhasebenin bağımsızlığı denetim faaliyetinin en önemli unsurudur. Muhasebe ve denetim faaliyetlerini yürütürken baskılardan ve bağımlılıktan uzak hiçbir şeyin etkisinde kalmadan hesapların kontrolü, finansal raporların düzenlenmesi ve kontrolü, rapor verme, yorum yapma ve görüş bildirebilmek ancak muhasebe ve denetim bağımsızlığı ile yapılabilir. Muhasebeci ve denetçi, mesleki faaliyetler ve uygulamalarında herhangi bir etki altında kalmadan bağımsızlığını, nesnellliğini ve

objektifliğini korumakla mükelleftir. Meslek mensubunun kendisine teklif edilen bir işi veya sözleşme ile üstlendiği bir işi yürütürken objektifliğinin ve bağımsızlığının ortadan kalkmasından kaygılanıyorsa kanunlar çerçevesinde bu işleri kabul etmeyebilir (Yazıcı, 2003: 152).

Bağımsızlık ilkesi, şirketlerin mali nitelikteki ve parayla ölçülebilen hareketlerini kaydeden ve ilgili taraflara rapor sunan muhasebe uygulamalarında çok önemli bir kuraldır. Burada belirtilen raporları kullanan ilgili taraflar “finansal tablo kullanıcıları” şeklinde tanımlanmaktadır. Finansal tablo kullanıcıları genel olarak üst düzey yöneticiler, çalışanlar, ulusal ve uluslararası yatırımcılar, bankalar, kredi kuruluşları, karşılıklı yüksek rakamlı çalışılan şirketler ve kamudur (Sanlı, 2002: 203).

Finansal tablolar incelenirken; üst düzey yöneticiler şirketlerin genel ve uzun vadeli durumları için değerlendirmekte, çalışanlar bir anlamda alacakları ücretlerin geleceği açısından değerlendirmekte, ulusal ve uluslararası yatırımcılar yapacağı yatırımların karlılığı ve geleceği açısından değerlendirmekte, bankalar ve kredi kuruluşları şirketin aldığı veya alacağı kredilerin geri ödemesi açısından değerlendirmekte ve kamuda şirketin ödeyeceği verginin ve geleceğinin kontrolü açısından değerlendirme yapmaktadırlar (Sanlı, 2002: 204).

Muhasebe meslek mensuplarına bağımsızlık ilkesi çerçevesinde yüklenen en önemli görev, şirketin parayla ölçülebilen bilgilerinin meslek mensupları tarafından hiçbir etki ve tesir altında kalmadan tamamen bağımsız bir şekilde kayıt altına alınması ve finansal tablo kullanıcılarına ulaştırılmasıdır (Sanlı, 2002: 204).

Muhasebeyi denetleyen uzman kişinin denetlediği şirketten tamamen bağımsız olması gerekmektedir. Bu şirkete hiçbir şekilde kendisinin bağlı olduğunun veya ilişkisinin bulunduğu şüphesini doğuracak davranış da bulunmayacaktır. O kadar ki, Fransa’da bir “Expert Comptable”, bağımlı olduğu ana merkezden (L’Ordre des Experts Comptable Angrees) müsaade veyahut muvafakat almadan başka bir “Expert Comptable” a bir iş sözleşmesi ile ilişkili hale gelemez. Bu uzmanların kendi aralarında kuracakları uzmanlık şirketleri özel ve zorunlu şartlara bağlanmıştır. Uzman mesleğini yürütebilmesi için kendi bağımsız sorumluluğu altında çalışmalıdır (Özkaya, 2008: 47-48).

2.5.6. Yeterlilik

Muhasebe meslek mensupları, bilgi ve tecrübelerini sürekli artırarak ve geliştirerek mesleki yeterlilik seviyesini yükseltmeli ve ayrıca mesleklerini ilgili kanunlara göre icra etmek, etik ilkelere azami uyumluluk göstermek, analizler yapmak, bilgilendirici yorumlar yapmak ve tavsiyeler sunmak ile sorumludurlar (Saban ve Atalay, 2005: 57).

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkındaki Yönetmeliğin 10 ve 11. maddelerinde mesleki yeterlilik ve özen konularına değinilmektedir. Yönetmeliğin 10. maddesinde (TÜRMOB, 2007: 5): “Meslekî yeterlilik ve özen ilkesi, meslek mensubuna müşteriler veya işverenlere etkin bir hizmet sunmak için gerekli meslekî bilgi ve beceri düzeyine sahip olmak ve hizmet sunarken teknik ve meslekî standartlara uygun olarak özenli davranmak sorumluluğunu getirmektedir” denilmektedir.

Aynı yönetmeliğin 11. maddesinde (TÜRMOB, 2007: 5): “Meslekî yeterlilik iki aşamada ele alınabilir:

a) Meslekî yeterliliğin elde edilmesi: Meslekî yeterliliğin elde edilmesi, kanun’da belirtilen mesleğe giriş şartlarının sağlanmasını gerektirmektedir.

b) Meslekî yeterliliğin korunması: Meslekî konuların, meslek hayatıyla ilgili ulusal ve uluslararası gelişmelerin sürekli olarak izlenmesini ve anlaşılmasını gerekli kılar. Bu bağlamda, meslek içi eğitim programları meslek mensubunun, meslekî çevrede etkin olarak faaliyette bulunmasına elverişli olanakları sağlar” denilmektedir.

Yönetmeliğin yine 11. Maddesinde (TÜRMOB, 2007: 6): “Meslekî özen, meslekî hizmetlerin yerine getirilmesinde dikkatli, derinlemesine ve zaman esasına göre hareket edilmesini öngörür ve meslek mensubu, kendi otoritesi altında çalışanların da uygun meslekî eğitim almalarını ve gözetim altında tutulmalarını sağlamalıdır” denilmektedir.

Mesleki yeterlilik ve özen ilkesi meslek mensuplarının mesleklerinin devamlılığı ve başarısı açısından çok önem vermeleri gereken ilkelerden bir tanesidir.

2.6. Muhasebe Meslek Etiğinin Uluslararası Durumu

Günümüzde ilgili taraflara ulaştırılan mali bilgilerin ve raporların tam, doğru, zamanlı ve tarafsız olabilmesi şirketlerin etik ilkelere uyumu ve aynı zamanda şeffaf hareket etmesiyle ilgilidir. Globalleşen bir dünyada kaçınılmaz olan uluslararası uyumlaşma süreci, devletlerin muhasebe sistemlerinin enternasyonal muhasebe standartlarına entegre edilmesi gerekmekte ve etik ilkelere uyum ve kamuyu bilgilendirme sürecinde standartların belirlenmesini ve uygulanmasını mecburi hale getirmektedir (Müslümov ve Aras, 20??: 3).

Uluslararası düzeyde ABD başta olmak üzere muhasebe mesleğinde etik ilkelerle ilgili düzenlemeler üç bölüm halinde sıralanabilir (Uyar, 2005: 3).

- ❖ Şirketlerde etik ilkelerin uygulanması ile ilgili memurların çalıştırılması,
- ❖ Etik ilkeler konusunda muhasebe meslek örgütlerinin yayınları ve düzenli bilgilendirmeleri,
- ❖ Şirketlerin yıllık genel kurullarında etik ilkelerin ve uygulamaların gündeme dâhil edilmesi.

Muhasebe mesleğinin uygulanmasında şirketlerde etik memurlarının atanması etiğın sağlamasında ve uygulanmasında yapılan çalışmaların başında gelmektedir. Şirketlerde etiğın uygulanması ve kontrolü için 1992 yılında Etik Memur Birliğı (Ethics Officer Association) kurulmuştur. Bu birliğın hedefleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Uyar, 2005: 3):

- ❖ Şirketlere atanan etik memurlarının aralarında birlik ve beraberliğın tesis ettirilmesi için çeşitli imkânların kullanımlarına sunulması,
- ❖ Ortak ilgi alanındaki özel sorunları birlikte çözüme ulaştırabilmek için etkin bir yapının tesis edilmesi,
- ❖ İşletme etiğı ile ilgili araştırma, öğrenme ve paylaşma ile birlikte uygulama birliğinin sağlanabilmesi için iyileştirmelerin yapılması.

Etik olgusunun öneminin gittikçe artan bir düzeyde olması muhasebe meslek birliklerinin ve örgütlerinin yayınlarında yoğun bir şekilde durulmasına neden

olmaktadır. Ayrıca şirketler muhasebe sistemlerinin güvenilirliği ve şeffaflığı açısından etik konusu üzerinde özel olarak çalışmalar yapmakta ve yönetim kurullarında ihtiyaç olan düzenleme ve uygulama kararlarını gündemde tutmaktadırlar (Uyar, 2005: 3).

2.6.1. Amerikan Bağımsız Kamu Muhasebecileri Davranış Yasası İlkeleri

Günümüzde muhasebe mesleği sürekli değişen, gelişen ve toplumların mali açıdan ihtiyaçlarını en üst seviyede karşılayan bir bilim haline gelmiş ve bu alanda AICPA (American Institute of Certified Public Accountants), toplumların mali ve finansal ihtiyaçlarını karşılayanlar için standartlar ve kurallar manzumesi meydana getirmek, standartlar ve kuralların uygulanması yönüyle muhasebe bilgisi üreticilerini zorlayıcı bir görev üstlenmektedir. Muhasebe biliminin daha çok gelişmesi ve toplumların her türlü finansal ve mali ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için muhasebe birliklerinin ve örgütlerinin meslek mensuplarının etik sorumluluklarının oluşması ve gelişmesi için öncülük ve rehberlik yapma sorumluluğu bulunmaktadır (Uyar, 2005: 3).

AICPA 12 Ocak 1988 yılında yeni Mesleki Davranış Yasası Kodlarını kabul etmiş ve uygulamaya koymuştur. Mesleki Davranış Yasası Kodları ilkeler ve kurallar olmak üzere iki ana esastan meydana gelmektedir. İlkeler muhasebe meslek mensuplarına mesleğin etik ilkeleri ve standartları açısından hedef yörengeli bir sistem oluşturmaktadır. Bu ilkeler muhasebe meslek mensubunun mesleğini icra ederken uygulaması zorunlu olan etik sorumluluklarını gösterir ve mükelleflere, devlete ve meslektaşlarına karşı üstlenmiş olduğu sorumluluklarını anlatır (Özkaya, 2008: 50).

Amerika Birleşik Devletlerinde meslek kanun ve ilkeleri tam olarak benimsenmiş olup, muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken uyması zorunlu olan ilkeler ve kurallar olmak üzere iki başlık halinde kısaca açıklanmıştır (Özkaya, 2008: 50):

I- Amerikan Bağımsız Kamu Muhasebecileri (American Institute Of Certified Public Accountants, AICPA) Mesleki Davranış Yasası İlkeleri

- ❖ Sorumluluklar; meslek mensupları mesleki faaliyetlerde bulunurken ilgili taraflara karşı mesleki duyarlılığı ve adil davranışları göstermelidir,
- ❖ Kamu menfaatlerini koruma; meslek mensupları mesleki faaliyetlerde bulunurken kamunun faydasına işler yapmalı, kamunun zararına olabilecek sonuçların

oluşmasını engelleyici davranış sergilemeli ve kamu güvenini sarsacak hareketlerden kaçınmalıdır,

❖ Dürüstlük; meslek mensupları ilgili olduğu taraflara karşı güveni tesis etmeli ve sürdürmeli ve aynı zamanda mesleki sorumlulukları yanlışsız ve doğru bir şekilde yerine getirmelidir,

❖ Tarafsız ve bağımsız davranma; meslek mensupları faaliyetlerde bulunurken tamamen tarafsız ve bağımsız bir tutum ve davranış sergilemeli ve hizmet verdiği şirketle herhangi bir menfaat ilişkisi olmamalıdır,

❖ Özenli çalışma; meslek mensubu hizmetini ifa ederken teknik ve etik bilgilere sahip olmalı, hizmetinin kalitesini artırmaya çalışmalı ve mesleki sorumluluk bilinci çerçevesinde faaliyetlerini yerine getirmelidir,

❖ Verilen hizmetin çerçevesi ve özelliği; meslek mensuplarının hizmetlerini ifa ederken hizmetin kapsam ve vasıfları yasalar çerçevesinde belirlenmeli ve bunların dışındaki hizmetleri ifa ederken de meslek etiği mutlaka gözetilmelidir.

II- AICPA Mesleki Davranış Yasası Kuralları

❖ Bağımsızlık; meslek mensubu vermiş olduğu hizmetleri herhangi bir taraf için yapılmadığı düşüncesiyle ifa etmeli ve bağımsız davranışlar sergilemelidir,

❖ Dürüstlük ve Tarafsızlık; meslek mensupları mesleklerini icra ederken herhangi bir tarafın etkisi altında kalmadan tarafsız ve mesleki sorumluluk ve etik ilkeler çerçevesinde dürüst davranmalıdır,

❖ Genel standartlar; meslek mensupları mesleki yeterliliği sağlamak için kendini sürekli geliştirmeli, hizmetlerini sunarken mesleki özene dikkat etmeli, planlama ve denetlemeleri yeterli ve geçerli verilerle sağlamalıdır,

❖ Standartlara uyum sağlama; meslek mensupları mesleklerini icra ederken meslek kuruluşları tarafından yayınlanmış standartlara ve kurallara uymak zorundadır,

❖ Muhasebe prensiplerine uyum; meslek mensupları mesleklerini icra ederken ilgili kuruluşlar tarafından yayınlanmış muhasebe standartları ve ilkelerine uymak zorundadır,

- ❖ Müşteri bilgilerinin mahremiyeti; meslek mensupları müşterilerine ait edinmiş olduğu bilgileri yasaların getirmiş olduğu özel durumlar hariç müşterilerin izni olmadan açıklayamaz,
- ❖ Şartlı ücret; meslek mensubunun yapacağı işin kapsamı ve özelliğine göre asgari ücret tarifesinin altında kalmayacak şekilde ücret takdir edilmelidir,
- ❖ Mesleğe uygun olmayan davranışlar; meslek mensuplarının mesleğin onuruna ve itibarına uygun olmayan tutum ve davranışlardan kaçınmaları gerekir,
- ❖ Reklam yasağı; meslek mensubu müşteri kazanabilmek için aldatıcı reklam yapamaz. Hak ve özgürlükleri kısıtlayarak veya baskı unsuru oluşturarak da müşteri kazanıcı tutum ve davranışlara kesinlikle girmemelidir,
- ❖ Komisyon ve danışmalık ücretleri; meslek mensubunun bir mal veya ürünün tanıtılması, bir hizmetin verilmesi için aracılık yapması veya kendi meslektaşını tanıtmak gibi faaliyetlerden ötürü ücret alamaz,
- ❖ Unvan ve mesleğin icrası; meslek mensubu meslek unvanını ancak mesleki faaliyetler için kullanabilir. Çünkü yasalar bazı işlerin sadece meslek unvanı ile yapılabileceğini belirlemiştir.

2.6.2. Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü Etik Davranış Standartları

Globalleşen dünyamızda şirketlerin mali bilgilerinin tam, eksiksiz, doğru ve güvenilir olması ve faaliyetlerinin şeffaf bir şekilde ilgili taraflara iletilebilmesi ancak etik ilkeleri tam uygulamakla olur. Uluslararası arenada sınırların kalkması, her türlü etkileşimin ve ticaretin serbestçe yapılabilmesi devletlerin muhasebe sistemlerinin birbirleriyle uyumlaştırılmasını gerektirmektedir. Etik ilkeler çerçevesinde belge şekli ve düzeni, kayıt sistemi ve raporlama formatlarında ve kamuyu bilgilendirmede uluslararası ortak standartların belirlenmesi mecburiyeti doğmuştur (Müslümov ve Aras, 20??: 3).

Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (Institute of Management Accountants - IMA) tarafından 1983 yılında uluslararası standartlara rehberlik edecek adım atılmıştır. Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü 'Yönetim Muhasebecileri İçin Etik Yönetim Standartları' başlığı altında etik kuralları yayınlamış ve Yeminli Yönetim ve Finansal Muhasebecilerinin bu etik kurallara uyması mecbur kılınmıştır (Müslümov ve Aras, 20??: 3-4).

Yönetim Muhasebesi ve Finansal Yönetim Uygulayıcıları İçin IMA'nın Etik Yönetim Standartları (Müslümov ve Aras, 20???: 18-19):

“Yetenek, Yeterlilik

IMA 1 - Bilgi ve becerilerini geliştirerek uygun bir mesleki yetenek seviyesini sürdürmelidirler.

IMA 2 - Mesleki görevlerini ilgili yasalar, düzenlemeler ve teknik standartlara uygun olarak yerine getirmelidirler.

IMA 3 - Uygun ve güvenilir bilgi analizinin ardından tam ve açık rapor ve tavsiyeler hazırlamalıdır.

Gizlilik, Güvenilirlik

IMA 4 - Eğer yasal olarak zorunlu kılınmamışsa görevleri sırasında elde ettikleri gizli bilgiyi yetki verilmedikçe açıklamaktan kaçınmalıdırlar.

IMA 5 - Astlarını görevleri sırasında elde ettikleri bilginin gizliliği konusunda uyarmalılar ve gizliliğin korunmasını sağlamak için astlarının faaliyetlerini izlemelidirler.

IMA 6 - Görevleri sırasında öğrendikleri gizli bilgiyi üçüncü kişiler lehine (aleyhine) olarak ahlakdışı veya illegal bir avantaj sağlamak için kullanmamalıdır.

Doğruluk, Dürüstlük

IMA 7 - Menfaat çatışmalarından kaçınmalılar ve olası bir menfaat çatışmasındaki tarafları uyarmalıdır,

IMA 8 - Görevlerini etik bir biçimde yerine getirmelerine engel olacak herhangi bir faaliyetle meşgul olmamalıdır.

IMA 9 - Faaliyetlerine etki edebilecek veya etki etmesi beklenebilecek herhangi bir hediye, iltifat veya misafirperverliği kabul etmemelidirler.

IMA 10 - Organizasyonun meşruluğuna ve etik amaçlarına ulaşmasına zarar vermekten kaçınmalıdır.

IMA 11 - Mesleki sınırlamaları veya doğru karar almayı ya da bir faaliyetin başarı performansını engelleyecek diğer sınırlamaları tanımlamalı ve ifade etmelidirler.

IMA 12 - Uygun bilgileri, mesleki kararları ve düşünceleri olduğu kadar uygun olmayanları da ifade etmelidirler.

IMA 13 - Güvenilirliğe şüphe getirecek herhangi bir faaliyete katılmaktan veya böyle bir faaliyeti desteklemekten kaçınmalıdırlar.

Tarafsızlık

IMA 14 - Bilgiyi olduğu gibi ve objektif olarak ifade etmelidirler.

IMA 15 - Kullanıcıların sunulan rapor, yorum ve tavsiyeleri anlamalarına etki edecek tüm ilgili bilgiyi açıklamalıdırlar”.

2.6.3. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) Meslek Etik Kuralları

Almanya'nın Münih kentinde 1977 yılında yapılan 11. Dünya Muhasebeciler Kongresi'nde Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun kurulması kararı alınmıştır. Bu federasyon 114 ülke 156 muhasebe meslek organizasyonu ile temsil edilmektedir. Bu 156 muhasebe meslek organizasyonu iki milyonun üzerindeki meslek mensubunu temsil etmektedir. Ülkemizden de kurucu üye olarak 1977 yılında “Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği” (TMUD) ve 1994 yılında da “Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği” (TÜRMOB) IFAC'a üye olarak katılmıştır (Selvi, 20??: 1).

IFAC'ın kuruluş esası ve hedefi, muhasebe mesleğini uluslararası standartlar çerçevesinde toplumların menfaatlerini göz ardı etmeden hizmet kalitesinin sürekli yükseltilmesi için gelişiminin sağlanmasıdır. Kuruluş esası ve hedefine ulaşabilmek için uluslararası ve ulusal meslek örgütleriyle sürekli iş birliği halinde olmak muhasebe mesleğinin gelişimi ve toplumlara daha çok yararlı hale getirilmesi açısından çok önemlidir. IFAC yapılan iş birliği neticesinde ve amaçlar doğrultusunda kurulan komisyonlarla (Selvi, 20??: 1);

- a) Muhasebe mesleğinin uluslararası öncülüğünü ve sözcülüğünü üstlenmekte,
- b) Meslek ile ilgili değişikliklere ve yeniliklere öncülük ve rehberlik yapmakta,

c) Muhasebe mesleğinin uluslararası arenada gelişmesi ve küresel değişikliklere ayak uydurması konularında çalışmalar icra etmektedir.

Türkiye'nin üyesi olduğu IFAC, uluslararası arenada muhasebe meslek mensuplarının aralarındaki iş birliği ve uyumu sağlayabilmek için uygulanacak standartları ortak hale getirip aynı şekilde uygulamak üzere meslek etiği ile ilgili olarak 1990 yılında çalışmaları başlatmıştır. IFAC amaçları doğrultusunda kurduğu eğitim komisyonunun çalışmaları sonucu 1992 yılında "Muhasebeciler için Meslek Ahlakı" adlı yönetmeliği yayınlamıştır (Akdoğan, 2003: 67).

Muhasebeciler için meslek ahlakı yönetmeliği Amerika Birleşik Devletleri'ndeki muhasebe enstitüsü ve birliklerinin yayınlamış oldukları standartları, tebliğleri, yönetmelikleri, ilke ve kuralları esas almıştır. Yönetmelik aşağıdaki içeriklerden oluşmaktadır (Akdoğan, 2003: 67).

IFAC'ın Muhasebeciler için Meslek Ahlakı Yönetmeliği

I. A Bölümü

- 1- Tarafsızlık ve yansızlık
- 2- Meslek ahlakı ikilem ve sorunlarının çözümü
- 3- Mesleki bilgi ve beceri yeterliliği
- 4- Gizlilik ve sır saklama
- 5- Kanunlara uyumlu vergi uygulamaları
- 6- Uluslararası uygulamalarda işbirliği
- 7- İlan Etme

II. B Bölümü

- 1- Bağımsız hareket etme
- 2- Ücretler ve komisyon
- 3- Meslektaşlarla münasebetler

4- İlan ve teşvik

5- Mükelleflerin paraları

IFAC tarafından yapılan bir diğer çalışmada 18 bölümden oluşan “Profesyonel Muhasebeciler için Ahlak Kuralları” olarak yayınlanmıştır. Bu 18 bölümün 7 tanesi profesyonel faaliyet gösteren muhasebeciler için, 7 tanesi serbest faaliyet gösteren muhasebeciler için, 4 tanesi de bağımlı olarak faaliyetlerine devam eden muhasebeciler için hazırlanmıştır (Sözbilir, 2000: 55).

Profesyonel muhasebeciler için ahlak kurallarından profesyonel olarak faaliyette bulunan muhasebeciler için olan 7 kural (Sözbilir, 2000: 56);

- ❖ Dürüst, güvenilir ve tarafsız olmak,
- ❖ Etik çatışmalara meydan vermeme,
- ❖ Mesleki bilgi ve beceri yeterliliği,
- ❖ Gizlilik ve sır saklama,
- ❖ Kanunlara uyumlu vergi uygulamaları,
- ❖ Ülkede uygulanan teknik standartları, etik ilke ve kuralları göz önünde bulundurma,
- ❖ Basında meslek mensupları hakkında haber yapılmaması.

Serbest faaliyet gösteren muhasebeciler için 7 kural (Sözbilir, 2000: 56-57):

- ❖ Bağımsız hareket etme,
- ❖ Mesleki bilgi ve beceri yeterliliğinin yanında muhasebeci olmayanlardan faydalanmanın getirdiği sorumluluklar,
- ❖ Ücret ve komisyonlar,
- ❖ Kamu yararına yapılan uygulamalar,
- ❖ Müşterinin nakdi ve benzeri varlıkları,
- ❖ Meslek mensuplarıyla ilişkiler,
- ❖ Reklam ve müşteriyle olan ilişkiler.

Bağımlı olarak faaliyet gösteren muhasebeciler için 4 kural (Sözbilir, 2000: 57);

- ❖ İşverenlerle muhtemel karşı karşıya gelme durumları,
- ❖ Profesyonel meslek mensuplarının desteklenmesi ve nazara verilmesi,
- ❖ Mesleki bilgi ve beceri yeterliliği,
- ❖ Faaliyetleri raporlama ve sunum, olarak belirtilebilir.

BÖLÜM 3: KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI VE İLKELERİ İLE MUHASEBE ETİK KURALLARI İLİŞKİSİ

3.1. Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe

1990 yılından sonra ortaya çıkan finansal krizler uluslararası ve ulusal sermaye piyasalarına olan güveni azaltmış ve yatırımcılar için güvenilir ve şeffaf olmayan bir şirketler yapısı algısını güçlendirmiştir.

Küreselleşme ile birlikte dünyanın tanıştığı finansal krizler ve şirket skandalları şirketlerdeki yönetim şeklinin ve anlayışının önemini bir zorunluluk olarak ortaya koymuştur. Yönetim anlayışında ve yönetim biçiminde problem olan şirketler ilgili çıkar grupları açısından riskli yatırım olarak görülmektedir. Risk oranı yüksek olan şirketlerin finansal raporları da güvenilirlik açısından riskli hale gelmektedir. Bu durumda finansal raporların güvenilirliği eleştiri konusu olmakta, hem yönetim hem de ilgili çıkar grupları şirket hakkında sağlıklı karar alamamakta ve realist analiz yapamamaktadır (Can ve Akyel, 2012: 1).

Sürekli değişen ve gelişen sermaye piyasalarında ortaya çıkan problemler, uluslararası finansal krizler ve ortaya çıkan şirket skandalları üretilen finansal bilgilere olan güveni zedelemektedir. Ortaya çıkan bu tür problemler sonucu oluşan krizler ve yaşanan skandallar menfaat gruplarının işletmelere olan güvenlerinin azalmasına ve yatırımcıların daha durağan hale gelmelerine neden olmuştur. Bu sebeplerin neticesinde ve menfaat gruplarının bilgi edinme beklentileri çerçevesinde, kurumsal yönetim bilgi sistemi haberleşme aracı olarak meydana çıkmıştır. Finansal bilgilere olan güvenin tekrar kazanılabilmesi doğrultusunda, kurumsal yönetim anlayışı şirketleri etkin ve kontrol edilebilir bir yapıya dönüştürme amacı gütmektedir (Abdioğlu, 2009: 158). Bu yapıya hizmet edecek en iyi ve profesyonel yapı muhasebe bilgi sistemidir.

Muhasebe tanım olarak, şirketlerin mali özellikteki işlemlerini kayıt altına alan, sınıflandıran ve sonuçlarını finansal raporlar aracılığıyla menfaat gruplarına ileten bir bilim dalıdır. Bu bağlamda muhasebe, şirketin anlaşılabilirliğini sağlayan ve şirketin lisansı olarak nitelendirilen bir bilimdir. Günümüzde bilgi, toplumlar açısından müracaat edilecek temel kaynaktır. Uluslararası finansal krizlerin meydana getirdiği ekonomik sıkıntılar neticesinde bilgi daha önemli hale gelmiş ve bu süreç muhasebe

uygulamalarında ciddi değişiklikler meydana getirmiştir. Şirketlerin küresel rekabet edebilme gücünün göstergesi olan varlıklarının yanında kaliteli, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir bir bilginin de ne kadar önemli ve stratejik olduğu zamanla daha da iyi anlaşılmaktadır (Abdioğlu, 2009: 158).

Mali ve hukuk sistemlerini uluslararası standartlarda uygulayan ülkeler ileri ülkelerle rekabet etmede zorluk yaşamamaktadırlar. Bir ülkenin gelişmesi ve ileri ülkelerle küresel rekabette bulunabilmesi, o ülkede oluşturulan örgütler sayesinde. Örgüt ise, muhasebe, hukuk ve teknik sistemleri ifade etmektedir. Düzenli bir muhasebe sistemi olmayan devletlerde adil, eşitlikçi ve bütün unsurlarıyla tam olarak işleyen bir hukuk sisteminden söz edilemez (İstanbul YMMO, 2006: 37).

Bir ülkedeki ekonomik gelişme düzeyinin göstergesi, varlık ve gelir dağılımının adaletli olması ile ölçülmekte ve aynı zamanda o ülkedeki muhasebe biliminin uygulama seviyesi de diğer bir ölçüm aracı olmaktadır (İstanbul YMMO, 2006: 38). Bu bağlamda muhasebe bilimine duyulan saygı ve verilen ehemmiyetin seviyesini öğrenmek için piyasadaki en küçük işletmedeki muhasebe sisteminden başlanarak inceleme yapılmalı ve bunun neticesinde gelişmişlik düzeyi ve adalet göstergesi hakkında kanaat oluşturulmalıdır.

Kurumsal yönetim anlayışı, şirketlerin başarılı faaliyet ve icraatlarının neticesinde şirketin piyasa değerini yükselten, işlerliğini ve rağbet görme oranını sürekli artıran, şirketin pay sahiplerine, çalışanlarına ve diğer çıkar gruplarına karşı sorumlulukları çerçevesinde önceden belirlemiş olduğu plan ve program tahminlerini gerçekleştiren, bunları yaparken de ilgili taraflarla kanun, ilke ve kurallara uyumlu, etik kural ve prensipler doğrultusunda hareket eden bütüncül bir sistemdir. Kurumsal yönetim anlayışını benimseyen ve uygulamaya koyan şirketlerde ilgili çıkar gruplarına karşı görev tanımlamaları daha belirginleşmektedir (Abdioğlu, 2007: 16). Kurumsal yönetim anlayışının bahsedilen konulardaki başarı oranını yükseltebilmenin en önemli unsuru dürüst, güvenilir, tarafsız ve yeterli bir muhasebe sistemidir. Çünkü güvenilir ve dürüst muhasebe temelli olmayan yönetim anlayışı 21. Yüzyılın başlarında mali krizler ve yönetim skandalları ile çökmüştür.

3.2. Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi

3.2.1. Şirketler Açısından Kurumsal Yönetim Anlayışı

21. yüzyıla başlarken ortaya çıkan finansal krizler ve bunların etki dereceleri göz önüne alınarak şirketler bu konuda daha az etkilenme ve küresel rekabette daha güçlü olma adına iyi kurumsal yönetim uygulamalarını ön plana çıkarmaktadırlar. Kurumsal yönetim anlayışını ve ilkelerini benimseyen ve uygulayan şirketler küresel rekabet gücünü arttıracakları uygulayıcılar ve bilim çevreleri tarafından belirtilmekte ve desteklenmektedir. Bilimsel çalışmalar ve politika belirleyiciler tarafından, kurumsal yönetim ilkelerini benimseyen ve uygulayan şirketlerin uluslararası piyasalardan ucuz maliyetli ve geniş imkânlarla sermaye bulma yeteneğine sahip olduğu, finansal krizlere karşı daha duyarlı hale geldiği ve kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanabildiği belirtilmektedir. Bu çerçevede uluslararası finansal krizler kurumsal yönetim ilkelerinin her düzeyde önemini ve uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur (SPK, 2011: 1).

Şirketlerin faaliyetlerine süreklilik kazandırabilmeleri için güçlü bir finansal yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu finansal yapıya sahip olabilmek için sadece yurt içinden kaynak sağlama imkânı çok azalmış ve şartlar zorlaşmıştır. Bunun yanında gelişen dünyada yeni kaynak bulabilme imkânı yurt içinin yanında yurt dışından da ortaya çıkmıştır. Tabii ki şirketler yeni kaynakları temin edebilmek için kendilerini anlaşılabilir, dürüst, şeffaf ve tatmin edici bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir. Kendilerini en iyi bir şekilde ifade edebilen, yatırımcıların güvenlerini kazanan ve ilgilerini çeken şirketler kurumsal yönetim ilkelerini en iyi uygulayanlardır. Şirketlerin yatırımcıların güvenlerini kazabilmeleri kendileri açısından daha düşük maliyetli ve daha ucuz yeni kaynaklar elde etme imkânlarının doğmasına neden olacaktır (Arı, 2007: 90). Bu zemini hazırlayan kurumsal yönetim ilkesi ise şeffaflıktır. İlgili çıkar grupları tarafından istenilen bilgilere istenilen zamanda ulaşılması ve gerekli tatminin sağlanması şartıyla en uygun zemin kendiliğinden oluşmuş olacaktır.

Dünyadaki küreselleşmenin ardından meydana gelen ekonomideki yapısal değişiklikler ülkemizde de esaslı değişikliklere sebep olmuştur. Bu değişiklikler ve yenilikler çerçevesinde şirketlerimizin uluslararası piyasalardaki yerini alması ve sağlamlaştırması yolunda kurumsal yönetim ilkelerinin ve denetimin düzenlenmesi ve uygulanmasının önemli bir rolü olacaktır. Uluslararası piyasalarda ülkelerin performanslarını ve küresel

rekabet güçlerini şirketlerin rekabet becerileri ve performansları arttırmaktadır. Bu rekabet becerilerini ve performanslarını sürdürüebilmeleri ancak kurumsal yönetim anlayışı ve denetim uygulamalarının hayata geçirilmesi ile mümkün görülmektedir (Uyar, 2008: 3).

3.2.2. Şirketler Açısından Muhasebe Bilgi Sistemi

Küreselleşen dünyamızda ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişme ve değişimler, şirketlerin tahmini plan ve programları, faaliyet alanları ve politikaları üzerinde yön verici rol oynamaktadır. Şirketlerin küresel rekabet ortamında faaliyetlerini ve devamlılıklarını sürdürüebilmeleri için tam, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir bilgiye ihtiyaçları süreklilik arz etmektedir. Bilgi küresel rekabette çok önemli ve stratejik bir güç odağıdır. Şirketin dili ve lisansı muhasebe olarak ifade edildiğinden dolayı muhasebe bilgi sistemlerinde üretilen bilgilerin ve finansal raporların, şirketin devamlılığı ve alınacak kararların isabetli olması konusunda etkisi ve rolü çok önemlidir. Bilginin şirketler açısından bir değer taşıyabilmesi için doğruluk, ilgililik, tamlık, zamanlılık, ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik, güvenilirlik ve etkin maliyet özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip bilginin üretilebilmesi için mali nitelikli şirket faaliyetleri ile ilgili bilgi ve verileri toplayan ve arşivleyen, bu bilgileri işleyerek ilgili grupların kullanımına sunulmak üzere raporlara dönüştüren süreçleri kontrol eden bilgi sistemine muhasebe bilgi sistemi denmektedir (Demir, 2010: 142-143).

Muhasebe bilgi sistemi şirketlerin finansal işlemlerine ilişkin bütün bilgileri bünyesinde biriktirmektedir. Muhasebe bilgi sistemi ne kadar etkin ve dinamik olursa muhasebenin ürettiği bilgilerin değeri de o kadar fazla olur. Ayrıca şirket yönetiminin etkinlik düzeyini muhasebe bilgi sisteminin etkinliği belirlemektedir. Diğer bir ifadeyle yönetimlerin başarısı ile muhasebe bilgi sisteminin etkinliği arasında doğru orantı vardır. Şirketlerin kısa ve uzun vadeli planlama ve strateji üretmelerinde, varlıkların dağılımı ile ilgili kararlarda, maliyet planlamalarında, finansal bilgilerin hazırlanmasında ve raporlanmasında şirketlerin yönetimlerine yardımcı olma çerçevesinde muhasebe bilgi sistemi önemli bir görev ifa etmektedir. Muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinden topladığı veriler ve bilgiler aracılığı ile şirketlerin diğer bölümleri arasında kontrolü ve denetimi sağlayabilmektedir (Abdioğlu, 2009: 163).

İyi bir muhasebe bilgi sistemi şirketlerin yönetimi ve gelişmesi açısından önemli bir araçtır. Bunun yanında iyi işlemeyen ve bilgi aktarımında sıkıntılar ve aksaklıklar olan muhasebe bilgi sistemi, şirketlerin kararlarında isabetsizliğe ve ciddi zararlar etmesinde önemli bir rol oynamaktadır (İstanbul YMMO, 2006: 38). Diğer bir deyişle iyi işleyen, görevini yapan, etkin olan bir muhasebe sistemi ile şirketin itibarı, güvenilirliği, gelişmesi, şeffaflığı gibi konularda doğru orantı vardır.

Ülkeler ve çıkar grupları açısından denetleme konusu önem arz etmektedir. Çünkü şirketlerin faaliyetlerinin denetlenebilmesinin temel dayanağı muhasebedir (İstanbul YMMO, 2006: 45).

Denetleme ise muhasebenin dayanaklara ve standartlara göre verilere, belgelere ve bilgilere uygunluğunun sağlanmasıdır (İstanbul YMMO, 2006: 45). Bir Alman atasözü derki; kontrol güvene mani değildir.

Şirketlerde düzenli bir muhasebe bilgi sisteminin bilgi verme vazifesi, erken uyarı görevi görerek tedbir alma ve şirket devamlılığı açısından karar almada önemli ve etkin bir rol oynamaktadır. Ortaya konan bu vazife düzenli muhasebe bilgi sisteminin şirketlerin yönetim ve yürütme organlarına araç olma özelliğidir (İstanbul YMMO, 2006: 45).

3.2.3. Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi

20. yüzyılın sonlarına doğru dünyada meydana gelen mali krizler sermaye piyasalarına olan güven unsurunu ortadan kaldırma derecesine getirmiştir. Bu mali krizlerden çıkabilmek ve güvenilir şirketler haline gelebilmek ve aynı zamanda ortadan kalkma derecesine gelen piyasaya olan güvenin tekrar kazanılabilmesini sağlamak amacıyla kurumsal yönetim ilkeleri üzerinde tüm dünyada çalışmalar başlamıştır. Güvenilir, işleyişi doğru ve eksiksiz bir yapı oluşturabilmek için düzenli bir örgüt ve çarkları iyi işleyen bir bilgi sistemine şirketler her zaman ileri derece de gereksinim hissederler. Muhasebe bilgi sistemi karar verme sürecinde kaynak olma özelliğinin yanında direkt etkin rol oynadığından dolayı şirketlerin bilgi sistemleri içerisinde en önemlisidir. Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasında, geliştirilmesinde, yeni önlemlerin alınmasında, karar verme sürecine doğru ve güvenilir bilgi akışında, uluslararası entegrasyon sağlanmasında ve bunların neticelerinin ilgililere sağlıklı bir şekilde

ulaştırılmasında ve sunulmasında muhasebe bilgi sistemi önemli ve etkin bir rol oynamaktadır (Abdioğlu, 2009: 157).

Küresel rekabet ile teknolojik ve yapısal değişiklikler ve gelişmeler çerçevesinde iletişim becerisi ve bilgisayar becerisinin artması ile orantılı olarak sermaye piyasalarına olan talep ve yatırımlar artış göstermiştir. Bu gelişmelerle birlikte şirketlerde yaşanan muhasebe skandalları muhasebeye ve finansal bilgilere olan güveni sarsmıştır. Muhasebede üretilen finansal tablolar ve raporlar şirketler hakkında verilecek kararlarda en önemli bilgi kaynağıdır. Finansal tablolarla şirketlerin faaliyet sonuçları yansıtıldığından dolayı muhasebe tarafından sağlıklı, doğru ve güvenilir raporların üretilmesi ve sunulması şeffaflık ilkesi gereğince kamunun aydınlatılması adına stratejik öneme sahiptir (Uyar, 2008: 2).

Şirketlerde etkin ve performansı yüksek bir yönetim anlayışı ve uygulaması ortaya koyabilmek için ilke, kural ve prensiplere riayet edilmeli ve faaliyetler bu ilkeler çerçevesinde sürdürülmelidir. Bu çerçevedeki yönetim anlayışı ve yaklaşımı, kurumsal yönetim anlayışının belirmesinde ve ortaya çıkmasında esas faktör olarak nitelendirilmektedir. Kurumsal yönetim anlayışının belirmesinin ve etkin rol oynamasının altındaki esas faktör ise bilgidir. Bu bilginin güvenilir, eksiksiz ve doğru, şeffaf, hesap verebilir, adil ve sorumluluk özelliklerini barındırması, ilgili ve zamanlı olması şirket yönetiminde ve karar verme sürecinde son derece önemli ve hayati ehemmiyettedir. Şirket yönetiminde ve karar verme sürecinde etkin rol oynayan ve şirketin sürekliliği açısından hayati ve stratejik öneme sahip nitelikli bilgi ise kurumsal yönetim ilkelerinin benimsendiği ve uygulandığı şirketlerde sadece muhasebe bilgi sisteminden elde edilebilir. Bu bağlamda şirketlerde muhasebe bilgi sistemi, mali yapının planlanması, yapılan plan ve programların uygulanmasının takip edilmesi, sonuçların yorumlanması ve değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması maksadıyla ihtiyaç duyulan nitelikli bilginin üretilmesini sağlayan ortamı oluşturmaktadır (Abdioğlu, 2009: 158).

İyi ve düzenli bir muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim uygulama ve sonuçları arasında pozitif ve güçlü bir ilişki vardır. Çünkü iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim ancak iyi ve düzenli bir muhasebe bilgi sisteminden üretilen bilgilerle yapılabilir. “Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin Raporlama İlkesi, Örgüt Yapısı İlkesi, Açıklık ve Anlaşılabilirlik İlkesi ve Veri Biriktirme ve İşleme İlkesi ile kurumsal yönetim anlayışı

ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü güçlü bir ilişki” vardır. Bu bağlamda şirketlerde kurumsal yönetim anlayışının başarılı ve etkin bir rol oynaması ve olabilecek muhtemel problemlerin çözülebilmesi muhasebe bilgi sistemine verilecek önemle sağlanabilir. Bu sebep ve sonuçlardan dolayı etkin ve aktif bir yönetim için kurumsal yönetim uygulamaları ile muhasebe bilgi sistemi güç ortaklığı yapmaktadırlar (Abdioğlu, 2009: 157).

Kurumsal yönetimin sağlam bir yapıda hareket edebilmesi, isabetli kararlar alabilmesi ancak sağlıklı bir bilgi akışıyla mümkündür. Bu bilgilerin büyük bir kısmını finansal bilgiler oluşturmaktadır. Bundan dolayıdır ki iyi çalışan ve üreten muhasebe bilgi sistemi, kurumsal yönetimin sağlam ve güvenilir bir temele sahip olmasındaki etkin ve önemli bir araç olmada en önde gelmektedir. Çünkü tüm çıkar gruplarının ihtiyaç duyduğu bilgilerin büyük bölümünü muhasebe bilgi sistemi üretmektedir.

3.2.4. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Muhasebe Etik Kuralları Açısından Değerlendirilmesi ve İç Kontrol Sisteminin Etkisi

Finansal bilgilerin ve raporların tam, doğru, eksiksiz ve güvenilir bilgi şeklinde çıkar gruplarına ulaştırılması şirketlerin devamlılığı açısından hayati ve stratejik öneme sahiptir. Bu sürecin kesintisiz ve etkin bir şekilde devam edebilmesi için şirketin muhasebe bilgi sistemindeki bilgi üretiminde benimsenen etik kurallar ile şirket yönetiminin bu bilgileri kullanırken uygulamış olduğu kurumsal yönetim ilkeleri temelde aynı kaynaktan beslenmektedir.

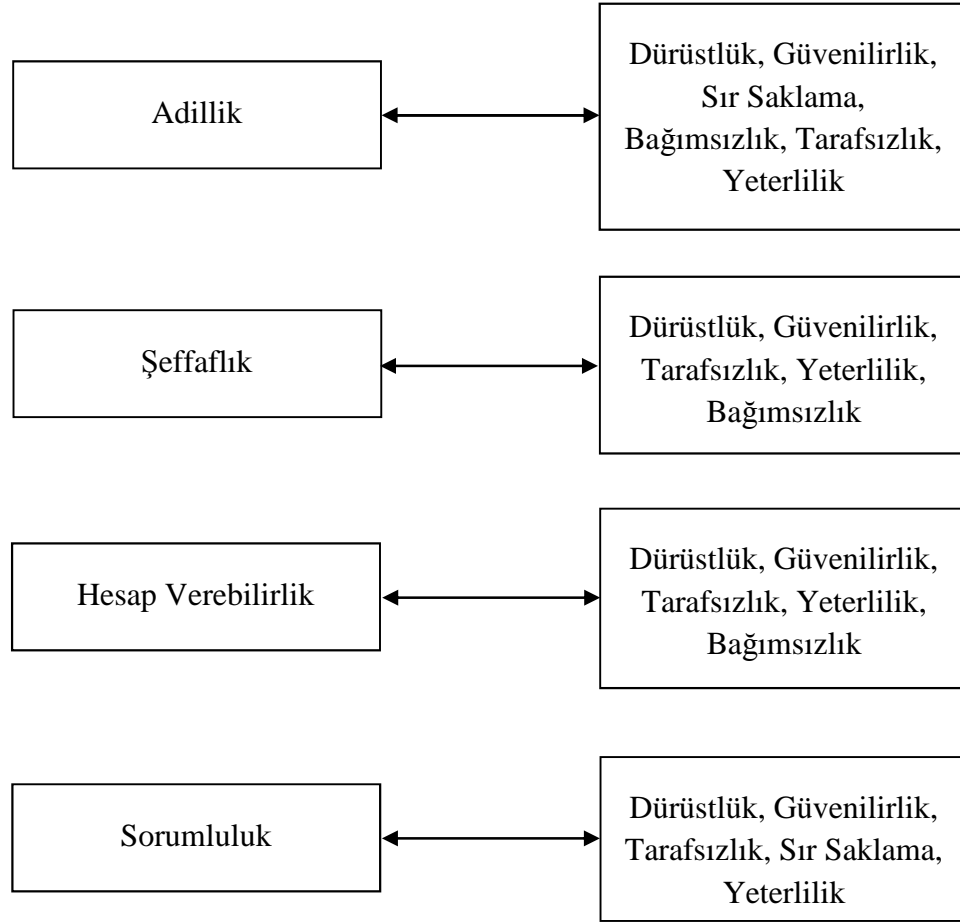
Genel kabul görmüş muhasebe kuralları ile hareket ederek bilgi üretiminde bulunan etkin bir muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda etkin bir kurumsal yönetimin omurgasıdır. Kurumsal yönetim ilkelerinin başarıya ulaşabilmesi sürekli ve doğru bilgi akışıyla mümkündür. Bu bilgi akışındaki yükün büyük bir kısmını muhasebe bilgi sistemi üstlenmektedir. Bundan dolayıdır ki kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kurallarının uygulama alanları ile başarı yüzdeleri paralellik göstermektedir.

Kurumsal yönetim ilkelerinin muhasebe etik kuralları ile eşleşen, aynı mantıkla hareket eden, uygulama birliği ve sahası aynı olan, aynı prensip ve politikalar üzerinden sürdürülen ve hatta temel dayanak olarak aynı prensipleri benimseyen kural ve ilkelerin şekilsel anlatımı aşağıdaki gibidir.

Kurumsal Yönetim İlkeleri

Muhasebe Etik Kuralları:

Şekil 2: Kurumsal Yönetim İlkeleri İle Muhasebe Etik Kurallarının Eşleştirilmesi

Şekilde de görüldüğü üzere; bir şirket yönetiminin adil, şeffaf, hesap verebilir ve sorumluluk kavramlarına uygun hareket edebilmesi, ilgili çıkar gruplarına sunulan bilgilerin dürüstlük, güvenilirlik, tarafsızlık, sır saklama, bağımsızlık ve yeterlilik ilkeleri çerçevesinde hazırlanması ile olabilmektedir. Çünkü:

- ❖ Dürüst olmayan adil davranamaz,
- ❖ Dürüst ve adil olmayan güvenilirliği sağlayamaz,
- ❖ Tarafsız olmayan eşitlikçi ve adil karar veremez,
- ❖ Tarafsız olmayan çıkar gruplarının haklarını koruyamaz,
- ❖ Bağımsız olmayan yani bir tarafa bağlı olan bağımsız ve adil davranamaz,
- ❖ Bağımsız olmayan güvenilir, doğru ve tam bilgi üretmez,
- ❖ Dürüst ve tarafsız davranamayan şeffaf olamaz,

- ❖ Yeterliliği ve dürüstlüğü sağlayamayan hesap veremez. Hesap verse bile güvenilirliği sağlayamaz,
- ❖ Dürüstlük ve şeffaflığı beceremeyen sorumlu davranamaz,
- ❖ Adilliği sağlayamayan tarafsızlığı ve güvenilirliği kaybeder,
- ❖ Şeffaflığı sağlayamayan dürüst olarak nitelendirilemez ve aynı zamanda güvenilirliği ve tarafsızlığı kaybeder,
- ❖ Hesap veremeyen bir yönetim dürüst ve güvenilir bir yönetim değildir,
- ❖ Sorumluluğu özümseyememiş bir yönetim çıkar grupları karşısında dürüst, güvenilir ve tarafsız değildir,

Muhasebe bilgi sisteminin bilgi üretiminde etik kurallara uyumu adilliği, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve sorumluluğu getirir. Çünkü:

- ❖ Dürüst ve tarafsız bilgi üretilemezse adillikten, eşitlikçi yaklaşımdan ve şeffaflıktan söz edilemez,
- ❖ Dürüstlük ve güven unsuru sağlanamazsa şeffaflıktan bahsedilemez,
- ❖ Sırlar saklanamazsa çıkar grupları adına adil davranıştan söz edilemez,
- ❖ Dürüst, güvenilir ve tarafsız bilgiler üretilemezse doğru hesap vermeden söz edilemez,
- ❖ Sır saklama ve güvenilirlik kavramları sağlanamazsa çıkar grupları adına adillikten söz edilemez, şeffaflık kavramı yanlış tahakkuk ettirilmiş olur,
- ❖ Bağımsızlık kavramı sağlanamazsa tam ve doğru hesap verilemez,
- ❖ Yeterlilik kavramı sağlanamazsa şeffaflık ve hesap verilmeye sıkıntılar çekilebilir.

Bu karşılaştırmaların ışığında kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kuralları arasında sıkı bir ilişki olduğu, birbirini direkt etkilediği, bir motorun birbirine bağlı çarkları gibi, bir çark hareket etmezse diğer çarklarda çalışamaz sonucu çıkmaktadır. Diğer bir deyişle kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kuralları arasında doğru bir orantı vardır. Diğer bir deyişle bu karşılıklı ilişkiler sonucu görüldüğü üzere kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kuralları arasında doğrudan ve pozitif yönlü güçlü bir münasebet söz konusudur. Çünkü muhasebe de bilgi üretilirken temel dayanak olarak dikkate alınan kurallar ile bu bilgileri kullanan şirket yönetiminin temel dayanak olarak dikkate aldığı ilkeler aynı anlam ve kavramları içermekle birlikte bilginin üretilmesi ve kullanılması ile ilgili olarak aynı prensipler benimsenmektedir. Bu bağlamda muhasebe etik kurallarına riayet ederek muhasebe bilgi sisteminde üretilen

bilgilerin, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde hareket eden yönetimin bu bilgileri kullanarak vermiş olduğu kararlar prensip olarak aynı kaynaktan beslenmektedirler (Abdioğlu, 2009: 157-169).

Finansal tablolar ile ilgili çıkar gruplarının hizmetine sunulan bilgiler şirketin muhasebe bilgi sisteminden temin edilmektedir. Bu bilgilere zamanında, tam ve doğru, yorumlanabilir, karşılaştırılabilir ve daha az bir bedelle bilgi kullanıcıları tarafından kolay ulaşılabilirdir. Bu bilgilerin sunumu sürecinde kurumsal yönetim ilkeleri uygulamalarındaki şeffaflık seviyesi yükseldikçe kamuyu aydınlatma seviyesi ve kalitesi de yükselmektedir (Pamukçu, 2011: 146). Dolayısıyla dürüstlük ve güvenilirlik etik kurallarının ışığında muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler, kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık ilkesi çerçevesinde zamanlı, tam ve yorumlanabilir bir biçimde bilgi kullanıcılarına ulaştırılır.

Finansal bilgilerin ve raporların tam, doğru, zamanlı, eksiksiz ve güvenilir bilgi şeklinde çıkar gruplarına ulaştırılması, şirketlerin muhasebe bilgi sistemindeki üretimin etik kurallara uyumu ile gerçekleşmektedir.

Şirketlerin başarılı kurumsal yönetim uygulamalarının temelinde etik kurallara uygun hareket eden ve bu çerçevede bilgi üreten muhasebe bilgi sistemi vardır. Çünkü iyi ve başarılı bir kurumsal yönetim ancak iyi ve düzenli bir muhasebe bilgi sisteminden üretilen bilgilerle yapılabilir. Bu bağlamda risklerin optimum düzeyde yönetilmesi ve çıkabilecek olası krizlerin en az zararla atlatılabilmesi muhasebe bilgi sistemine verilecek önemle ve yapılacak yatırımlarla sağlanabilir. Bu sebep ve sonuçlardan dolayı etkin ve aktif bir yönetim için kurumsal yönetim uygulamaları ile muhasebe bilgi sistemi güç ortaklığı yapmaktadırlar (Abdioğlu, 2009: 157).

Kurumsal yönetim, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve genel kabul görmüş denetim standartları ile şirket yönetimlerinde kabul edilen ilke ve standartların uygulanmasını tavsiye ve teşvik ederek finansal tabloların tam, doğru, zamanlı ve eksik düzenlenmesinde etkin rol oynayarak, bu tablo ve raporların çıkar grupları tarafından kullanılmasında güvenilirliği artıracaktır (Arı, 2008: 49).

Kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık, muhasebe uygulamaları ile direkt bağlantılıdır. Çünkü güvenilir, kullanıcıları tatmin edici, karar vermede anlaşılabilir ve ihtiyaca uygun ve karşılaştırma imkânı sunabilecek finansal tablo ve raporlar ancak uluslararası genel

kabul görmüş muhasebe standartlarının uygulanması ve muhasebe etik kurallarının benimsenmesi ile üretilebilir (Arsoy, 2008: 17).

Muhasebe etik kuralları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde bilgi üreten muhasebe bilgi sisteminin amacı, şirket yönetimine ve diğer çıkar gruplarına karar verme aşamasında tam, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir bilgilerin sunulmasıdır. Güvenilir, zamanlı ve tam olarak düzenlenen finansal raporlar, yöneticilerin ve ilgili çıkar gruplarının isabetli karar verme sürecini olumlu yönde etkiler ve bu durum kurumsal yönetimin başarı hanesine yazılır. Tam tersi bir durumda ise kurumsal yönetimin uygulanmasında eksiklikler olduğu veya uygulanmadığı ve dolayısıyla finansal raporların güvenilirliğinin sorgulandığı bir sonuç ortaya çıkar. Bu bağlamda finansal raporların güvenilirliği kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması ile sağlanabilir (Can ve Akyel, 2012: 6).

Genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık, diğer ilkelerin uygulandığının en önemli göstergesidir. Çünkü şeffaflık ilkesi sayesinde tüm kamuoyu, şirket hakkında vakıf olması gereken bütün bilgilere ulaşabilir. Şirket bünyesindeki iç kontrol sistemi tam bu safhada ortaya çıkmaktadır. Şeffaflık ilkesinin uygulanma sahası iç kontrol sistemi sayesinde oluşmakta ve etkinliği artmaktadır. Şirket icraat ve politikalarındaki uygunluk, sunulan raporlardaki mevzuata uygunluk, şirket kararlarındaki hatalı sonuçların en aza indirilmesi ve şirket aktiflerinin optimum düzeyde kullanılması gibi işlemler etkili bir iç kontrol sistemi sayesinde gerçekleşmektedir. İç kontrol sisteminin amacı; şirketin kurumsal yönetim sistemi, muhasebe bilgi sistemi, pazarlama ve satış sistemi, insan kaynakları sistemi, üretim ve maliyet sistemi gibi şirket içi sistemlerin ahenkli çalışmasını ve birbirlerini desteklemesini sağlamaktır. Aynı zamanda bu durum, şirket içi sistemlerin birbirlerini desteklemelerini de zorunlu hale getirmektedir. Dolayısıyla etkin bir iç kontrol sistemi, şirket içi sistemlerin sağlıklı çalışmasını, bilgi akışının güvenilir ve tam olarak ilgililere ulaşmasını, yetki ve sorumluluklardan kaynaklanan sorunların en aza indirilmesini ve hatta sıfırlanmasını, finansal hareketlerin sağlıklı bir şekilde kayıt altına alınması için etkin bir muhasebe bilgi sistemi kurulmasını, muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin ve raporların mevzuata uygunluğunun kontrolünü, olabilecek şirket zararlarının muhataplarının tespitini sağlayarak etkin bir kurumsal yönetim uygulamasında önemli bir rol oynamaktadır.

İç kontrol sisteminin şirketlere yansıyan faydaları şunlardır:

- ❖ İç kontrol sistemi, şirketi piyasada ki olası hareketlere karşı hassas ve anında tepki verebilir halde olmasını ve sürekli aktif olarak faaliyetlerine devam etmesini sağlar. Diğer bir deyişle, şirketi olası kriz ve skandallara karşı herhangi bir müdahaleye gerek kalmadan kendiliğinden önlem almasını gerçekleştirir.
- ❖ İç kontrol sistemi, şirketin olası riskli bölgelerini belirleyerek risk yönetiminin sağlıklı çalışmasını temin eder.
- ❖ İç kontrol sistemi, şirketteki sistemi sürekli denetlediğinden dolayı, şirketi ulusal ve uluslararası sermaye pazarlarında meydana gelen değişim ve gelişimlere güncel olarak ayak uydurmasını zorunlu kılar.
- ❖ İç kontrol sistemi, şirketteki sistemlerin işleyişini ve bilgi akışını sürekli kontrol ettiğinden dolayı, denetim sisteminin doğasında olan rehberlik faaliyetini icra ederek sistemdeki eksiklik ve noksanlıkları sürekli tamir eder.
- ❖ İç kontrol sistemi, şirketteki sistemlerin işleyişindeki eksikliklerden kaynaklanabilecek olası şirket zararlarına karşı uyarıcı bir rol üstlenmiş olur.

İç kontrol sistemi sayesinde finansal olan ve finansal olmayan işlemlerin şirketteki sorumlularından hesap sorulabilir. İç kontrol sistemi aynı zamanda şirketin faaliyet ve icraatlarının kurumsal yönetim anlayışına uygunluğunu kontrol eder. Burada önemli olan iç kontrol sisteminin ne kadar bağımsız davrandığı ve dolayısıyla ne kadar sağlıklı işlediğidir. İç kontrol sistemi ne kadar bağımsız olursa ve devamında ne kadar tarafsız raporlar sunabilirse, şirketin ve paydaşların iç kontrol sisteminden beklentisi gerçekleşmiş ve şirkete beklenen katma değeri sistem sunmuş olacaktır.

İç kontrol sistemi, iyi bir muhasebe bilgi sistemi kurulmasını, işleyişini ve denetimini yapmaktadır. İyi bir muhasebe bilgi sistemi sağlıklı ve güvenilir bilgi akışıyla kurumsal yönetimin etkinliğini sağlamaktadır. Çünkü kurumsal yönetimin ihtiyaç duyduğu finansal bilgilerin büyük çoğunluğunu muhasebe bilgi sistemi sunmaktadır. Etkin ve bağımsız olan iç kontrol sistemi hem muhasebe bilgi sisteminin sağlıklı bir şekilde çalışmasını ve bilgi üretmesini sağlamakta ve hem de şirket yönetiminin kurumsal yönetim ilkelerini tam uygulayarak etkili faaliyetler yapmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla etkin bir kurumsal şirket yönetimi, sistemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde çalışmasından dolayı çıkar gruplarının beklentilerini karşılamış ve şirkete ve

paydaşlara istenilen katma değeri sağlamış olacaktır. İç kontrol sistemi aynı zamanda şirketin sigortası olarak da nitelendirilebilir.

BÖLÜM 4: SONUÇ VE ÖNERİLER

Kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe mesleki etik kuralları literatür incelemesi ile araştırılmıştır. Kurumsal yönetim ilkeleri ülkeden ülkeye, kurumdan kuruma bazı farklılıklar gösterse de, adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk temel ilkelerini içermektedirler. Kurumsal yönetim uluslararası arenada büyük ölçüde kabul görmüş, her ülke yasal ve diğer ilgili düzenlemeleri yapmış ve yapmaktadır.

Finansal bilgilerin ve raporların tam, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir bilgi şeklinde çıkar gruplarına ulaştırılması şirketlerin devamlılığı açısından hayati ve stratejik öneme sahiptir. Tam burada kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık ilkesi yürürlüğe girmektedir. Şeffaflık ilkesinin tam olarak işlemesi kurumsal yönetim ilkelerinin de uygulandığının bir göstergesidir. İç kontrol sistemi muhasebe bilgi sisteminin sağlıklı bir şekilde kurulmasını ve işletilmesini sağlamaktadır. Sağlıklı işleyen muhasebe bilgi sistemi güvenilir ve mevzuata uygun bilgiler üretir. Şirket yönetiminin kullandığı bilgilerin büyük çoğunluğu muhasebe bilgileridir. Dolayısıyla iç kontrol sistemi ile bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği sürekli denetlenmektedir. Bu sürecin kesintisiz ve etkin bir şekilde devam edebilmesi için şirketin muhasebe bilgi sistemindeki bilgi üretiminde benimsenen etik kurallar ile şirket yönetiminin bu bilgileri kullanırken uygulamış olduğu kurumsal yönetim ilkeleri temelde aynı kaynaktan beslenmektedir.

Kurumsal yönetim, etik kurallara uygun hareket edilmesi için gerekli yapıların oluşturulmasını önermektedir. Muhasebe mesleki etik kurallarının oluşturulması, benimsenmesi ve etkin olarak uygulanması başarılı ve performansı yüksek kurumsal yönetim uygulamalarına hizmet edecektir. Doğru, dürüst, tarafsız, eşit davranan muhasebe meslek mensuplarının üretmiş olduğu finansal raporlar işletmelerin gerçek durumunu olduğu gibi yansıtacaktır. Bu finansal raporlara dayanarak karar veren işletme paydaşları yanıltılmamış olacakları için haksızlığa uğramayacaklar ve sömürülmeyeceklerdir.

Finansal bilgilerin ve raporların tam, doğru, eksiksiz, zamanlı ve güvenilir bilgi şeklinde çıkar gruplarına ulaştırılması şirketlerin muhasebe bilgi sisteminde üretimin etik kurallara uyumu ile gerçekleşmektedir.

Kurumsal yönetim düzenleme ve uygulamalarını etkileyen yasal ve düzenleyici güçler hukukun üstünlüğü ile uyumlu, şeffaf ve hesap verebilir olmalıdır.

Yönetimlerin isabetli kararlar alabilmesi ve çıkar gruplarının ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, diğer bir deyişle kurumsal yönetim uygulamasının başarıya ulaşabilmesi için;

- ❖ Kurumsal yönetim ilke ve uygulamalarına gereken önem verilmeli ve dünyadaki değişim ve gelişmelere karşı duyarlı yapısal ve hukuksal zemin oluşturulmalıdır.
- ❖ Küresel krizler ve skandallardan sonra, şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerini benimsemeleri ve uygulamaları karlılıkları ve süreklilikleri açısından hayati önem arz ettiği unutulmamalıdır.
- ❖ Muhasebe mesleki etik kuralları ile ilgili eğitim ve seminerler düzenlenmelidir.
- ❖ Üniversitelerin ilgili bölümlerine kurumsal yönetim ilkeleri ve muhasebe etik kuralları ile ilgili dersler konulmalıdır. Etik kurallar eğitimi verilirken ahlaki zorunluluk ve sorumluluk çerçevesinde ele alınarak benimsetilmelidir.
- ❖ Muhasebe meslek mensuplarına kurumsal yönetim ve mesleki etik kurallarla ilgili eğitimler verilmelidir. Etik kurallara uyma konusu belli prosedürlerle takip edilmeli, neticesi konusunda mutlaka cezai yaptırımlar konmalı ve uygulanmalıdır.
- ❖ Uluslararası genel kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerinin geliştirilebilmesi ve uygulanabilmesi için kurumsal yönetim ilkelerini uygulayan sistemler incelenmeli ve en uygun olanı tatbik edilmelidir.
- ❖ Üniversiteler ile mesleki örgütler kurumsal yönetim ve mesleki etik kurallarla ilgili dünyadaki yenilikleri ve değişiklikleri ülkemize uyarlama konusunda işbirliği yapmalı ve bu konuda sürekli üretken olup yeni teklifler ve projeler sunmalıdırlar.
- ❖ Üniversiteler ile meslek örgütleri kurumsal yönetim ile mesleki etik kurallarının düzenlenmesi, benimsenmesi ve uygulanması konusunda ortaya çıkacak güzellikleri ve aksaklıkları belirleyerek ilgililerle işbirliği halinde olmalıdırlar.
- ❖ Kurumsal yönetimin çerçevesi, güvenilir, şeffaf ve etkin piyasaları ödüllendirici nitelikte teşvik etmeli, hukukun üstünlüğü ilkesi ile intibak sağlamalı, denetleyici, düzenleyici ve uygulayıcı siyasi ve idari güçler arasındaki sorumlulukların paylaşılmasını açık olarak ortaya koymalıdır.
- ❖ Kurumsal yönetimin çerçevesi, genel ekonomik performans ve politikalar, piyasadaki dürüstlük ve menfaat gruplarına sağladığı isteklendirme ve teşvikler ile

şeffaf ve etkin piyasaları değişim sürecine yönlendirme ve geliştirme üzerindeki etkileri dikkate alınarak sürekli geliştirilmelidir.

- ❖ Kurumsal yönetim çerçevesi, hissedarlık hak ve haklarını korumalı ve bu hakların serbest ve rahat bir şekilde kullanılabilmesini kolaylaştırmalıdır.
- ❖ Bir organizasyonda farklı otorite ve güçler arasındaki sorumluluk paylaşımı net bir şekilde ortaya konmalı ve kamu yararına olması sağlanmalıdır.

Kurumsal yönetim uygulamalarının başarıya ulaşması sonucunda şirketler ve ilgili çıkar grupları açısından şu tür faydalar ortaya çıkmaktadır:

- ❖ İlgili çıkar grupları şirket yönetim kurullarına karşı şeffaflık ve güvenilirlik zırhını elde ederek daha isabetli kararlar alacaktır.
- ❖ Şirket yönetimlerinin istikrarlı, etkin ve dinamik yönetim uygulamaları gerçekleştirmelerine neden olacaktır.
- ❖ Şirketlerin ulusal ve uluslararası piyasalardaki yarışlarda küresel rekabet güçlerinin artırılmasını ve dolayısıyla uluslararası piyasalarda etkin rol almasını sağlayacaktır.
- ❖ Finansal krizler ve skandallara karşı şirketin hassas bir denge mekanizması sayesinde etkin mücadele etmesini sağlayacaktır.
- ❖ Uluslararası piyasalarla sürekli etkileşim halinde olarak değişim ve yeniliklere karşı duyarlı hale gelecektir.
- ❖ Şirketlerin rekabet gücünü artırarak ilgili çıkar gruplarına sağlayacağı faydaların en üst seviyeye çıkarılmasını sağlayacaktır.
- ❖ Şirketlerin ilgili çıkar gruplarına faydayı en üst seviyede sunması neticesinde yeni yatırımcıların daha düşük maliyetle şirkete olan talebini arttıracaktır.
- ❖ Şeffaflık ve güvenilirliğin artırılması banka, finans kurumları, satıcılar ve borç verenlerin daha düşük maliyetle şirkete finans sağlamasına neden olacaktır.

Sonuç olarak, kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe mesleki etik kurallarının aynı düzlemde kesiştiği görülmüştür. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile hareket ederek bilgi üretiminde bulunan etkin bir muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda etkin bir

kurumsal yönetimin omurgasını oluşturmaktadır. Muhasebe mesleki etik kuralları ile kurumsal yönetim ilkelerinin amaçları sıralandığında doğru, dürüst, şeffaf, anlaşılır, kamu yararını göz önünde bulunduran, bilgi üretme açısından benzer yönde hareket eden ve aynı kaynaktan beslendiği gibi bir sonuca ulaşılmaktadır. Çünkü kurumsal yönetimin başarıya ulaşabilmesi ve performans grafiğinin düşmemesi sürekli ve doğru bilgi akışıyla mümkündür. Bu bilgi akışındaki yükün büyük bir kısmını muhasebe bilgi sistemi üstlenmektedir. Bu bilgilerin üretiminde mevzuata uyulup uyulmadığı, etik kuralların uygulanıp uygulanmadığı, doğruluğu ve güvenilirliği iç kontrol sistemi ile sürekli kontrol edilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin bu bilgi akışını sürekli, doğru, zamanlı, tam ve güvenilir bir şekilde sunabilmesi, ancak muhasebe etik kurallarını tam olarak uygulaması ile mümkün olabilmektedir. Bundan dolayı kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kurallarının uygulama alanları ile başarı yüzdeleri paralellik göstermektedir. Ortaya çıkan sonuçlar birleştirildiğinde kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebe etik kuralları arasında pozitif, paralel ve etkin bir ilişki söz konusudur. İlkeler ve etik kurallar birbirlerini her konuda desteklemekte ve sürekli yardımcı olmaktadır.

KAYNAKLAR

- ABDİOĞLU, Hasan, (2007), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Kapsamında İç Denetimin Rolü ve İMKB-100 Örneği, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- ABDİOĞLU, Hasan, (2009), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 12 Sayı 21, Haziran.
- AKDOĞAN, Habib, (2003), Muhasebe Meslek Etiğinin Kamunun Aydınlatılmasındaki Öneme Meslek Mensuplarının Yaklaşımları, Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- AKDOĞAN, Nalan ve AYDIN, Hamdi, (1987), Muhasebe Teorileri, Üniversitesi Yayın No: 98, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No:44, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- AKGÜL, Barış, (2009), Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyarınca Banka Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- AKTAN, Coşkun Can, (2006), Kurumsal Şirket Yönetimi, SPK Yayınları, Ankara.
- AKTAN, Coşkun Can, (2004), Değişim Çağında Yönetim, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- ARI Mustafa, (2007), Finansal Raporlamaya Olan Güvenin Arttırılmasına Yönelik Yaklaşımlar, Doktora Tezi, İstanbul.
- ARI, Mustafa, (2008), Kurumsal Yönetim ve Finansal Raporlamanın Güvenilirliği, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Ekim.
- ARSOY, Aylin Poroy, (2008), Kurumsal Şeffaflık ve Muhasebe Standartları, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi.
- ATABEY, N.Ata, YILMAZ, Baki ve AY, Mustafa, (2005), Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Muhasebenin Sosyal Sorumluluk Kavramı Açısından Kurumsal Yönetim, IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.

- AYMANKUY, Yusuf ve SARIOĞLAN, Mehmet, (2005), Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 8, Sayı 14, <http://sbe.balikesir.edu.tr/edergi/c8s14/makale/c8s14m2.pdf>, 01.12.2011
- AYSAN, Mustafa A., (2007), Kurumsal Yönetim ve Risk, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- BEKTÖRE, Sabri, SÖZBİLİR, Halim ve BANAR, Kerim, (1998), Muhasebe İlkeleri ve Uygulaması – Tekdüzen Hesap Planına Göre, Eskişehir: Birlik Ofset.
- BEKTÖRE, Sabri, ÇÖMLEKÇİ, Ferruh ve SÖZBİLİR, Halim, (1997), Mali Tablolar Analizi-Tekdüzen Hesap Planına Göre, Eskişehir Birlik Ofset.
- CAN, Ahmet Vecdi ve AKYEL, Nermin, (2012), Kurumsal Yönetim ve Finansal Tabloların Güvenilirliği, United Arab Emirates-Dubai’de yapılan ISTE-C International Science and Technolog Conference.
- CAN, Ahmet Vecdi, (2010), Muhasebe Ekonomik Terörün Bir Aracı Olabilir mi?, Akademik Bakış Dergisi, Sayı 19.
- CEMALCILAR, Özgül ve ERDOĞAN, Nurten, (1997), Genel Muhasebe-Teknik İlkeler- Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları, Beta Basım Yayın Dağıtım AŞ.
- COŞKUN, Mihriban, ERDEM, Meziyet Sema ve YÖRÜK, Nevin, (2005), Aile Şirketlerinde Kurumsal Yönetim ve Finansal Performans İlişkisi: Halka Açık Bir Aile Şirketi Üzerinde Uygulama Çalışması, IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- ÇAVUŞOĞLU, Turgay, (19??), Etik, www.sosyalhizmetuzmani.org/etik.doc 11.04.2012
- DEMİR, Berna, (2010), Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, sayı 48, Ekim.
- DEMİRBAŞ, Mahmut ve UYAR, Süleyman, (2006), Kurumsal Yönetim ve Denetim Komitesi, Güncel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul.
- DOĞAN, Mustafa, (2007), Kurumsal Yönetim, Siyasal Yayınevi, Ankara.
- DÖNER, Ayşe, (2004), Kurumsal Yönetim (Corporate Governance) İlkeleri Işığında Kamuyu Aydınlatma Kavramı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- GÜRBÜZ, A.Osman ve ERGİNCAN Yakup, (2004), Kurumsal Yönetim – Türkiye’deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, İstanbul: Literatür Yayıncılık, Mart.
- İMKB, 269 sayılı genelge, <http://www.imkb.gov.tr/data/Genelge/gn2008292.pdf> (29.04.2012).
- İstanbul YMMO, 2006, Kurumsal Muhasebe Düzeni ve Bunun Türkiye’deki Durumu, Rapor, Haziran.
- KARACAN, Ali İhsan, (2000), Bankacılık ve Kriz, Creative Yayıncılık, İstanbul.
- KAYACAN, Murat, (2005), Anonim Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları ve Etik Değerleri, I. Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu, Antalya, İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası.
- KAYACAN, Murat (2006a), Küreselleşen Dünyamızda Yeni Şirket Gündemi: Kurumsal Yönetim, Türkiye Etik Değerler Merkezi Vakfı Yayın No:1.
- KAYACAN, Murat, (2006b), Küresel Mali Piyasalarda Kurumsal Yönetim Kavramının Gelişimi ve Ülkemize Yansımaları, SPK Kurumsal Araştırmalar Serisi, No:4, Nisan.
- KILIÇ, Hasan, (2002), Denetim Uygulamalarında Bağımsızlık ve Etik, 17. Türkiye Muhasebe Kongresi, Muhasebe, Vergi ve Denetimde Yeni Yaklaşımlar, Türmob Yayınları, İstanbul, 10-12 Ekim.
- KOÇEL, Tamer, (2003), İşletme Yöneticiliği, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul.
- KOTAR, Erhan, Muhasebe Denetimi Mesleğinde “Ahlak”ın Yeri ve Önemi, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/Sempozyum/03.SEMPOZYUM/1GUN2OTURUM/01-15.11.2011>
- KULA, Veysel, (2006): Kurumsal Yönetim: Hissedarların Korunması Uygulamaları ve Türkiye Örneği, İstanbul: Papatya Yayıncılık, 1.Baskı.
- KURTÇU, Zeki, (20??), Yeni Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim İlkeleri <http://www.verginet.net/dtt/1/Yeni-Ticaret-Kanunu-Kurumsal-Yonetim-Ilkeleri.aspx> (09.03.2012).

- KÜÇÜKSÖZEN, Cemal ve KÜÇÜKKOCAOĞLU, Güray, (2005), Kurumsal Şirket Yönetiminde Finansal Tabloların Rolü, IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- MARŞAP, Beyhan, (1996), Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri, Yaklaşım Dergisi, Yıl 4, Sayı No: 37, Ocak.
- MANİSALI DARMAN, Güler, (2005), Kurumsal Yönetimde Dünyadaki Gelişmeler Kurumsal Yönetim Endeksi ve Kurumsal Yönetim Reytingi, IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Muhasebe Terimleri Etimolojisi, (20??), http://www.muhasebe.istanbul.edu.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=94:muhasebe-terimleri-etimolojisi&catid=34:ogretimuyeyazimakaleleri&Itemid=77 07.05.2012
- MuhasebeNet, (20??), http://www.muhasebenet.net/muhasebe_nedir.html 05.05.2012.
- MÜSLÜMOV, Alövsat ve ARAS, Güler, (20??), Türkiye’de Muhasebe ve Finansal Yönetim Uygulamalarında Etik Davranışları Etkileyen Faktörlerin Analizi, http://www3.dogus.edu.tr/amuslimov/research/chapters/Etik_Muslimov_Aras_Turkce.pdf (12.04.2012)
- ÖZKAYA, İsmail Nezih, (2008), Muhasebe Etiği ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, Mayıs.
- PAMUKÇU, Fatma, (2011), Finansal Raporlama ile Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan.
- SABAN, Metin ve ATALAY, Banu, (2005), Yönetim Muhasebecileri Açısından Etik ve Etik Davranışın Önemi, Muhasebe ve Denetime Bakış.
- SANLI, Nail, (2002), Muhasebe Uygulamalarında Bağımsızlık ve Etik, XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi Muhasebe, Vergi ve Denetimde Yeni Yaklaşımlar, Türmob Yayınları-199.
- SERİNKAYA, İlker, (2008), Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Firma Değeri Üzerindeki Etkisi Ekonometrik Bir Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

- SELİMOĞLU, Seval Kardeş, (1997), Muhasebe Meslek Ahlakı (Etiği) Yaklaşımı, III. Türkiye Muhasebe Denetim Sempozyumu Bildiri Kitabı, İSMMMO Yayınları, Yayın No:20.
- SELVİ, Yakup, (20??), “Uluslar arası Muhasebeciler Federasyonunun Finansal ve Yönetim Muhasebesi Komitesi’ nin Sidney Toplantısından Notlar”, archive.ismmmo.org.tr/docs, 12.04.2012
- SPK, Sermaye Piyasası Kurulu, (2002), Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, Muhasebe, Denetim ve Etik Kurallar, Aralık.
- SPK, Sermaye Piyasası Kurulu, (2005), Kurumsal Yönetim İlkeleri, Şubat.
- SPK, Sermaye Piyasası Kurulu, (2011), Seri: IV. No: 54 Sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ Hakkında Açıklama, <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20111011&subid=0&ct=c> 05.03.2012
- SÖZBİLİR, Naciye, (2000), Türkiye’ de Muhasebe Uygulamalarında Etiksel Boyutlar, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Matbaası.
- ŞEHİRLİ, Kübra, (1999), Kurumsal Yönetim, Araştırma Raporu, SPK Denetleme Dairesi, Sayı: 14-4/55-3.
- ŞEHİRLİ, Kübra, (2003), Kurumsal Yönetim, Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi Araştırma Raporu, İstanbul.
- TKYD, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, (2005), OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, İstanbul.
- TUNÇ, Ferruh, (20??), Kurumsallaşma ve Denetim Konferansı, Yeni Türk Ticaret Kanununda Kurumsallaşma İle İlgili Düzenlemeler, 5-9 Ekim, Antalya, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/10/tr/FerruhTunc.pdf> (29.02.2012).
- TUZCU, Mehmet Arcan, (2005), İMKB-100 Şirketlerinin Kurumsal Yönetim Anlayışı, IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> 01.03.2012.

- TÜRMOB, (2007), Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik, http://www.turmob.otg.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/09-Etik_ilkeler.pdf 28.02.2012.
- TÜSİAD, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, (2000), Kurumsal Yönetim İlkeleri, Yayın No: TÜSİAD-T/2000-06-285, Haziran.
- TÜSİAD, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, (2005), Sermaye Piyasaları için Örnek Şirket Yapısı Raporu, Yayın No: TÜSİAD-T/2005-06/403, Haziran.
- TÜSİAD, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, (2002), Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi, Yayın No: 336, İstanbul, Aralık.
- UYAR, Süleyman, (2004a), Denetim Komitesi ve Türkiye Uygulaması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- UYAR, Süleyman, (2004b), Kurumsal Şeffaflığın Sağlanmasında Kurumsal Yönetim (Corporate Governance) Anlayışının Önemi, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/66MaliCozum/20%20suleyman%20uyar.pdf> 05.04.2012.
- UYAR, Süleyman (2005), Muhasebe Mesleğinde Etik ile İlgili Düzenlemeler, Makale, <http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/suleyman/001/>, Erişim 11.10.2011.
- UYAR, Süleyman, (2008), Lehman Brothers ve Küresel Finansal Krizin Ardından Kurumsal Yönetim ve Denetim Çıkış Yolu Olabilir mi?, <http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/suleyman/016/>, 05.04.2012.
- Wikipedia, Sözlük, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Deontoloji> 29.05.2012.
- YAZICI, Mehmet, (2003), Kurumsal Muhasebe Denetimi, İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılı Kocaeli – Gebze doğumlu olan Murat KAYA, ilk, orta ve lise öğrenimini Gebze’de tamamlamıştır. Yükseköğrenimini Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünde 1994 yılında tamamlamıştır. 1999 yılında askerlik görevini ifa etmiştir. 1999 yılında Serbest Muhasebeci Mali Müşavir belgesini alarak mesleki hayata kendi bürosunu açarak devam etmiştir. Halen kendine ait Mali Müşavirlik şirketinde mesleğini icra etmeye devam etmektedir. Orta seviyede İngilizce bilmektedir. Evli üç çocuk babasıdır.